

MOLĖTŲ RAJONO TERITORIJOS BENDROJO PLANO KOREKTŪRA

SPRENDINIAI

Planavimo organizatorius:

Molėtų rajono savivaldybės
administracijos direktorius, Vilniaus g.
44, Molėtai

Plano rengėjas:

UAB „Elberta“, Partizanų g. 56-60,
Kaunas

TURINYS

ĮVADAS (nauja redakcija).....	4
1. URBANISTINĖ PLĖTRA	7
1.1. Sprendinių priėmimo prielaidos.....	7
1.2. Urbanistinių centrų vystymas.....	9
2. SOCIALINĖ - EKONOMINĖ APLINKA	14
2.1. Įvadas.....	14
2.2. Bendrieji rajono vystymosi veiksniai	14
2.3. Demografinės sprendimų priėmimo prielaidos.....	15
2.3.1. Gyventojų skaičius ir sandara	15
2.3.2. Gyvenamosios aplinkos kokybė.....	16
2.4. Socialinės - ekonominės infrastruktūros sprendiniai.....	17
2.4.1. Švietimo infrastruktūros plėtra.....	17
2.4.2. Kultūros infrastruktūros plėtra	17
2.4.3. Sveikatos apsaugos infrastruktūra.....	19
2.4.4. Socialinės apsaugos infrastruktūra.....	20
2.4.5. Verslo plėtra ir investicijos.....	21
2.5. Sprendinių pasekmės ir jų įvertinimas.....	23
3. RAJONO GAMTINĖ APLINKA, REKREACIJOS PLĖTOJIMAS.....	25
3.1. Įvadas.....	25
3.2. Sprendiniai.....	25
4. ŽEMĖS NAUDOJIMAS (nauja redakcija)	30
4.1. Planuojamos veiklos prioritetai.....	30
4.2. Teritorijos funkcinis zonavimas (nauja redakcija).....	30
4.2.1. Zonavimo pagrindai	30
4.2.2. Bendrasis teritorijos zonavimas (nauja redakcija)	31
4.2.3. Teritorijų funkcinis zonavimas ir tvarkymo reglamentavimas (nauja redakcija)	31
4.3. Bioprodukcinio ūkio plėtra (nauja redakcija).....	44
4.3.1. Žemės ūkio vystymas (nauja redakcija)	44
4.3.2. Miškų ūkio vystymas	45
4.3.3. Vandens ūkio vystymas	46
4.4. Teritorijos naudojimo reglamentai (nauja redakcija)	47
4.5. Pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties keitimas (nauja redakcija)	49
4.6. Teritorijos, rezervuojamos visuomenės poreikiams (nauja redakcija)	50
5. NEKILNOJAMASIS KULTŪROS PAVELDAS (nauja redakcija)	55
5.1. Bendrosios nuostatos	55
5.2. Nekilnojamųjų kultūros vertybių reikšmė (nauja redakcija).....	57
5.3. Nekilnojamojo kultūros paveldo vertybių sankaupos arealai	58
5.4. Nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkybos ir naudojimo kryptys (nauja redakcija)	59
5.5. Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų ir kultūros vertybių sankaupos arealų monitoringas	62
6. RAJONO SUSISIEKIMO SISTEMOS SPRENDINIAI.....	62
7. INŽINERINĖS INFRASTRUKTŪROS SPRENDINIAI.....	65
7.1. Įvadas	65
7.2. Vandentieka ir vandenvala (nauja redakcija).....	66

7.3. Atliekų tvarkymas	69
7.4. Šilumos ūkis	71
7.5. Gamtinių dujų tiekimas (nauja redakcija)	71
7.6. Elektros energijos tiekimas (nauja redakcija)	72

ĮVADAS (nauja redakcija)

Molėtų rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas koreguojamas vadovaujantis LR Teritorijų planavimo įstatymo nauja redakcija nuo 2014-01-01 (Žin., 2013, Nr. 76-3824), Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklių (patvirtintos LR Aplinkos ministro 2014-01-02 įsakymu Nr. D1-8) nuostatomis, Molėtų rajono teritorijos bendrojo plano koregavimo Planavimo darbų programa (patvirtinta Molėtų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2014-12-09), Molėtų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2014-05-15 įsakymu Nr. B6-495 „Dėl Molėtų rajono teritorijos bendrojo plano koregavimo“, planavimo sąlygomis.

Planuojama teritorija: Molėtų rajono savivaldybės teritorija – plotas apie 1367 km².

Planavimo tikslai ir uždaviniai:

1. Ištaisyti technines klaidas (brėžiniuose ir tekstinėje dalyje);
2. Panaikinti sprendinių spragas;
3. Spręsti galiojančių sprendinių kolizijas;
4. Panaikinti sprendinių prieštaravimus įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimams, aukštesnio lygmens kompleksinio ar specialiojo teritorijų planavimo dokumentų sprendiniams;
5. Keisti suplanuotos teritorijos privalomus reikalavimus kitais, neprieštaraujančiais planavimo tikslams ir uždaviniams, nustatytiems galiojančiam bendrajam planui;
6. Nustatyti papildomus suplanuotos teritorijos privalomuosius reikalavimus.

Planavimo sąlygos:

- 1) Molėtų rajono savivaldybės administracijos Architektūros ir teritorijų planavimo skyriaus 2014-12-09 teritorijų planavimo sąlygos Nr. P14(19.24)-52;
- 2) Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Utenos teritorinio padalinio 2014-06-06 teritorijų planavimo sąlygos Nr. (12.12.-U)2U-420;
- 3) VĮ „Plačiajuostis internetas“ 2014-06-05 raštas Nr. R-251;
- 4) TEO LT, AB Panevėžio regiono centro, Utenos – Molėtų klientų aptarnavimo grupės 2014-06-03 planavimo sąlygos Nr. 03-2-07-3/854;
- 5) Utenos visuomenės sveikatos centro Molėtų skyriaus 2014-05-30 planavimo sąlygos Nr. 11M16-5;
- 6) AB LESTO 2014-05-29 planavimo sąlygos Nr. TS-14-05571;
- 7) LR Aplinkos ministerijos Utenos regiono Aplinkos apsaugos departamento 2014-06-10 teritorijų planavimo sąlygos Nr. S/tp-75/S-971;

Sąvokos.

Savivaldybės bendrojo plano koregavimas (korektūra) – kai atliekami galiojančio bendrojo plano sprendinių esmės nekeičiantys pakeitimai, taisoma techninė klaida, panaikinama spraga ar sprendžiama kolizija bei kitais Teritorijų planavimo įstatymo (toliau – TPI) numatytais atvejais.

Savivaldybės bendrojo plano techninė klaida (toliau- techninė klaida) – spausdinimo, skaičiavimo, faktinių duomenų neatitikimo ar kita klaida, kurią ištaisius nekinta savivaldybės bendrojo plano sprendinio esmė.

Savivaldybės bendrojo plano spraga (toliau – spraga) – padėtis, kai savivaldybės bendrajame plane dėl besikeičiančių teritorijų planavimo teisinio reguliavimo, techninių ar kitų priežasčių nėra nustatyto kurio nors vieno ar kelių teritorijos naudojimo privalomųjų reikalavimų.

Savivaldybės bendrojo plano kolizija (toliau – kolizija) – padėtis, kai savivaldybės bendrajame plane numatyti vienas kitam prieštaraujantys sprendiniai, kuriais nustatomas skirtingas vieno ar kelių teritorijos naudojimo privalomųjų reikalavimų turinys.

Šiuo metu atlikti tokie Molėtų rajono teritorijos bendrojo plano koregavimo darbai:

- Parengiamieji darbai;
- Esamos būklės analizė (atnaujintos tik tos dalys, susijusios su koreguojamais sprendiniais);

Šioje ataskaitoje pateikiami pakeisti sprendiniai.

Koreguojant Molėtų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinius vadovautasi Molėtų rajono teritorijos bendrojo plano koregavimo Planavimo darbų programa (patvirtinta Molėtų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2014-12-09), Molėtų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2014-05-15 įsakymu Nr. B6-495 „Dėl Molėtų rajono teritorijos bendrojo plano koregavimo“, planavimo sąlygomis; Molėtų rajono teritorijos bendrojo plano koregavimo esamos būklės analize; Molėtų rajono teritorijos bendrojo plano koncepcija (patvirtinta Molėtų rajono savivaldybės tarybos 2007-08-30 sprendimu Nr. B1-152); Molėtų rajono teritorijos bendrojo plano strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita (patvirtinta Molėtų rajono savivaldybės tarybos 2007-08-30 sprendimu Nr. B1-152); Utenos apskrities bendruoju (generaliniu) planu, patvirtintu LR Vyriausybės 2011-11-02 nutarimu Nr. 1318

Koreguojant bendrojo plano sprendinius parengti šie brėžiniai:

1. Žemės naudojimo ir apsaugos reglamento brėžinys (koreguotas);
2. Teritorijos inžinerinės infrastruktūros ir susisiekimo brėžinys (koreguotas);
3. Rekreacijos, turizmo, gamtos ir kultūros paveldo plėtojimo brėžinys (koreguotas);
4. Miškų ir Natura 2000 teritorijų išdėstymo brėžinys (koreguotas);

5. Gamtinis karkasas.

Brėžiniai pateikiami kartu su Molėtų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių aiškinamuoju raštu.

Tekstinės dalies aiškinamajame rašte koreguoti skyriai (poskyriai) žymimi – nauja redakcija. Grafinėje dalyje pateikiami visi aukščiau išvardinti brėžiniai.

1. URBANISTINĖ PLĖTRA

1.1. Sprendinių priėmimo prielaidos

Planuojant Molėtų rajono urbanistinį vystymąsi būtina vadovautis Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos nuostatomis, jos prioritetais ir principais.

Darnus vystymasis traktuojamas kaip kompromisas tarp aplinkosauginių, ekonominių ir socialinių visuomenės tikslų, sudarantis galimybes pasiekti visuotinę gerovę dabartinei ir ateinančioms kartoms, neviršijant leistinų poveikio aplinkai ribų.

Atsižvelgiant į darnaus vystymosi principų taikymą plėtojant Molėtų rajono urbanistinę sistemą, siekiama ją optimizuoti sudarant palankiausias gyvenimo sąlygas ir optimalų balansą tarp urbanizuotų ir laisvų erdvių, saugant vertingą kraštovaizdį. Pagrindiniai optimalios gyvenamųjų vietovių sistemos bruožai yra:

- tolygus gyvenamųjų vietovių tinklas,
- išvystyti hierarchiniai ryšiai tarp skirtingo rango gyvenamųjų vietovių,
- optimalus gyvenamųjų vietovių teritorinis balansas.

Molėtai yra rajono centras ir atlieka vietinio centro funkcijas gretimoms gyvenamosioms vietovėms. Molėtų rajone, planuojant naujas urbanistines struktūras, būtina išsaugoti gamtinį karkasą, parengiant jo aprašymą ir vertybių nustatymą detaliuosiuose planuose bei tikslinant jų ribas. Gyvenamosios vietovės Molėtų rajone yra smulkios, net 94,3 % vietovių yra ne didesnės kaip 50 gyventojų, kurios neturi augimo perspektyvų ir gali tenkinti tik smulkaus žemės ūkio interesus, kaimo gyvenviečių būstai ir teritorijos inžinerinė įranga nusidėvėję, jų masinio atnaujinimo tikimybė mažai tikėtina; o reali plėtra galima tik gyvenvietėse, turinčiose virš 200 gyventojų. Perspektyvių gyvenamųjų vietovių sistemos pagrindą gali sudaryti Molėtų miestas, 5 miesteliai (Alanta, Balninkai, Dubingiai, Giedraičiai, Joniškis) bei kitos kaimo vietovės, turinčios daugiau kaip 200 gyventojų. Jose yra didžiausias institucinis aprūpinimas ir per pastaruosius du dešimtmečius išsilaikė ar padidėjo gyventojų skaičius. Gyvenamųjų vietovių plėtra savivaldybės teritorijos bendrajame plane pažymima prisilaikant sąlyginių gyvenamųjų vietovių ribų (miestelių ir kaimų). Naujiems nenumatytiems urbanizacijos arealams, būtina rengti specialiuosius planus ir strateginius poveikio aplinkai vertinimo dokumentus. Pavienės ūkininkų sodybos žemės ūkio paskirties žemėje (išskyrus esančias saugomose teritorijose) galima kurti tik parengus šiai teritorijai žemėtvarkos specialiuosius planus (jei sodyba planuojama statyti ne senos buvusios sodybos vietoje). Keičiant žemės paskirtį iš žemės ūkio į kitą – būtina suplanuoti inžinerinę bei socialinę infrastruktūrą, nustatant bendro naudojimo komunikacijų, visuomeninių erdvių ir socialinių objektų poreikius ir finansinius įrengimo šaltinius. Molėtų rajono savivaldybės teritorijai būdingas tankus ir tolygiai išsidėsčiusių gyvenamųjų vietovių tinklas, o tai gera prielaida plėtoti darniai gyvenamųjų vietovių sistemai, nenumatytų urbanizacijos arealų atsiradimas žemės ūkio paskirties žemėje ne prie

esamų gyvenamųjų vietovių – nepageidautinas.

Siekiant konkretizuoti dešimčiai metų bendrą Molėtų savivaldybės teritorijos erdvinės struktūros perspektyvinę kompoziciją, vadovautasi patvirtintu Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo planu, Utenos apskrities teritorijos bendrojo (generaliniu) planu. Utenos apskrities teritorijos prioritetais laikytina: tausojantis miškų ūkis, rekreacija bei konservacija, transportas. Apskrities regionas turi išreikštą nacionalinės reikšmės rekreacinio naudojimo prioritetą. Šiame regione 2007 metais patvirtintos net trys kurortinės vietovės tarp kurių yra Anykščiai, Ignalina ir Palūšė. Analogiškas kurortines vietoves siūlome įsteigti ir Molėtų rajone, kuriomis galėtų būti: Molėtai, apimant aplinkines Durių, Luokesos ir Bebrusų ežerų teritorijas; Inturkė prie Galuono ežero; Balninkai prie Alaušo ežero; Mindūnai prie Stirnių ir Lakajų ežerų ir Dubingiai prie Asvejos ežero.

Molėtų rajono savivaldybės teritorijų vystymosi perspektyva bus glaudžiai susijusi, visų pirma, su regiono ir šalies plėtra, įtakojama Europos Sąjungos formavimosi procesų bei šalies darnaus vystymosi principų laikymosi.

Molėtų rajono savivaldybės teritorijos plėtrą įtakoja šie infrastruktūros veiksniai: Utenos apskritį kertančios tarptautinės ir regioninės urbanistinės integracijos ašys (pagal Lietuvos teritorijos Bendrąjį planą).

Molėtų rajono savivaldybės teritorijos plėtrą įtakojantys infrastruktūros plėtos veiksniai yra Utenos apskritį kertančios dvi tarptautinės kategorijos urbanistinės integracijos ašys:

- ašis Lenkijos siena-Kaunas-Utena-Zarasai-Latvijos siena (į Sankt-Peterburgą);
- ašis Vilnius-Pabradė-Švenčionėliai-Visaginas-Latvijos siena (į Sankt-Peterburgą).

Nei viena jų nepraeina per Molėtų rajono teritoriją.

Prie pirmo lygmens urbanistinės integracijos ašių priskiriama:

- ašis Vilnius-Giedraičiai -Molėtai- Utena, sutampanti su magistraliniu keliu A14.

Iš Utenos apskrities teritorijoje išskirtų regioninių urbanistinės integracijos ašių, jungiančių atskiras regiono dalis ir jas susiejančias su aukštesnio lygmens urbanistinės integracijos ašimis:

- ašis Vidiškiai-Kavarskas-Anykščiai-Svėdasai-Kamajai-Rokiškis, sutampanti su krašto keliu Nr. 120;
- ašis Molėtai-Anykščiai-Troškūnai-Panevėžys, sutampanti su krašto keliais Nr. 119, Nr. 121;
- ašis Ukmergė-Molėtai-Kaltanėnai, sutampanti su Nr. 115, Nr. 114 krašto keliais.

Teritorijose prie magistralinio A14 kelio, visu jo ilgiu per Molėtų rajoną numatomas urbanizuotas ruožas su vyraujančiais komercinės paskirties objektais, ypač transporto infrastruktūros, apytiksliai 1 km atstumu į abi kelio puses.

Krašto kelio Nr.115 ruože nuo Verbiškių iki Molėtų numatomas apie 300 metrų pločio ruožas į abi kelio puses su vyraujančiais gyvenamosios paskirties objektais.

1.2. Urbanistinių centrų vystymas

Septintajame dešimtmetyje Lietuvoje buvo parengta vieningos gyvenamųjų vietovių sistemos koncepcija. Miestų teritorijų plėtra ir gyventojų skaičiaus augimas šiuo laikotarpiu vyko dėl vykdomos šalies industrializacijos politikos, naujų kaimo gyvenviečių kūrimo, žymaus skirtumo tarp gyvenimo sąlygų mieste ir kaime, imigracijos procesų ir kt. 1990-2003m. laikotarpis išskiriamas kaip gyvenamųjų vietovių ypatingų politinių, ekonominių ir socialinių pokyčių nulemtas gyventojų skaičiaus persiskirstymo periodas. Atstatę žemės nuosavybės teisę dalis miesto gyventojų išvyko į kaimus gyventi ir ūkininkauti. Dalis miestų gyventojų statėsi gyvenamuosius namus priemiesčių rajonuose, išsiregistruodami iš miestų, dalis gyventojų išvyko iš Lietuvos uždarbiauti į kitas šalis, o dalis kitataučių grįžo gyventi į savo šalį.

Dabartiniu laikotarpiu, nedidėjant miestų gyventojų skaičiui urbanizuotų teritorijų plėtra vyks ne dėl kiekybinių gyventojų skaičiaus pokyčių, o daugiausia dėl prognozuojamo gyvenimo kokybės gerėjimo, o atskirais atvejais ir dėl ūkinės gamybinės veiklos plėtros poreikių. Priklausomai nuo miestų dydžio, jų ūkinės veiklos pobūdžio, gamtinės situacijos miestų viduje bei gretimose teritorijose ir turimų teritorinių rezervų miestų plėtra vyks skirtingai.

a kategorija - Molėtų miestas.

Molėtų miestas yra faktinis rajono centras, vykdomas ir vietinio centro funkcijas gretimoms gyvenamosioms vietovėms. Į Molėtų miesto teritoriją tikslinga įjungti ir su miestu funkciškai susijusias gyvenamąsias vietas, bendrai išsprendžiant inžinerinius tinklus ir kitas komunikacijas.

b kategorija - Giedraičiai, Alanta (konsoliduojama su Naujasodžiu).

Šių miestų teritoriją konsoliduoti su artimiausiomis kitomis gyvenamosiomis vietovėmis, kurių prijungimo racionalumą patikslinti rengiant Giedraičių ir Alantos miestų bendruosius planus. **b** kategorijos centrai turi galimybę plėtoti pramonę ir verslą, taip pat pagrindines gyventojų kultūrinio - buitinio aptarnavimo įstaigas bei įmones.

c kategorijos centrai (iš viso 6): Suginčiai, Balninkai, Videniškiei, Dubingiai, Inturkė, Joniškis (konsoliduoti su Arnionys I, Arnionys II).

c kategorijos centrams priskiriami jau susiformavę miesteliai ir kompaktiško užstatymo kaimai, turintys pakankamas aptarnavimo zonas (dažniausiai - seniūnijų teritorijas) ir gerus ryšius su šiuose teritorijose esančiomis gyvenamosiomis vietovėmis. Visų **c** kategorijos centrų teritorijas siūloma konsoliduoti su gretimomis vietovėmis.

Bendrojo plano koncepcijos rengimo stadijoje apjungiamų teritorijų ribos suprantamos kaip sąlyginės užstatytų ir numatytų užstatymui teritorijų ribos arba centralizuotų inžinerinių sistemų veiklos ribos. Centrų teritorijos tikslinamos rengiant jų teritorijų kompleksinius ir / ar specialiuosius planavimo dokumentus.

Vietiniai **b** ir **c** kategorijų centrai atrinkti remiantis turimu socialiniu ekonominiu

potencialu; tradicine vietovių reikšmė, kurią patvirtino Molėtų rajono savivaldybės gyventojų apklausa; tolygia centrų sklaida rajono teritorijoje ir priimtinu jų pasiekiamumu aplinkinių vietovių gyventojams.

Papildomieji vietiniai centrai - d kategorija.

Jie kuriami mažesnių kaimų, kurių socialinis ekonominis potencialas yra silpnesnis, tačiau jų sklaida dėl patogios padėties teritorijoje gyventojams, atlieka žemės ūkio aptarnavimo ir paslaugų funkcijas, skatina centralizuotų inžinerinių sistemų plėtrą.

Siūlomi d kategorijos centrai: **Sidabrinės, Skudutiškis, Teliejai, Mindūnai.**

e kategorijos vietovės.

Tvarkytini ir remtini vienkiemiai, smulkūs kaimai, kuriuose plėtojami tradiciniai amatai, paslaugos, pramogos, verslas, ypatingai turizmas.

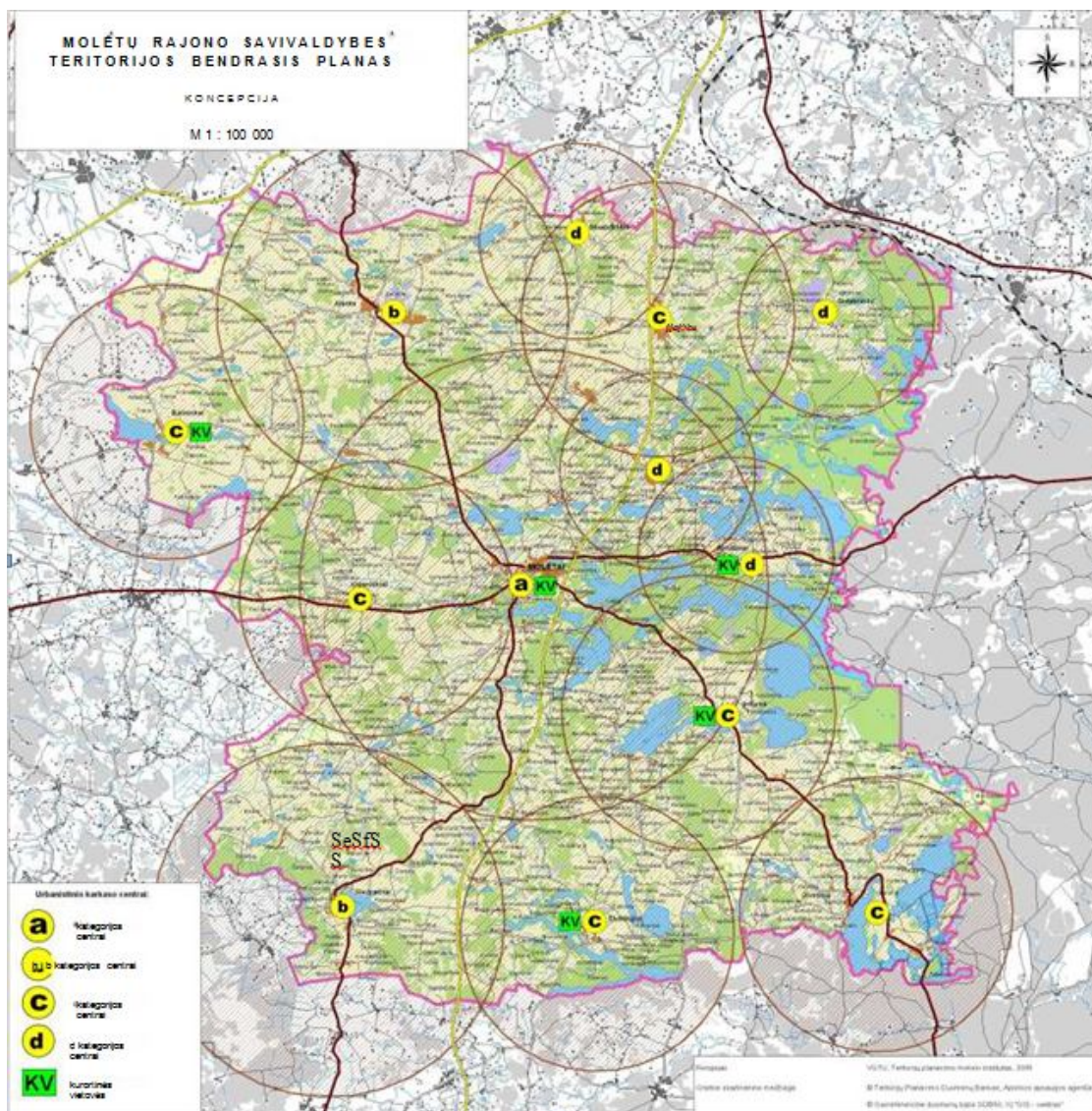
Nekategorizuotos vietovės.

Tankiai apgyvendintos vienkiemių ir smulkių kaimų teritorijos, kurios neturi plėtros potencialo. Šių vietovių raidą lems žemės rinka, gyventojų demografiniai procesai (natūralus prieaugis, senėjimas). Nekategorizuotoms vietovėms priskiriami stambūs kaimai. Pažymėtina tai, kad sparčiausiai gyventojų skaičius mažėja smulkesnėse nekategorizuotose gyvenvietėse, turinčiose iki 50 gyventojų.

Molėtų rajono Taryba pritarė urbanistinio karkaso schemai pavaizduotai 1.1 pav.

Molėtų rajonas tai aiškiai išreikštas potencialus rekreacinis rajonas, kuris pasižymi gausiais turistiniais ištekliais, gamtos paveldu, unikaliu kraštovaizdžiu bei ežerais, investicijomis, nukreiptomis turizmo infrastruktūrai vystyti ir plėtoti. Siekiant patenkinti Molėtų rajono ir aplinkinių Lietuvos rajonų, o ypač Vilniaus miesto, gyventojų poreikį poilsiui, reikėtų kurti ir atskirą kaimo turizmo vietovių sistemą rekreacinėse vietovėse. Šią vietovių struktūrą sudarytų:

- turizmo baziniai centrai;
- kaimo turizmo sodybos vienkiemiuose, mažuose kaimuose vienai ar kelioms šeimoms;
- vasarvietės miestų gyventojams - iš dalies pavienės ir suburtos vasarvietės į vietovę, aprūpintą minimalia kokybiška inžinerine įranga, paslaugų (produktų) tiekimo galimybe;
- tranzitiniai pakelių moteliai.

1.1 pav. Molėtų rajono vietovių hierarchija

Vietiniams *b*, *c* kategorijų centrams teikiamas kokybinės ir kiekybinės plėtros prioritetas. Kokybinę plėtrą turėtų inicijuoti ir vykdyti rajono savivaldybės Taryba, administracija ir jos bei valstybės tarnybos.

Savivaldybės institucinės investicijos ir išlaidos, tarp jų „plyno lauko“ investicijos, sudarys prielaidas sudominti ir pritraukti privačius investuotojus, įkursiančius parduotuves, paslaugų ir pramogų įmones, viešbučius, bankų skyrius, turgų, o taip pat pramonės ir verslo įmones.

d kategorijos centrams nustatomas palaikomasis režimas atsižvelgiant į gyventojų skaičiaus kitimą ir savivaldybės galimybes juos remti.

e kategorijos vietovėms suteikiama ribota parama pagal savivaldybės galimybes. Tai rekreacijai skirtos vietovės, tarp jų ir naujai besiformuojančios, skirtos antram būstui ir laisvalaikio poilsiui. Skatinama plėtoti aplinką, ją prižiūrėti, užtikrinant aukštesnę nei dabartinė aplinkos kokybę, tausojant gamtą ir taikant modernias švarias technologijas.

Vietinių **b** ir **c** kategorijų centrų socialinę ir ekonominę bazę sudaro esamos ir plėtojamos švietimo, sveikatos ir socialinės apsaugos, globos ir rūpybos, kultūros įstaigos, kuriose dirbtų 60-70 % rajono aukštos kvalifikacijos specialistų ir personalo, su tinkamo lygio technine įranga. Šiuose centruose turėtų būti koncentruojamos materialinės investicijos, apjungiamos lėšos skirtos teritorijos priežiūrai ir inžinerinių sistemų naudojimui.

Minimalus rekomenduojamas vietinių centrų privalomo institucinio aprūpinimo įstaigų sąrašas: mokykla, medicinos ir priešmokyklinės įstaigos, globos ir rūpybos tarnybos, gaisrinė, policija, greitoji medicininė pagalba, įvairios techninės komunalinės ūkio tarnybos.

Vietinių **b** ir **c** centrų plėtroje privalomąją savivaldybės dalį sudaro:

1. Socialinis būstas, kurio dalis bendroje rajono būsto struktūroje turėtų sudaryti 5-10 %. Šis būstas skiriamas ne vien socialiai remtiniams žmonėms, bet ir tiems vyresnio amžiaus vienišiams gyventojams, kurių būstas kaimuose, vienkiemiuose yra nesaugus, sunkiai parduodamas ir kuriems reikalinga parama bei globa.
2. Aukštos kokybės būstas, kuris būtų finansuojamas privačių specialistų, kurių darbu suinteresuoti vietiniai centrai – lėšomis ir kurio statybai savivaldybė teiktų paramą, pagalbą ir pan.
3. Inžineriniai tinklai, gatvės, atliekų surinkimo sistemų, jų plėtra, modernizavimas, naudojimas ir priežiūra.
4. Viešojo transporto sistemos vystymas, jos aptarnavimo lygio ir kokybės užtikrinimas.
5. Galimiems investitoriams (pramonė, transportas, sandėliavimas, medicinos, prekybos ir kt. paslaugos) parengta pasiūlos investuoti sistema, kurią sudarytų iš anksto paruošti objektai (sklypai, pastatai) ir aiškiai apibrėžtos sąlygos bei reikalavimai ir t.t.

Bendrojo plano sprendiniai, formuojant Molėtų rajono urbanistinį karkasą, bus įgyvendinami, rengiant teritorijų kompleksinius ir / ar specialiojo planavimo dokumentus.

b kategorijos centrams – **Giedraičiams, Alantai**, rengtini bendrieji planai. Sprendinių ribos yra apjungtos gyvenamųjų vietovių teritorijos ir brėžiniuose pažymėtos kaip sąlyginio užstatymo ribos, atsižvelgta ir į komunikacinių koridorių aptarnavimo zonų ribas.

Bendrieji planai rengiami pagal nustatytus reikalavimus. Pagrindiniai tikslai: nustatyti ir rezervuoti teritorijas gyvenamajai, pramonės ir kitoms paskirtims, funkciškai ir teritoriškai apjungti užstatytas teritorijas.

c kategorijos miesteliams parengti – detaliuosius planus, rezervuojant teritorijas gyvenamajai, komercinei statybai, viešosios paskirties erdvėms, inžinerinei bei susisiekimo infrastruktūrai ir kitiems plėtros tikslams.

d kategorijos miesteliams parengti – detaliuosius planus, rezervuojant teritorijas gyvenamajai, komercinei statybai, viešosios paskirties erdvėms, inžinerinei bei susisiekimo infrastruktūrai ir kitiems plėtros tikslams.

Parengti specialiuosius planus:

1. *e* kategorijos gyvenamųjų vietovių zonų, turizmo, pramogų, vasarviečių, vaikų vasaros poilsio stovyklų tinklo.
2. Žvyrkelių asfaltavimo.
3. Viešųjų poilsiaviečių tinklo.
4. Socialinio būsto plėtros.
5. Turizmo infrastruktūros (viešbučiai, kempingai, moteliai).
6. Žemėtvarkos projektus ir žemėvaldų planus – esant poreikiui atskirose vietovėse planuoti žemės reformos baigiamuosius darbus, žemės naudmenų sudėties pakeitimą, žemės paėmimą visuomenės poreikiams, žemės sklypų pertvarkymą ar ribų pakeitimą.
7. Žemės konsolidacijos projektus (I – II zonų ūkiams su nekompaktiškomis žemėvaldomis).

2. SOCIALINĖ - EKONOMINĖ APLINKA

2.1. Įvadas

Molėtų rajono socialinės – ekonominės plėtros konkretūs tikslai:

1. Sveikatos priežiūros vystymo koncepcijos tikslas – sveikatos apsaugos sistemos tobulinimas ir sveikatos įstaigų tinklo plėtra, siekiant gerinti šių paslaugų kokybę ir pasiekiamumą rajono gyventojams bei sukurti kokybišką gyvenamąją aplinką.
2. Socialinės apsaugos vystymo koncepcijos tikslas – rajono gyventojams garantuoti pagrindines socialines priemones, siekiant užtikrinti gyvenimo kokybę bei įgyvendinti efektyvią socialinės apsaugos, socialinės atskirties mažinimo ir integracijos į darbo rinką politiką rajone.
3. Švietimo vystymo koncepcijos tikslas – sukurti efektyvumo, prieinamumo ir kokybės reikalavimus atitinkantį švietimo įstaigų tinklą.
4. Turizmo vystymo koncepcijos tikslas – formuoti patrauklų poilsiui rekreacinį regioną, išnaudojant natūralių ir kultūrinių rajono išteklių pritaikymą turizmui.
5. Kultūros vystymo koncepcijos tikslas – užtikrinti rajono gyventojų kultūrinių poreikių tenkinimą bei sudaryti sąlygas kūrybinei laisvei, savirealizacijai ir saviugdai; puoselėti senąsias krašto tradicijas ir papročius, skatinant kultūrinį turizmą, aktyvinti sportinę veiklą ir jaunimo iniciatyvas Molėtų rajone.
6. Verslo ir investicijų vystymo koncepcijos tikslas – plėtoti bei užtikrinti palankią investicijų ir verslo aplinką Molėtų rajone.

2.2. Bendrieji rajono vystymosi veiksniai

Socialinė ekonominė rajono aplinka labai priklauso nuo daugelio išorinių veiksnių. Pagrindiniai veiksniai, turintys didžiausią įtaką rajono socialiniam išsivystymo lygiui yra ryškus Molėtų miesto vaidmuo, gretimybėje esančių didmiesčių įtaka ir besiformuojantis Molėtų rajono kaip „antrųjų namų“ įvaizdis. Pastarasis veiksnys turi itin reikšmingą poveikį socialinei ir ekonominei Molėtų rajono raidai: natūrali gamtinė aplinka ir kraštovaizdis lemia tai, jog didžiųjų miestų gyventojai įsigyja senas rajono sodybas poilsiui, kaip savo antrus namus. Vilniaus ir Utenos gretimybės, magistralės Vilnius-Utena įtaka yra labai reikšminga socialiniam Molėtų rajono plėtros potencialui, o gamtinių ir kultūrinių išteklių gausa formuoja palankią turizmui Molėtų rajono aplinką. Visi šie minėti veiksniai formuoja atitinkamą socialinės ir kultūrinės infrastruktūros plėtros poreikį Molėtų rajone.

Dauguma esamų socialinės aplinkos problemų Molėtų rajone būdingos visai Lietuvai: mažėjantis gyventojų skaičius, gana ryškūs socialiniai ir ekonominiai skirtumai tarp rajono miesto ir kaimo, auganti gyventojų emigracija, kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas, senstanti visuomenė. Gana ryškios socialinės rajono problemos reikalauja efektyvių vietos valdžios sprendimų, siekiant sukurti kokybišką ir patrauklią gyventi

aplinką.

Remiantis Molėtų rajono strateginiuose plėtros planuose nustatytais ilgalaikės plėtros prioritetais, Molėtų rajono plėtros pagrindas yra subalansuotos kaimo plėtros vystymas ir turizmo infrastruktūros plėtojimas. Subalansuotas kaimo plėtros vystymas leis garantuoti pastovias pajamas rajono gyventojams, sumažins atotrūkį tarp miesto ir kaimo. Socialinės atskirties mažinimas turi būti vienas iš pagrindinių kaimo plėtros tikslų. Aktyvus rajono bendruomenės dalyvavimas įvairiose programose ir alternatyvių finansavimo šaltinių paieškos leis sumažinti socialinio išsivystymo netolygumus, sudarant sąlygas rajono gyventojams mokytis ir tobulėti visą gyvenimą. Atsižvelgiant į tai, jog Molėtų rajonas turi labai didelį rekreacijos ir turizmo plėtros potencialą ir tai, jog pagrindinė rajono vystymo kryptis yra turizmas, socialinės ir kultūrinės infrastruktūros plėtra tampa itin reikšmingu rajono patrauklumą lemiančiu aspektu.

2.3. Demografinės sprendimų priėmimo prielaidos

2.3.1. Gyventojų skaičius ir sandara

Molėtų rajonas, kaip ir kiti Lietuvos rajonai, pasižymi gyventojų mažėjimo tendencija. Molėtų rajonas užima 39-tą vietą Lietuvos rajonų tarpe pagal gyventojų skaičių. Vertinant paskutinių penkių metų statistinius duomenis, gyventojų skaičius Molėtų rajone sumažėjo 5,6 %. Dauguma jaunų žmonių dėl didesnių galimybių ir perspektyvų išvyksta iš rajono į didesnius šalia esančius miestus - Uteną, Vilnių. Gyventojų tankumas Molėtų rajone taip pat mažėja, 2006 m. pradžioje jis sudarė 17,4 gyv./1 km², t.y. beveik 3 kartais mažiau nei Lietuvos (52,1 gyv./1 km²) ir 1,4 karto mažiau nei Utenos apskrities (24,5 gyv./1 km²) tankumas.

Molėtų rajonas priskiriamas prie „senstančių“ rajonų. 2007 m. pradžios duomenimis, 23,3 % rajono gyventojų sudaro pensinio amžiaus gyventojai. Didžiausia Molėtų rajono gyventojų dalis gyvena kaime, t. y. 70,4 % visų Molėtų rajono gyventojų (2007 m. pradžios duomenys). Molėtų rajone priskaičiuojama iki 933 kaimų. Tačiau tik seniūnijų centrai Molėtų rajono savivaldybės teritorijoje yra didesnės gyvenamosios vietovės, turinčios nuo 200 iki 500 gyventojų.

Vis didesnės teritorijos yra apstatomos individualiais namais, vasarnamiais, pirtimis. Molėtų rajonas tampa antrųjų namų savininkų traukos centru: gražus rajono kraštovaizdis ir rekreacinis potencialas traukia didmiesčių gyventojus (ypač iš Vilniaus) įsigyti senas sodybas.

Todėl Molėtų rajono plėtrai labai svarbi tampa rekreacinių vietovių plėtra. Šiuo metu nupirka daugiau negu 5000 tokių sodybų. Ši socialinė grupė oficialiai neįtraukiama į rajono demografinę statistiką, tačiau turi didelę reikšmę socialinei ir ekonominei rajono raidai.

Nagrinėjant gyventojų skaičiaus tendencijas pastaraisiais metais Molėtų rajone, pastebimas gyventojų skaičiaus mažėjimas. Atsižvelgiant į šias tendencijas, rajono gyventojų migraciją, natūralų prieaugį ir Lietuvos gyventojų skaičiaus 2005-2030 m. prognozę, 2017 m. numatomas neigiamas gyventojų prieaugis: realistiniu variantu 2017 m.

gyventojų skaičius siektų 23.937, optimistiniu – 24.733 ir pesimistiniu – 23.147.

Prognozuojamas gyventojų skaičiaus sumažėjimas 2017 m. siektų: realistiniu variantu gyventojų skaičius sumažėtų 1.038 gyventojais, optimistiniu – 242 gyventojais, pesimistiniu – 1.828 gyventojais. Prognozuojamas gyventojų skaičiaus kitimas Molėtų mieste ir rajono seniūnijose 2017 m. pateikiamas 2.1 lentelėje.

2.1 lentelė. Molėtų miesto ir rajono seniūnijų gyventojų skaičiaus optimistinė, realistinė, pesimistinė prognozės

Seniūnija	Optimistinė prognozė	Realistinė prognozė	Pesimistinė prognozė
	2017 metai	2017 metai	2017 metai
1	2	3	4
Molėtų miestas	6.935	6.712	6.490
Alantos	2.350	2.274	2.199
Balninkų	1.173	1.135	1.097
Čiulėnų	1.643	1.590	1.538
Dubingių	1.160	1.122	1.085
Giedraičių	2.542	2.460	2.379
Inturkės	1.643	1.590	1.538
Joniškio	1.744	1.688	1.632
Luokesos	1.778	1.720	1.664
Mindūnų	606	587	567
Suginčių	2.280	2.206	2.134
Videniškių	880	852	824

2.3.2. Gyvenamosios aplinkos kokybė

Molėtų rajono savivaldybės gyventojai pagal jiems tenkantį naudingojo ploto statistinį rodiklį 2006 metais (30,9 m /gyv.) buvo geriau apsirūpinę būstu nei vidutiniškai Lietuvoje (24,1 m /1 gyv.). Molėtų rajonas priklauso šiaurės rytų Lietuvos regionui, kuriame gyventojų apsirūpinimas gyvenamuoju plotu yra geriausias. Tačiau gana ryškūs miesto ir kaimo gyventojų aprūpinimo patogumais skirtumai. Vandentiekį turi 86,7 % visų mieste esančių butų, tuo tarpu kaime tik – 33,1 %. Tokia pati situacija su kanalizacija, centriniu šildymu, karštu vandeniu, vonia ir dušu. Kaimo gyventojai (82,3 %) yra geriau aprūpinti buitinėmis dujomis negu mieste gyvenantys Molėtų rajono gyventojai (76,4 %). Siekiant gerinti socialinės Molėtų rajono gyvenamosios aplinkos kokybę, būtina plėtoti būtiną inžinerinę infrastruktūrą ir institucinio patarnavimo sistemą.

Socialinei Molėtų rajono plėtrai strategiškai svarbu suformuoti kokybišką gyvenimo aplinką. Vienas iš svarbiausių gyvenamosios aplinkos kokybės rodiklių yra jos pritaikymas neįgaliesiems. Molėtų rajone vykdyta Būsto (aplinkos) pritaikymo žmonėms su negalia 2004-2006 metams programa. 2005 m. Molėtų mieste 3 neįgaliesiems pritaikytas gyvenamas būstas, 2006 m. taip pat 3 sunkią negalią turintiems asmenims. Pradėta įgyvendinti Būsto pritaikymo žmonėms su negalia 2007-2011 metų programa. Neįgaliųjų poreikiams Molėtų rajone pritaikomos ir viešos įstaigos (vaistinės, ligoninė, savivaldybės

būstai).

2.4. Socialinės - ekonominės infrastruktūros sprendiniai

2.4.1. Švietimo infrastruktūros plėtra

Kadangi Molėtų rajono savivaldybė yra patvirtinusi bendrojo lavinimo mokyklų tinkle pertvarkos iki 2012 metų bendrąjį planą – remiantis juo yra patvirtintas konkretus mokyklų steigimo, reorganizavimo, vidaus struktūros pertvarkos iki 2007 metų planas, o iki 2012 metų yra patvirtinti mokyklų tinklo pertvarkos strateginio tikslo ir uždavinių pagrindinių rezultatų rodikliai.

Iki 2007 metų pabaigos savivaldybėje bus atliktas bendrojo lavinimo mokyklų tinklo pertvarkos iki 2012 metų įgyvendinimo monitoringas ir 2008 metais bus patvirtintas konkretus mokyklų steigimo, reorganizavimo, vidaus struktūros pertvarkos iki 2012 metų planas.

Kiti sprendiniai:

1. Mažėjant moksleivių skaičiui rajone ir toliau vykdant švietimo reformą, būtina gerinti mokinių vežiojimo sistemą.
2. Gerinti Molėtų rajono švietimo įstaigų techninę būklę, modernizuoti techninę bazę.
3. Didinti vaikų ir jaunimo užimtumo galimybes rajone: vietiniuose **b** ir **c** kategorijų centruose sudaryti įvairesnio laisvalaikio praleidimo galimybes, didinti saviraiškos galimybes.
4. Plėtoti alternatyvių resursų naudojimo mokymo bazę ir mokymo programas Alantos technologijos ir verslo mokykloje.
5. Didinti profesinio mokymo prieinamumą bei tobulinti suaugusiųjų profesinį rengimą, plėtoti profesinio mokymo institucijų ir darbdavių bendradarbiavimą, skatinti nuotolinio aukštojo mokslo galimybes rajono gyventojams, plėtoti suaugusiųjų formalųjį ir neformalųjį švietimą, didinti papildomo ugdymo galimybes. Šių sprendinių įgyvendinimui rekomenduojama Molėtų rajono **b** kategorijos centruose steigti multifunkcinius centrus.
6. Sudaryti sąlygas nuolatiniam ugdymo specialistų kvalifikacijos kėlimui.

2.4.2. Kultūros infrastruktūros plėtra

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane išskiriami šie kultūros infrastruktūros plėtros ilgalaikės perspektyvos prioritetai:

- muziejų, bibliotekų kompiuterizavimas ir panaudojimas kultūros, švietimo ir informacijos skleidimo funkcijoms;
- nenaudojamų patalpų kaimo mokyklose pertvarkymas į universalias sales, suaugusiųjų švietimo institucijas, bibliotekas;
- teatrų, kino, koncertų ir kultūros namų salių pertvarkymas į universalias sales, pritaikytas įvairiems kultūros poreikiams tenkinti.

Siūlomi sprendiniai:

1. Informacinės visuomenės plėtros skatinimas:
 - visose kaimo bibliotekose išlaikyti viešojo interneto prieigos taškus;
 - užtikrinti prieigą prie informacijos, žinių visiems Molėtų rajono gyventojams, aktyvinant jų poreikį skaityti;
 - dėl teritorijos reto apgyvendinimo, įsteigti Viešojoje bibliotekoje bibliobuso paslaugą.
2. Kultūrinio turizmo skatinimas:
 - rekonstruoti ir pritaikyti kultūriniam turizmui Molėtų krašto muziejaus skyrius - Ežerų žvejybos muziejų Mindūnuose bei Etnografinę sodybą Kulionyse;
 - užbaigti Videniškių vienuolyno remontą, įkuriant jo patalpose muziejų;
 - pritaikyti kultūros paveldo objektus kultūriniam turizmui (Dubingių piliavietę, Baltadvario gynybinius įtvirtinimus, Luokesų polinę gyvenvietę);
 - skatinti naujų muziejų steigimąsi (Molio muziejus Bebrusuose ir pan.);
 - rekonstruoti Vasaros estradą, pritaikant ją universalių renginių organizavimui, padidinant žiūrovų ir transporto parkavimo vietas.
3. Kaimo kultūrinio modelio įgyvendinimas:
 - pritaikyti kaimuose esančias savivaldybės patalpas vietos gyventojų kultūros poreikių tenkinimui.
4. Kultūros įstaigų materialinės bazės gerinimas:
 - rekonstruoti ir modernizuoti kultūros įstaigas, pritaikant jas vietos bendruomenės ir turistų poreikiams.
5. Kultūros darbuotojų profesionalumo didinimas:
 - parengti ir įgyvendinti rajono kultūros darbuotojų kvalifikacijos kėlimo programą.
6. Skatinti bendruomenių aktyvumą rajono socialiniame ir kultūriniame rajono gyvenime, gerinti įvairių bendruomenių tarpusavio bendradarbiavimą.
7. Siekti išlaikyti tradicinius rajono renginius bei skatinti įvairesnių kultūrinių, pramoginių ir sportinių renginių organizavimą, dalyvauti tarptautiniuose kultūriniuose projektuose.
8. Sporto infrastruktūros plėtra ir paslaugų kokybės gerinimas:
 - įvertinti esamą Molėtų rajono mokyklų sporto bazių būklę ir parengti jų renovavimo programą;
 - vaikų ir jaunimo fizinio aktyvumo sąlygų gerinimas ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo lavinimo įstaigose;
 - kūno kultūros mokytojo profesinės veiklos tobulinimas; o neįgalųjų integracija per sportą;
 - rekreacijos ir sveikatinimo infrastruktūros plėtra;
 - sveikos gyvensenos skleidimas per sportą.

2.4.3. Sveikatos apsaugos infrastruktūra

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane išskiriami šie sveikatos apsaugos infrastruktūros plėtros ilgalaikės perspektyvos prioritetai:

- plėtoti pirminės sveikatos priežiūros įstaigų grandį, reikalingą bendrajam sveikatos stiprinimui, ligų profilaktikai bei jų nustatymui laiku;
- užtikrinti sveikatos apsaugos infrastruktūros tinklo teritorinį bei socialinį prieinamumą;
- optimizuoti stacionarių slaugos ir globos įstaigų, teikiančių nuolatinę ir įvairiapusę pagalbą neįgaliesiems žmonėms, tinklą.

Molėtų rajono sveikatos priežiūros įstaigų tinklas yra pakankami gerai išplėtotas, tenkinantis pagrindinius ir būtiniausius senstančios visuomenės ir kitų tikslinių grupių poreikius, tačiau senstančios visuomenės tendencijos ir mažėjantis rajono gyventojų tankumas verčia gerinti šių paslaugų pasiekiamumą ir sąlygoja augantį sveikatos priežiūros ir kitų socialinių paslaugų poreikį. Senstant visuomenei medicinos paslaugų pasiekiamumas tampa itin aktualus.

Vadovaujantis sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimo strategija, Molėtų rajone sveikatos priežiūros sistemos reforma vykdoma trimis pagrindinėmis kryptimis:

- ambulatorinių paslaugų plėtra, pirmenybę teikiant bendrosios praktikos gydytojų veiklai, ypatingai kaimo vietovėse.
- stacionarių paslaugų optimizavimas ir alternatyvių veiklos formų plėtra;
- medicininės slaugos ir ilgalaikio-palaikomojo gydymo paslaugų vystymas, ypatingą dėmesį skiriant vyresnio amžiaus žmonių sveikatos priežiūrai.

Remiantis gyventojų skaičiaus ir amžiaus struktūros pokyčiais, prognozuojama, jog sveikatos priežiūros paslaugų poreikis Molėtų rajone augs. Įgyvendinant sveikatos sistemos reformą, Molėtų rajone didinamas paslaugų prieinamumas rajono gyventojams, ypatingai akcentuojant kaimo gyventojus, rūpinamasi paslaugų kokybe, stiprinamas profilaktinis darbas, sudaromos galimybės visuomenei daryti įtaką sveikatos politikai.

Siūlomi sprendiniai:

1. Atsižvelgiant į sveikatos priežiūros paslaugų poreikį Molėtų rajone, plėsti pirminės sveikatos priežiūros ir ambulatorines paslaugas, pertvarkant pirminės sveikatos priežiūros padalinių tinklą, modernizuojant kaimo ambulatorijas, taip gerinant sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą. Rekomenduojame reorganizuoti esamus medicinos punktus **b**, **c** ir **d** kategorijų vietiniuose centruose, atsižvelgiant į Sveikatos apsaugos ministro patvirtintus normatyvus dėl aptarnaujamų gyventojų skaičiaus.
2. Ambulatorinės slaugos plėtra namuose.
3. Sveikatos priežiūros įstaigų modernizavimas, techninės bazės atnaujinimas.
4. Sveikatos priežiūros paslaugų pasiekiamumo gerinimas, ypač atokiose kaimo vietovėse.
5. Sveikatos priežiūros įstaigų darbo kompiuterizavimas.

2.4.4. Socialinės apsaugos infrastruktūra

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane išskiriami šie socialinių paslaugų infrastruktūros plėtros ilgalaikės perspektyvos prioritetai:

- užtikrinti socialinės apsaugos infrastruktūros tinklo teritorinį bei socialinį prieinamumą;
- organizuoti paslaugų įvairioms žmonių grupėms teikimą jų gyvenamojoje vietovėje;
- plėtoti stacionarių slaugos ir globos įstaigų, teikiančių nuolatinę ir įvairiapusę pagalbą neįgaliesiems žmonėms, tinklą.

Esamas socialinių paslaugų tinklas tenkina socialinius Molėtų rajono visuomenės poreikius. Specialiųjų socialinių paslaugų poreikis (pagalba namuose, socialinė globa įstaigose) tenkinamas pilnai. Tačiau būtina plėtoti socialinių paslaugų pasiūlą pagrindinėms tikslinėms grupėms jų gyvenamojoje vietovėje, gerinti šių paslaugų kokybę, didinti prieinamumą.

Vietiniuose centruose turi būti koncentruojamos socialinės pagalbos paslaugos, aptarnaujančios į vietinio centro zoną patenkančias gyvenamąsias vietas.

Siūlomi sprendiniai:

1. Sukurti rajone socialinių paslaugų ir paramos centrų tinklą:
 - Molėtų vaikų savarankiško gyvenimo namų įkūrimas;
 - dienos centro vaikams su negalia įsteigimas;
 - šeimos paramos centro įsteigimas (laikina vaikų globa, pagalba šeimoms įvairių krizių atvejais) – centre galėtų būti teikiama pedagoginė, psichologinė, socialinė pagalba šeimoms, laikinas prieglobstis bei pagalba būtų teikiama į krizines situacijas patekusiems vaikams ir jų biologinėms šeimoms;
 - dienos socialinės globos organizavimas asmenų namuose (visuma paslaugų, kuriomis asmeniui teikiama kompleksinė, nuolatinė specialistų priežiūra reikalaujanti pagalba);
 - trumpalaikės socialinės globos organizavimas.
2. Skatinti socialinės atskirties mažinimą bei socialinės integracijos didinimą:
 - stovyklų vaikams iš socialiai remtinų šeimų organizavimas;
 - socialinės rizikos asmenų (ypatingai neįgaliųjų ir ilgalaikių bedarbių) integracijos į darbo rinką skatinimas, įgyvendinant įvairias socialinės atskirties mažinimo programas;
 - nuteistųjų ir asmenų, paleistų iš laisvės atėmimo vietų socialinės reabilitacijos ir integracijos į visuomenę, įgyvendinant įvairias programas, skatinimas.
3. Išanalizuoti nakvynės namų poreikį, jam esant parengti galimybių studiją.
4. Ugdyti socialinių darbuotojų kompetenciją.

2.4.5. Verslo plėtra ir investicijos

Rajono ekonominės plėtros pagrindiniai veiksniai:

1. Metinis vietinių turistų skaičius 2007-2017 m. padidės apie 20-30 %, tuo tarpu turistų užsieniečių skaičius per šiuos metus išaugs daugiau negu dvigubai¹, tai paskatins turizmo plėtrą rajone, gyventojų pajamų padidėjimą.
2. Ekonominę plėtrą rajone skatins auganti šalies ekonomika, didėjantis bendrasis vidaus produktas, nors realus BVP augimas šalyje kasmet lėtės.
3. 2007-2013 m. ES Struktūrinių fondų paramos lėšų pritraukimas skatins ekonominę plėtrą Molėtų rajone – 2007 m. rudenį prasidės naujasis 2007-2013 m. programavimo periodas Lietuvoje.
4. Hierarchinės **a, b, c, d** centrų ir kitų gyvenamųjų vietovių sistemos įgyvendinimas sąlygos šių vietinių centrų plėtrą, efektyvų savivaldybės ir valstybės kapitalo investicijų naudojimą, skatins rajono gyventojų gyvenimo ir veiklos aktyvumą, didins Molėtų rajono patrauklumą gyventi ir veikti, kas turės teigiamos įtakos demografiniams procesams rajone.

Rajono verslo struktūroje išsiskiria statyba, turizmas, paslaugų ir prekybos sektorius, miškininkystė, žemės ūkis. Molėtų rajone vyrauja smulkus ir vidutinis verslas. Kadangi Molėtų rajone praktiškai nėra didelių pramonės, verslo įmonių, todėl investicijos į verslo plėtrą nėra didelės (tiesioginės užsienio investicijos 1 rajono gyventojui beveik dvigubai mažesnės negu Lietuvos vidurkis). Toks investicijų dydis nesudaro didelių prielaidų rajono ūkio augimui, verslo bei konkurencingumo plėtrai.

Prioritetinga rajono verslo plėtros kryptis – rekreacija, leidžianti plėtoti poilsio ir turizmo verslą bei infrastruktūrą. Nepaisant to, jog Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane Molėtų rajonas įvardintas kaip didelį rekreacinį potencialą turintis regionas, tačiau jis vis tiek nepritraukia pakankamai viešojo ar privataus sektoriaus investicijų. Išanalizavus Molėtų rajono savivaldybės ir valstybės investicijas į turizmo infrastruktūrą matoma, jog jos sudaro sąlyginai mažą investicijų tenkančių vienam Molėtų rajono gyventojui dalį. Rajone turizmo verslas pastebimai plėtojasi: didėja poilsiautojų skaičius kaimo sodybose, poilsio namuose, kempinguose, ženkliai didėja kaimo sodybų skaičius, auga paslaugų kokybė.

Verslo plėtra ir investicijų skatinimas Molėtų rajone ateityje turėtų remtis tokiais pagrindiniais principais:

1. Skatinti naujų įmonių kūrimąsi **b, c, d** kategorijos vietiniuose centruose, numatant lengvatas ir kitas išimtinės teises;
2. Sudaryti palankias sąlygas smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai pirmiausiai rajono **a, b** ir **c** kategorijos vietiniuose centruose – rajone vyrauja smulkus ir vidutinis verslas, todėl palankių sąlygų jam veikti sudarymas teigiamai įtakotų verslo plėtrą rajone.
3. Įgyvendinti projektus, skirtus pritraukti EEE ir Norvegijos finansinių

¹ Molėtų rajono savivaldybės turizmo plėtros galimybių studija. VŠĮ „Socialinės ir ekonominės plėtros centras“, 2006.

mechanizmų, 2007-2013 m. ES Struktūrinių fondų ir kitų fondų lėšas bei privačias investicijas

4. Supažindinti rajono verslininkus su projektų rengimui keliamais reikalavimais, teikiant paraiškas paramai iš struktūrinių fondų gauti, ir su paramos lėšų įsisavinimo klausimais.
5. Pritraukti papildomas privačias ir valstybės investicijas prekybos, paslaugų (aptarnavimo, maitinimo ir kt.) tinklo plėtrą **b, c, d** vietiniuose centruose.
6. Didinti informacijos sklaidą, investuojant į verslo ir turizmo informacijos centro veiklos plėtrą, duomenų bazių, interneto svetainės atnaujinimą, informacinių leidinių rengimą;
7. Skirti daugiau investicijų informacinių technologijų plėtrai Molėtų rajone (gerinti interneto pasiekiamumą rajono gyventojams, plėtojant interneto ryšį, ypač kaimo vietovėse, skatinti elektroninių paslaugų teikimą rajono gyventojams, gerinti ugdymo ir kultūros įstaigų aprūpinimą kompiuteriais, vykdyti aktyvią informacinės visuomenės plėtros politiką rajone).
8. Skatinti įmonių investicijas į darbuotojų ir vadovų kvalifikacijos kėlimą.
9. Skatinti motelių, logistikos, autoserviso, prekybos ir kitų įmonių įkūrimą prie kelio Utena-Vilnius (Suginčių, Čiulėnų, Molėtų, Giedraičių, Dubingių vietinių centrų teritorijose), numatant tam skirtus žemės sklypus.
10. Didinti investicijas į turizmo infrastruktūros plėtrą, gerinant turizmo paslaugų kokybę, plečiant turizmo paslaugų asortimentą, įrengiant trumpalaikes poilsio aikštes.
11. Pritaikyti Molėtų rajono miškų ūkį rekreacijai – įrengti tokius objektus kaip, pažintiniai, mokomieji, rekreaciniai, specializuoti takai, apžvalgos aikštelės, atokvėpio aikštelės, poilsiavietės, stovyklavietės ir kiti objektai.
12. Skatinti ekologiškai švarių žemės ūkio produktų ūkių plėtrą rajone. Ekologinį ūkininkavimą tikslinga derinti su turizmo verslo, ypač kaimo turizmo, vystymu, todėl ekologinį ūkininkavimą reikėtų skatinti visame Molėtų rajone.
13. Netradicinių verslų ir alternatyvios žemės ūkio veiklos plėtojimu rajone. Šios veiklos pirmiausiai turėtų būti plėtojamos rytų, šiaurės-rytų rajono dalyse, kurios pasižymi mažesniais tradicinės žemdirbystės plotais, labai vaizdingu kraštovaizdžiu, augalijos ir gyvūnijos įvairove, todėl šiose vietovėse yra ypač palankios sąlygos tokioms alternatyvioms veikloms kaip kaimo turizmas, poilsio paslaugos. Netradicinių žemės ūkio verslų (vaistažolių ir prieskoninių augalų, grybų, uogų, vaisių ir daržovių, kalakutų, triušių auginimo, kailinių žvėrelių veisimo, bitininkystės ir kt.) vystymas galėtų tapti viena iš alternatyvių veiklos formų.

Didžiausios investicijos, įgyvendinant decentralizuotos koncentracijos koncepciją Molėtų rajone, turėtų būti atliekamos **b** kategorijos (Giedraičiai, Alanta (konsoliduojama su Naujasodžiu), **c** kategorijos (Suginčiai, Balninkai, Videniškiai, Dubingiai, Joniškis, Inturkė), **d** kategorijos (Sidabrinės, Inturkė) centruose bei teritorijose, esančiose šalia kelio Utena-Vilnius.

2.5. Sprendinių pasekmės ir jų įvertinimas

Molėtų rajono bendrasis planas bus įgyvendinamas ne tiesiogiai, o per žemesnio lygmens planus, todėl Molėtų rajono savivaldybė turi numatyti atskirų rajono miestelių, kaimo gyvenviečių bendrųjų, detaliųjų ir specialiųjų planų, atskirų socialinės ir ekonominės aplinkos sričių plėtros planų rengimą, inicijuoti konkrečių infrastruktūros objektų techninius ir darbo projektus.

Molėtų rajono plėtros planų ir programų rengimas yra pagrindinis planavimo etapas. Šio proceso pasekmės rajonui galima suskirstyti į keturis pagrindinius aspektus:

- teritorijos vystymo darnai;
- ekonominėi plėtrai;
- socialinei aplinkai;
- gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui.

Sprendinių pasekmių vertinimas pateikiamas 2.2 lentelėje.

2.2 lentelė. Sprendinių vertinimas

Socialinės infrastruktūros vystymo sprendiniai ir jų planavimo pasekmės		
Tikėtina, jog socialinės infrastruktūros vystymo sprendinių komplekso įgyvendinimas generuos teigiamą poveikį bendrai Molėtų rajono plėtrai ilgalaikėje perspektyvoje.		
Vertinimo aspektai	Teigiamas trumpalaikis, ilgalaikis poveikis +/+	Neigiamas trumpalaikis, ilgalaikis poveikis -/-
Sprendinio poveikis:		
a) teritorijos vystymo darnai	/+	-/
b) ekonominėi plėtrai	+/+	/
c) socialinei aplinkai	+/+	/
d) gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui	/+	-/
Sprendiniai, numatantys naujų įmonių kūrimąsi rajono centruose, sąlygų SVV įmonėm gerinimą ir investicijų, įvairių fondų paramos pritraukimą.		
Galimas teigiamas ilgalaikis ir trumpalaikis poveikis, tačiau realizacijos eigoje gali atsirasti trumpalaikio neigiamo poveikio tarpai. Bendras sprendinių komplekso poveikis teigiamas.		
Vertinimo aspektai	Teigiamas trumpalaikis, ilgalaikis poveikis +/+	Neigiamas trumpalaikis, ilgalaikis poveikis -/-
Sprendinio poveikis:		
a) teritorijos vystymo darnai	/+	-/
b) ekonominėi plėtrai	+/+	/
c) socialinei aplinkai	+/+	/
d) gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui	/+	-/

2.2 lentelės tęsinys kitame puslapyje

2.2 lentelės tęsinys

Vietinių urbanistinių centrų, jų hierarchijos krypčių sprendiniai, numatantys 4 hierarchinių lygmenų (kategorijų) centrų sistemos vystymą, naujų savivaldybės centrų steigimą.		
Galimas teigiamas ilgalaikis ir trumpalaikis poveikis, tačiau realizacijos eigoje gali atsirasti trumpalaikio neigiamo poveikio tarpai. Bendras sprendinių komplekso poveikis teigiamas.		
Vertinimo aspektai	Teigiamas trumpalaikis, ilgalaikis poveikis +/+	Neigiamas trumpalaikis, ilgalaikis poveikis -/-
Sprendinio poveikis:		
a) teritorijos vystymo darnai	/+	-/
b) ekonominei plėtrai	+/+	/
c) socialinei aplinkai	+/+	/
d) gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui	/+	-/
Sprendiniai, numatantys informacijos sklaidos didinimą, informacinių technologijų plėtrą, darbuotojų kvalifikacijos kėlimą.		
Galimas teigiamas ilgalaikis ir trumpalaikis poveikis, tačiau realizacijos eigoje gali atsirasti trumpalaikio neigiamo poveikio tarpai. Bendras sprendinių komplekso poveikis teigiamas.		
Vertinimo aspektai	Teigiamas trumpalaikis, ilgalaikis poveikis +/+	Neigiamas trumpalaikis, ilgalaikis poveikis -/-
Sprendinio poveikis:		
a) teritorijos vystymo darnai	/+	-/
b) ekonominei plėtrai	+/+	/
c) socialinei aplinkai	+/+	/
d) gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui	+/+	/
Sprendiniai, numatantys turizmo ir rekreacijos plėtrą rajone, turizmo paslaugų kokybės didinimą bei infrastruktūros gerinimą.		
Galimas teigiamas ilgalaikis ir trumpalaikis poveikis, tačiau realizacijos eigoje gali atsirasti trumpalaikio neigiamo poveikio tarpai. Bendras sprendinių komplekso poveikis teigiamas.		
Vertinimo aspektai	Teigiamas trumpalaikis, ilgalaikis poveikis +/+	Neigiamas trumpalaikis, ilgalaikis poveikis -/-
Sprendinio poveikis:		
a) teritorijos vystymo darnai	/+	-/
b) ekonominei plėtrai	+/+	/
c) socialinei aplinkai	+/+	/
d) gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui	+/	/-
Sprendiniai, numatantys ekologiškai švarių žemės ūkio produktų ūkių plėtrą rajone, tradicinių ir netradicinių verslų, alternatyvios žemės ūkio veiklos plėtojimą rajone.		
Galimas teigiamas ilgalaikis ir trumpalaikis poveikis, tačiau realizacijos eigoje gali atsirasti trumpalaikio neigiamo poveikio tarpai. Bendras sprendinių komplekso poveikis teigiamas.		
Vertinimo aspektai	Teigiamas trumpalaikis, ilgalaikis poveikis +/+	Neigiamas trumpalaikis, ilgalaikis poveikis -/-
Sprendinio poveikis:		
a) teritorijos vystymo darnai	/+	-/
b) ekonominei plėtrai	/+	-/
c) socialinei aplinkai	+/+	/
d) gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui	+/+	/

3. RAJONO GAMTINĖ APLINKA, REKREACIJOS PLĖTOJIMAS

3.1. Įvadas

Molėtų rajono teritorija, būdama gamtiniu – kultūriniu požiūriu heterogeniška, sudaro sąlygas formuoti skirtingo potencialo rekreacinėms teritorijoms (rekreaciniams arealams). Rekreacinių teritorijų naudojimo pobūdis, kryptys ir tvarkymas bei diferencijavimas į atskiras priklauso nuo sekančių pagrindinių veiksnių:

- gamtinės aplinkos išteklių turtingumo,
- kultūros paveldo turtingumo,
- esamo rekreacinės infrastruktūros išvystymo lygio,
- vietos gyventojų ekonominių galimybių,
- aplinkos sveikumo,
- aplinkos ekologinio atsparumo,
- socialinės aplinkos saugumo,
- rekreacinio aptarnavimo tradicijų.

3.2. Sprendiniai

1. Remiantis aukščiau išvardintais veiksniais Molėtų rajono teritorijoje išskirti 5 rekreacinių išteklių arealai (žr. brėž. „Rekreacijos, turizmo, gamtos ir kultūros paveldo plėtojimas“, 3.1 lent.). Jų ribas didžiausia dalimi koreguoja gamtinės aplinkos įvairovė ir raiškumas, bei kultūrinės aplinkos turtingumas. Skirtingas įvairių veiksnių raiškos pobūdis ir stiprumas teritorijoje, sąlygoja nevienodą rekreacinių arealų patrauklumą (potencialą).

Išskirti rekreaciniai arealai atitinka tris plėtros potencialo kategorijas: **didelio, vidutinio, gana mažo ir mažo** potencialo rekreaciniai arealai, kurie atitinkamai sudaro nacionalinės, regioninės ir lokals svarbos rekreacinių sistemų dalis:

- Molėtų – Toliajų – Mindūnų – Inturkės (Nr.1) didelio potencialo rekreacinis arealas;
- Giedraičių – Dubingių – Joniškio (Nr.2) vidutinio potencialo rekreacinis arealas;
- Alantos – Balninkų – Videniškių ir Arnionių (Nr.3 ir Nr. 4) gana mažo potencialo rekreaciniai arealai,
- Pusnės – Bekupės (Nr.5) mažo potencialo rekreacinis arealas.

Kiekvienas iš išvardintų Molėtų rajono teritorijoje lokalizuotų rekreacinių arealų yra Lietuvos Respublikos teritorijos rekreacinių arealų sistemos dalis.

3.1 lentelė. Molėtų rajono teritorijos rekreacinių arealų savybės

Eil. Nr.	Rekreacinio arealo pavadinimas	Rekreacinio potencialo kategorija	Perspektyvinės plėtros lygmuo	Rekreacinės infrastruktūros išvystymo lygis	Vietos gyventojų ekonominės galimybės	Aptarnavimo tradicijos	Vystytinos rekreacijos rūšys
1.	Molėtų - Toliejų - Mindūnų - Inturkės	II	P ₁	- r ₂	- e ₂	t ₂	2,1,5,4,3
2.	Giedraičių - Dubingių - Joniškio	III	P ₂	- r ₃	- e ₂	t ₂	2,1,5,3
3.	Alantos - Balninkų - Videniškių	IV	P ₃	- r ₃	- e ₃	t ₃	2,5,3,4
4.	Arnionių	IV	P ₃	- r ₃	- e ₃	t ₃	5,1,2
5.	Pusnės - Bekupės	V	P ₃	- r ₃	- e ₃	t ₃	5,1,2

Indeksų paaiškinimas

Pagrindinius rekreacinės aplinkos išteklius sudaro:

- o gamtinė aplinka, tinkanti poilsiui (miškai, vandens telkiniai, raiškus reljefas, vaizdingas gamtovaizdis, kiti gamtos ištekliai) bei sveikatos ir darbingumo atstatymui (terapinio pobūdžio gamtinės aplinkos klimatinės savybės, mineraliniai vandenys ir purvas);
- o rekreacijos reikmėms tinkantis kultūros paveldas (vertingą kultūros paveldą turintys miestai, miesteliai ir kaimų gyvenvietės bei vietovės, kultūros atžvilgiu vertingi pavieniai objektai bei gyvosios kultūros reiškiniai ir pavyzdžiai).

Rekreacinio arealo potencialas:

I - l. didelis; II - didelis; III – vidutiniškas; IV – gana mažas; V – mažas.

Rekreacijos perspektyvinės plėtros lygmuo:

P₁ – aukštas (galimybė plėtoti nacionalinės reikšmės rekreacines sistemas);

P₂ – vidutinis (galimybė plėtoti regioninės reikšmės rekreacines sistemas);

P₃ – žemas (galimybė formuoti lokalinės reikšmės rekreacines sistemas arba kurti pavienius vietinės svarbos rekreacinius objektus).

Vystytinos rekreacijos rūšys*:

1-poilsis gamtoje; 2 - pažintinė rekreacija; 3 - sportinė rekreacija; 4 - pramoginė rekreacija; 5 - verslinė rekreacija; 6 - gydomoji rekreacija (rekomenduojamos rekreacijos rūšys aukščiau esančioje lentelėje surašytos pagal svarbą rekreaciniame areale; prioritutinės specializacijos kryptys paryškintos pusjuodžiu šriftu.)

* Rekreacinėse teritorijose įgyvendinama šių rūšių rekreacija:

bendroji rekreacija - tai bendro pobūdžio, jėgas atstatantis žmogaus poilsis gamtoje, nekeliantis papildomų tikslų; pažintinė rekreacija - tai kelionės bei poilsis gamtinėje ar kultūrinėje aplinkoje norint pažinti šią aplinką, jos istoriją, prigimtį, savybes, išplėsti kultūros akiratį;

sportinė rekreacija - tai aktyvi veikla bei poilsis gamtinėje ar dirbtinėje aplinkoje, siekiant kultūros tikslų, skirta fiziniam lavinimuisi;

pramoginė rekreacija - tai poilsis gamtoje ar tam tikslui pritaikytoje dirbtinėje aplinkoje, dalyvaujant įvairaus pobūdžio pramogose;

verslinė rekreacija – tai poilsis gamtoje renkant miško gėrybes, medžiojant, žūklaujant;
gydomoji rekreacija – tai poilsis kurortinėje aplinkoje norint atstatyti ar pagerinti sveikatą.

Rekreacinės plėtos socialinės ekonominės galimybės:

Esamos rekreacinės infrastruktūros išvystymo lygis:

- aukštas – (suformuota kokybiška infrastruktūra) **r1**;
- vidutinis – (tobulintina infrastruktūra) **r2**;
- žemas – (neišvystyta infrastruktūra) **r3**.

Vietos gyventojų ekonominės galimybės:

- didelės (vietos gyventojai ekonominiu atžvilgiu patys pajėgūs plėtoti rekreacinę veiklą ir kurti bei tobulinti rekreacinę infrastruktūrą, be paramos iš šalies) - **e1**;
- vidutiniškos (vietos gyventojų ekonominis pajėgumas plėtoti rekreacinę veiklą vidutiniškas: jie gali kurti rekreacinę infrastruktūrą esant papildančiai galimybės išorinei paramai) - **e2**;
- nedidelės (vietos gyventojai nepajėgūs patys plėtoti rekreacinę veiklą, reikalingas visas ekonominis palaikymas iš šalies) - **e3**.

Rekreacinio aptarnavimo tradicijos:

- raiškios (gyvuoja būdingi papročiai ir vietinės tradicijos) **r1**;
- vidutiniško raiškumo (tradicijos ir papročiai iš dalies prarasti, tačiau gali būti dirbtinai atkurti) **r2**;
- neraiškios (tradicijos ir papročiai nuskurdinti arba neišryškėję) **r3**.

2. Nustatyti Molėtų rajono teritorijos rekreacinių išteklių arealų potencialo svarbiausi ypatumai lemiantys jų realaus rekreacinio naudojimo perspektyvą. Brėžinyje pateikiama arealų rekreacinio patrauklumo kategorijos (didelis, vidutinis, gana mažas ir mažas), numatomos plėtos lygmenys (nacionalinis, regioninis, lokalinis) bei tikslinė specializacija pagal vystytinas prioritetas ir šalutines rekreacijos rūšis (žr. brėž. „Rekreacijos, turizmo, gamtos ir kultūros paveldo plėtojimas“).

3. Rekreacijos plėtos teritorinėje sistemoje svarbią vietą užima rekreacijos aptarnavimo centrai. Molėtų rajono teritorijoje rekreacijos aptarnavimo centrai diferencijuojami pagal reikšmę (regioninės ir vietinės svarbos). Regioninės svarbos centrai yra du – Molėtai ir Dubingiai. Lokalių rekreacijos aptarnavimo centrų sistemą sudaro visa eilė Molėtų rajono gyvenamųjų vietovių rajono savivaldybės bendrojo plano infrastruktūros plėtos dalyje atitinkančių **C** ir **D** kategorijos urbanistinio karkaso centrus, bei kai kurias kitas gyvenamąsias vietas (Alanta, Suginčiai, Giedraičiai, Videniškiai, Balninkai, Joniškis, Mindūnai (žr. brėž. „Rekreacijos, turizmo, gamtos ir kultūros paveldo plėtojimas“). Pagal perspektyvinę rekreacijos aptarnavimo centrų specializaciją Molėtų rajono teritorijoje gyvenamosios vietovės diferencijuojamos į:

- bendrojo turizmo – teikiamos bendrosios specialių papildomų tikslų nekeliančias paslaugas (maitinimas, apgyvendinimas);
- pažintinio turizmo – teikiamas platesnis, su vietos gamtine ir kultūrine aplinka suderintų paslaugų spektras (maitinimas, apgyvendinimas, informacija apie vietos gamtine ir kultūrine aplinka, ekskursijų organizavimas);

- poilsinio turizmo (poilsio gamtoje) – teikiamos bendrosios ir kai kurios specializuoto paslaugos (maitinimas, apgyvendinimas, poilsio ir pramogų organizavimas, poilsiui ir pramogoms skirto inventoriaus nuoma).

4. Didžioji dalis Molėtų rajone numatytų vystyti rekreacinio aptarnavimo centrų yra polifunkcinio pobūdžio, jungia 2 – 3 rekreacinės specializacijos kryptis. Rekreacinių specializacijų svarba tiek vietinės, tiek regioninės reikšmės rekreacijos aptarnavimo centruose gali būti labai nevienoda. Tai atsispindi jų ženklinyje. Brėžinyje apskritimo viršutinė pusė nurodo pagrindinę vystytiną gyvenvietės rekreacijos aptarnavimo kryptį, apatinė – šalutines ar galimas alternatyvias rekreacijos aptarnavimo kryptis.

5. Molėtų rajono teritorijos dalyse (rytinė ir pietinė), kur gausu rekreacinių išteklių tikslinga orientuotis į poilsinės ir pažintinės rekreacijos vystymą, minėtų rekreacijos krypčių poreikiams pritaikant ir vystant esamas gyvenamąsias vietas. Pirmiausia būtina orientuotis į tas vietas, kurios yra greta pagrindinių, didelį rekreacinį potencialą turinčių, poilsinės rekreacijos objektų (saugomos teritorijos ar jų dalys) bei šalia tarptautinių, nacionalinių, regioninių ir lokalių turistinių trasų (Mindūnai, Toliejai, Inturkė).

6. Padidintą dėmesį reikėtų skirti pažintinio turizmo, kuris apima tiek gamtinį, tiek kultūrinį Molėtų rajono teritorijos (Molėtų krašto) pažinimo aspektus, plėtrai ir vystymui (pėsčiųjų, dviračių ir auto turistinių trasų apjungiančių didžiausios vertės gamtinius ir kultūrinius Molėtų rajono objektus, įrengimui bei populiarinimui), nes ši rekreacijos forma vaidina svarbiausią vaidmenį stiprinant vietos žmogaus tautinį identitetą ir reprezentuoja rajono teritoriją respublikiniu ir tarptautiniu mastu. Tam būtinas racionalus esamų gamtinių ir kultūrinių išteklių panaudojimas.

7. Pažintinio turizmo sistema plėtotina pirmiausiai siekiant atskleisti Molėtų krašto, kaip Aukštaitijos etnografinio regiono dalies gamtinius bei kultūrinius savitumus. Taip pat būtina išryškinti ir eksponuoti rajono teritorijos gamtinės ir kultūrinės aplinkos tipiškus ar unikalius objektus pasižyminčius savitais bruožais. Į Molėtų rajono pažintinio turizmo sistemą įtraukiami, tvarkomi ir eksponuojami šie pažintinę vertę turintys gamtiniai bei kultūriniai objektai, jų grupės bei kompleksai ar reiškiniai:

- Lietuvos valstybingumo istoriją atspindintys faktai, vietovės, paminklai, ir kt.;
- tipiški bei unikalūs gamtiniai bei kultūriniai objektai ar kraštovaizdžio kompleksai;
- gyvosios etnokultūros bei moderniosios kultūros židiniai, faktai bei reiškiniai;
- saugomo gamtos ir kultūros paveldo apsaugos ir tvarkymo būdai.

8. Be bendrųjų tranzitinių turistinių judėjimo kelių, dažniausiai atitinkančių svarbiausius autotransporto judėjimo kelius, pažintinio turizmo sistemą Molėtų rajone formuoja prioritетinių nacionalinės svarbos specializuoto pažintinio turizmo trasų sistemos (žr. brėž. „Rekreacijos, turizmo, gamtos ir kultūros paveldo plėtojimas“), kurios dalys (kai kurios turistinių trasų atkarpos) patenka į Molėtų rajono teritoriją:

- dalis nacionalinio reprezentacinio kultūrinio turizmo maršruto „Lietuvos istorijos ir kultūros vėrinys“;
- dalis regioninio gamtinio – kultūrinio pobūdžio valstybinio parko „Aukštaitijos parkų žiedas“;
- dalis Eurovelo sistemos trasos koridoriaus „Rytų Europos takas“ (Nr. 11).

9. Greta nacionalinės svarbos turistinių trasų, kurių dalys patenka į Molėtų rajono teritoriją, pateikiama savarankiška regioninės ir vietinės svarbos pažintinė turistų judėjimo kelių sistema:

- „Molėtų krašto žiedas“ skirtas Aukštaičių aukštumų centrinės dalies gamtinių ir kultūrinių savitumų bei vertybių reprezentavimui ir pažinimui;
- „Molėtų rajono vandens keliai“ (Virintos, Siesarčio upių atkarpos ir kai kurie tranzitu praplaukiami vandens telkiniai, kuri gali tarnauti kaip upinių trasų pradžios atkarpos) skirtas vandens (baidarių) turizmo vystymui, paupių bei paežerių gamtinių bei kultūrinių vertybių pažinimui.

10. Gamtinių rekreacinių išteklių gausa Molėtų rajone kuria ypač palankias sąlygas poilsinio turizmo (poilsio gamtoje) vystymuisi, todėl didelį dėmesį būtų tikslinga skirti esamos poilsinės rekreacijos infrastruktūros atnaujinimui, gerinimui, bei jų plėtrai tam perspektyviuose Molėtų rajono teritorijos dalyse.

11. Konservaciniu (įvairovės apsaugos) atžvilgiu vertingiausi kraštovaizdžio kompleksai Molėtų rajone, kuriems reikalingas ypatingas dėmesys, yra:

- ypač vaizdingas Molėtų ežerynas;
- ežerais pajvairintų prielaidinių upinių lygumų apaugusių sausais pušynais kompleksas;
- ypač raižytas Aukštaičių aukštumų dalies kalvynas;
- raiškūs Šventosios intakų slėniai, ežerų duburiai ir dubakloniai;
- vertingų kultūros paveldo objektų sankaupos arealai.

12. Ypač saugomų teritorijų sistema (rezervatai, draustiniai, valstybiniai parkai) Molėtų rajone apima 19,3 % teritorijos. Tai 1,8 kartus viršija Lietuvos Respublikos vidurkį. Tolimesnėje integruoto gamtos ir kultūros paveldo apsaugoje Molėtų rajone numatomos ypač saugomų teritorijų tinklo optimizavimo bei papildymo kryptys:

- nedidelių rezervatinių apyrbų, skirtų miško tipų etalonų išsaugojimui, tinklo sukūrimas;
- botaninių bei zoologinių draustinių tinklo optimizavimas ES direktyvų pagrindu;
- specializuotų kultūrinių draustinių tinklo suformavimas;
- savivaldybės draustinių steigimas gamtiniu ir kultūriniu požiūriu vertingose teritorijose.

4. ŽEMĖS NAUDOJIMAS (nauja redakcija)

4.1. Planuojamos veiklos prioritetai

Prioritetine žemės naudotojų veikla rajono teritorijoje išlieka žemės ūkis ir miškų ūkis. Kitai veiklai žemės plotus numatoma panaudoti esant poreikiui plėsti užstatymui reikalingus plotus, eksploatuoti naudingąsias iškasenas, saugoti gamtos ir kultūros paveldo kompleksus bei objektus. Šioms veiklos sritims reikalingų žemės plotų tarpusavio proporcijų dinamika parodyta 4.1 lentelėje.

4.1 lentelė. Žemės plotų tarpusavio proporcijų dinamika

Pagrindinė tikslinė žemės naudojimo paskirtis	Metai		Pokyčiai per 5 metus	Prognozė 2017 metais	Pokyčiai per 10 metų
	2002 01 01	2007 01 01			
Žemės ūkio	67,0	67,3	+0,3	66,5	-0,8
Miškų ūkio	23,0	22,6	-0,4	23,2	+0,6
Vandens ūkio	7,0	7,0	-	7,0	-
Konservacinė	0,2	0,2	-	0,2	-
Kita	2,8	2,9	+0,1	3,1	+0,2
Iš viso	100	100	x	100	x

*Pastaba: priskirta tik valstybinėje žemėje esančios upės, ežerai ir tvenkiniai.

Bendrojo plano sprendinių įgyvendinimo laikotarpiu Molėtų rajone numatomi žemės plotai: žemės ūkio paskirties žemės – 90,6 tūkst. ha, miškų ūkio paskirties žemės – apie 32 tūkst. ha, vandens ūkio paskirties žemės – apie 9,6 tūkst. ha, konservacinės paskirties žemės – apie 0,3 tūkst. ha ir kitos paskirties žemės – apie 4,2 tūkst. ha.

Miškų ūkio paskirties žemės didėjimas numatytas dėl miško įveisimo, gavus leidimą, arba apleistų žemės ūkio naudmenų ir kitų naudmenų savaiminio apaugimo mišku.

Kitos paskirties žemės plotų didėjimas numatytas dėl Molėtų miestų bei perspektyvių vietinės reikšmės centrų (c ir d kategorijų gyvenamųjų vietovių) plėtos, ūkinės-komercinės paskirties pastatų statybos, naudingųjų iškasenų telkinių eksploatavimo, vietinės reikšmės kelių tinklo sutvarkymo, juos išjungiant iš žemės ūkio ar miškų ūkio paskirties žemės.

4.2. Teritorijos funkcinis zonavimas (nauja redakcija)

4.2.1. Zonavimo pagrindai

Bendrajame plane, planuojant detalesnį teritorijos tvarkymą, siekiama geresnio

žemės gamtinių ir ūkinio savybių panaudojimo, taip pat natūralaus kraštovaizdžio apsaugos. Teritorijos funkcinio zonavimo pagrindas:

- 1) esamos būklės įvertinimas racionalaus žemės naudojimo ir aplinkosaugos požiūriu;
- 2) dirvožemių tipų, granuliometrinės sudėties ir melioracinės būklės analizė;
- 3) miškotvarkos duomenų analizė;
- 4) urbanistinės plėtros poveikio ir gyvenamosios, visuomeninės, ūkinės paskirties statinių racionalaus išdėstymo poreikis;
- 5) gamtinio karkaso formavimo ypatumų įvertinimas.

4.2.2. Bendrasis teritorijos zonavimas (nauja redakcija)

Žemės naudojimo ir reglamentų brėžinyje rajono savivaldybės teritorija suskirstyta į funkcines zonas, kuriose reglamentuojama tam tikra veikla. Brėžinys parengtas masteliu 1:50 000, todėl jame pagrindiniai žemės naudmenų kontūrai yra orientaciniai, generalizuoti. Tikslios miškų, pelkių, kitų žemės naudmenų ribos yra detalesnėje kartografinėje medžiagoje – žemės sklypų, įregistruotų Nekilnojamojo turto registre, planuose masteliu 1:10 000. Šių planų pagrindu parengti žemės sklypus apibūdinantys kadastro duomenys. Vadovaujantis Nekilnojamojo turto registro įstatymo 4 straipsniu, visi šiame registre įrašyti duomenys laikomi teisingais ir išsamiais, kol jie nenuginčyti įstatymų nustatyta tvarka.

Bendrojo plano sprendiniai pagrįsti šiomis nuostatomis:

1. Bendrajame plane nurodytose urbanizuojamos teritorijos funkcinėse zonose, statybinė plėtra galima parengus kompleksinius, specialiuosius teritorijų planavimo dokumentus, bei kitais teisės aktais numatytais atvejais.
2. Bendrajame plane numatyta keisti žemės plotų pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį, turi būti įrašoma išduodant planavimo sąlygas šių teritorijų kompleksinių, specialiųjų teritorijų planavimo dokumentų rengimui, bei kitais teisės aktais numatytais atvejais.
3. Bendrajame plane nenumatomi keisti žemės plotai turi būti naudojami pagal žemės sklypų teisinio registravimo Nekilnojamojo turto registre duomenyse įrašytą pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį, naudojimo būdą.

4.2.3. Teritorijų funkcinis zonavimas ir tvarkymo reglamentavimas (nauja redakcija)

Žemės naudojimo ir reglamentų brėžinyje teritorijos skirstomos į šias funkcines zonas:

I. Konservacinės teritorijos zona (C-F). Šiai zonai priskirta saugomos teritorijos, kuriose ūkinę veiklą reglamentuoja valstybinių parkų ir draustinių nuostatai. Į zoną įjungta: Labanoro regioninio parko ir Asvejos regioninio parko teritorijos, Kamastos kraštovaizdžio draustinis ir kiti valstybiniai draustiniai. Zonos pagrindinės funkcijos – vertingų gamtinių kompleksų ir objektų apsauga ir tausojantis naudojimas. Joje žemės naudojimas ir kita ūkinė veikla turi būti vykdoma vadovaujantis valstybinių parkų ir

draustinių nuostatais bei teritorijų planavimo dokumentais – planavimo schemomis, tvarkymo planais ir kt. Rengiant šiuos planavimo dokumentus, turi būti vadovaujama Vyriausybės patvirtintais Saugomų teritorijų tipiniais apsaugos reglamentais (2004-08-19 nutarimas Nr. 996, aktuali redakcija 2010-12-29). Pastatų statyba saugomose teritorijose galima tik jų tvarkymo planuose ar kituose planavimo dokumentuose nurodytose vietose.

II. Gyvenamoji zona (U-GG-F). Jai priskiriamos teritorijos aplink šias vietas: Molėtus; Alantos miestelį ir Naujasodžio kaimą; Balninkų miestelį; Suginčių, Skudutiškio, Verbiškių ir Sidabrinės kaimus; Toliejų kaimą; Mindūnų kaimą; Inturkės kaimą; Jonišio miestelį ir Amionių kaimus; Dubingių miestelį; Giedraičių miestelį; Videniškių kaimą. Šios zonos arealuose prioritetas teikiamas gyvenamųjų vietovių plėtrai ir individualiai statybai. Be to, gyvenamųjų vietovių planavimo dokumentuose ir teritorijų planavimo dokumentuose numatytose vietose galima pramoninės, ūkinės-komercinės ir visuomeninės paskirties pastatų statyba.

Žemės ūkio veikla šioje zonoje turi būti plėtojama orientuojant ūkininkus kurti smulkius intensyvios gamybos ūkius, kurie pagal galimybę specializuotųsi miestų ir miestelių gyventojų poreikių tenkinimui. Pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos priemonės (Lietuvos žemės ūkio ministerija) nustatyta, jog ūkininkas – tai fizinis asmuo, teisės aktų nustatyta tvarka įregistravęs žemės ūkio valdą ir ūkį. Žemės ūkio veikla – tai veikla, apimanti žemės ūkio produktų gamybą, savo pagamintų žemės ūkio produktų perdirbimą ir iš jų pagamintų maisto ar ne maisto produktų realizavimą ir (arba) geros agrarinės ir aplinkosauginės žemės būklės palaikymą. Šioje programoje nurodyta, jog ypatingas dėmesys skiriamas gyvulininkystės, sodininkystės, uogininkystės, daržininkystės veiklai, smulkiems ir vidutiniams ūkiams modernizuoti ir inovacijoms taikyti.

Gyvenamosios, ūkinės – komercinės ir rekreacinės paskirties statinių statyba galima:

- 1) vadovaujantis Molėtų rajono tarybos sprendimais patvirtintais ir galiojančiais gyvenamųjų vietovių bendraisiais išplanavimo projektais;
- 2) esamose sodybose bei kitose paskirties žemės sklypuose, taip pat prie šių sodybų esančiuose žemės sklypuose, jeigu yra gatvė (privažiavimo kelias) ir elektros linija – teisės aktais nustatyta tvarka parengus teritorijų planavimo dokumentą;
- 3) ūkininkų sodyboms parinktose vietose bei kitose vietose – tik parengus kompleksinį ar specialųjį teritorijų planavimo dokumentą, numatantį užstatytų teritorijų ir inžinerinės infrastruktūros objektų išdėstymą. Kompleksinis teritorijų planavimo dokumentas rengiamas ne mažesnei kaip vieno kaimo ar į zoną įeinančios jo dalies teritorijai. Pagrindinė projektavimo sąlyga zonos užstatymo tankumui – esamos ir suprojektuotos užstatyti teritorijos (pastatais užimta žemė, kiemai, sodybos, keliai, gatvės ir aikštės) turi sudaryti ne daugiau 50 proc. projektuojamos teritorijos bendro ploto.

Įstatymų nustatytais atvejais detalieji planai nerengiami, o žemės sklypo tvarkymo ir naudojimo režimas bei statinio projekto svarstymo su visuomene procedūrų, numatytų Statybos įstatyme, privalomumas nustatomas statinio projektavimo sąlygomis.

Rengiant teritorijų planavimo dokumentus, užstatymui galima planuoti kitos paskirties žemės sklypus, žemės ūkio paskirties žemės sklypus (pirmiausia - mažos ūkinės vertės žemės plotus, neturinčius melioracijos įrenginių) ir III - IV grupių menkaverčius

miškus (išskyrus draustinių miškus).

III. Rekreacinio naudojimo žemės ūkio teritorijos (ZU-R-F). Į šiuos arealus įeina vertingiausiais estetiniais ištekliais pasižyminčios teritorijos už valstybinių parkų ribų. Jos išsidėsto aplink rekreacijai naudojamus ar tinkamus naudoti ežerus: Galuonio, Bebrusų, Kirneilio, Luokesų, Punto, Ežerės, Grabuosto, Gėlių ež., Vastapo, Gruodžio, Saločio, Gilužio, Ramošiaus, Virintų, Lukšto, Duobio, Suojos, Pagulbio, Gaidamonių ež., Kiemento, Spalio ež. ir kt. Šios zonos pagrindinė funkcija – teritorijos panaudojimas intensyviai ir ekstensyviai rekreacijai.

Rekreacinei infrastruktūrai sukurti būtina parengti specialiuosius planus, o jų pagrindu vietose, kuriose numatyta rekreacinės paskirties pastatų ir gyvenamųjų namų statybos zonos, - rengti teritorijų planavimo dokumentus. Zonos arealuose tikslinga statyti (savivaldybės ir žemės savininkų lėšomis) poilsio namus, turizmo ir sporto šakų statinius, stovyklavietes, prekybos įmones, kitus paslaugų ir pramogų statinius. Rekreacinė infrastruktūra ir poilsio objektai turi būti planuojami jau pradėtose urbanizuoti teritorijose arba formuojant teritoriškai atskiras rekreacines sistemas, siekiant, kad poilsiautojų ir turistų nakvynės vietų susitelkimas atitiktų kraštovaizdžio suaktyvinimo ir užstatymo laipsnį. Savivaldybės lėšomis inžinerinė infrastruktūra įrengiama tik visuomeninės paskirties statinių aptarnavimui. Likusi teritorija, nesuplanuota rekreaciniams statiniams, turi būti naudojama žemės ūkio arba miškų ūkio veiklai. Rekomenduotina ūkius specializuoti kaimo turizmui ir poilsiautojų aptarnavimui, užtikrinant intensyvią žemės naudojimą.

Gyvenamosios paskirties statinių statyba šioje zonoje galima:

- 1) esamose sodybose, taip pat prie šių sodybų esančiuose žemės sklypuose, jeigu yra gatvė (privažiavimo kelias) ir elektros linija – teisės aktais nustatyta tvarka parengus teritorijų planavimo dokumentą;
- 2) kitose vietose – tik parengus specialųjį planą, numatantį užstatytų teritorijų ir inžinerinės infrastruktūros objektų išdėstymą, ir šio plano pagrindu parengus teritorijų planavimo dokumentą (-us). Specialusis planas rengiamas ne mažesnei kaip vieno kaimo ar į rekreacinę zoną įeinančios jo dalies teritorijai.

Įstatymų nustatytais atvejais detalieji planai nerengiami, o žemės sklypo tvarkymo ir naudojimo režimas bei statinio projekto svarstymo su visuomene procedūrų, numatytų Statybos įstatyme, privalomumas nustatomas statinio projektavimo sąlygomis.

Rekreacinių vietovių zonų planavimas ir tvarkymas turi būti vykdomas vadovaujantis Aplinkos ministro 2004 m. sausio 20 d. įsakymu Nr. D1-35 patvirtintais Rekreacinių teritorijų naudojimo, planavimo ir apsaugos nuostatais bei (jeigu projektuojama teritorija įeina į gamtinį karkasą) - vadovaujantis Aplinkos ministro 2007 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. D1-96 patvirtintais Gamtinio karkaso nuostatais. Pagrindinė projektavimo sąlyga pastatų paskirčiai - gyvenamosios sodybos neturi užimti daugiau kaip 10 proc. esamos ir suprojektuotos užstatyti teritorijos (pastatais užimta žemė, kiemai, sodybos, keliai, gatvės ir aikštės).

Rengiant kompleksinius, specialiuosius teritorijų planavimo dokumentus, užstatymui galima planuoti kitos paskirties žemės sklypus, žemės ūkio paskirties žemės sklypus (pirmiausia – mažos ūkinės vertės žemės plotus, neturinčius melioracijos įrenginių) ir III - IV grupių menkaverčius miškus (išskyrus draustinių miškus). Esamoms sodyboms ir

kitos paskirties žemės sklypams teritorijų planavimo dokumentai rengiami tik jeigu to reikalauja teisės aktai ir statinių planavimo sąlygas išduodančios institucijos.

IV. Ekstensyvi specializuotu ūkių ir žemės ūkio teritorijų zona (ZU-SE-F).

Jai priskirtos žemės ūkio paskirties žemės gamtinio karkaso teritorijose su žemės ūkio veiklai įsavintais plotais bei juose įsiterpusiais miškais. Atsižvelgiant į mažai palankių ūkininkauti žemės plotų išsidėstymą, reikalingą priešerozinių priemonių taikymą ir specialiąsias žemės ir miško naudojimo sąlygas, šioje zonoje pagrindine veikla laikytinas tausojamasis ir ekologinis ūkininkavimas. Valstybės rėmimo priemonėmis turėtų būti skatinama pieno – mėsos galvijininkystės specializacija. Vyraujanti žemės ūkio naudmenų rūšis – pievos ir ganyklos; jos turi būti geros agrarinės būklės, tinkamai prižiūrimos ir naudojamos pašarų gamybai. Dalis menkaverčių žemės plotų rekomenduojama apsodinti mišku.

Gyvenamosios ir kitos paskirties statinių statyba galima:

1) vadovaujantis Molėtų rajono tarybos sprendimais patvirtintais ir galiojančiais gyvenamųjų vietovių (neįeinančių į U-GG-F zoną) bendraisiais išplanavimo projektais;

2) esamose sodybose bei kitos paskirties žemės sklypuose, taip pat prie šių sodybų esančiuose žemės sklypuose, jeigu yra gatvė (privažiavimo kelias) ir elektros linija – teisės aktais nustatyta tvarka parengus teritorijų planavimo dokumentą. Įstatymų nustatytais atvejais detalieji planai nerengiami, o žemės sklypo tvarkymo ir naudojimo režimas bei statinio projekto svarstymo su visuomene procedūrų, numatytų Statybos įstatyme, privalomumas nustatomas statinio projektavimo sąlygomis;

3) ūkininkų sodyboms parinktose vietose – vadovaujantis įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytais sąlygomis:

- Ūkininko ūkio įstatymo 11 straipsnis (Ūkininko sodybos statybos sąlygos):

„1. Nerengiant detaliųjų planų žemės ūkio paskirties žemėje ūkininkas gali statyti vieną ūkininko sodybą, išskyrus miestams po 1995 m. birželio 1 d. nustatyta tvarka priskirtose teritorijose. Ūkininko sodyba ar pagalbinio ūkio ir kitos paskirties (fermų, ūkio, šiltnamių, kaimo turizmo) pastatai statomi nuosavybės teise priklausančiame žemės ūkio paskirties žemės sklype, ne mažesniame kaip 0,5 hektaro.

2. Leidimas statyti ūkininko sodybą išduodamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos statybos įstatymu.“

- Vadovaujantis Teritorijų planavimo įstatymo 5 straipsnio 4 dalimi specialiojo teritorijų planavimo žemėtvarkos dokumentai (žemėtvarkos schemas, kaimo plėtros žemėtvarkos projektai) priskiriami prie Specialiojo teritorijų planavimo dokumentų.

- Kaimo plėtros žemėtvarkos projektų rengimo taisyklėse (patvirtintos LR žemės ūkio ministro ir LR aplinkos ministro 2014-07-28 įsakymu Nr. 3D-438/D1-614 redakcija) 6.3 punkte nurodyta, jog kaimo plėtros žemėtvarkos projektai rengiami ūkininko sodybos vietai ir (ar) žemės ūkio veiklai reikalingų statinių statybos vietai parinkti. 9 punkte nurodyta, kad „kaimo plėtros žemėtvarkos projektų ūkininko sodybos vietai ir (ar) žemės ūkio veiklai reikalingų statinių statybos vietai parinkti teritorijų planavimo uždaviniai yra: suplanuoti žemės ūkio paskirties žemės sklypo (sklypų) teritoriją, nustatant ūkininko sodybos ribas ir ūkininko sodybos statinių statybos zoną (žemės sklypo dalis (dalys),

priskirtose teritorijose. Ūkininko sodyba ar pagalbinio ūkio ir kitos paskirties (fermų, ūkio, šiltnamių, kaimo turizmo) pastatai statomi nuosavybės teise priklausančiame žemės ūkio paskirties žemės sklype, ne mažesniame kaip 0,5 hektaro.

3. Leidimas statyti ūkininko sodybą išduodamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos statybos įstatymu.“

- Vadovaujantis Teritorijų planavimo įstatymo 5 straipsnio 4 dalimi Specialiojo teritorijų planavimo dokumentams priskiriami specialiojo teritorijų planavimo žemėtvarkos dokumentai (žemėtvarkos schemas, kaimo plėtros žemėtvarkos projektai).

- Kaimo plėtros žemėtvarkos projektų rengimo taisyklėse (patvirtintos LR žemės ūkio ministro ir LR aplinkos ministro 2014-07-28 įsakymu Nr. 3D-438/D1-614 redakcija) 6.3 punkte nurodyta, jog kaimo plėtros žemėtvarkos projektai rengiami ūkininko sodybos vietai ir (ar) žemės ūkio veiklai reikalingų statinių statybos vietai parinkti. 9 punkte nurodyta, kad „kaimo plėtros žemėtvarkos projektų ūkininko sodybos vietai ir (ar) žemės ūkio veiklai reikalingų statinių statybos vietai parinkti teritorijų planavimo uždaviniai yra: suplanuoti žemės ūkio paskirties žemės sklypo (sklypų) teritoriją, nustatant ūkininko sodybos ribas ir ūkininko sodybos statinių statybos zoną (žemės sklypo dalis (dalys), kurioje (kuriose) galima numatoma statyba), žemės ūkio veiklai vykdyti reikalingų kitos (fermų, ūkio, šiltnamių, kaimo turizmo) paskirties pastatų ir inžinerinių statinių (toliau – kitos paskirties statiniai) statybos zoną, taip pat numatyti žemės tvarkymo priemonės, reikalingas planuojamai žemės ūkio veiklai vykdyti, nepažeidžiant aplinkosaugos, paveldosaugos, žemės ūkio paskirties žemės naudojimo ir tvarkymo reikalavimų.“

Pagrindinė projektavimo sąlyga zonos sodybų ir vasarnamių išdėstymui, sutankinant kaimų užstatymą – esamos ir suprojektuotos užstatyti teritorijos (pastatais užimta žemė, kiemai, sodybos, keliai, gatvės ir aikštės) turi sudaryti ne daugiau 5 proc. kaimo teritorijos (jo dalies) bendro ploto. Be to, vadovaujantis Saugomų teritorijų įstatymo (Žin., 1993, Nr. 63-1188, paskutinis pakeitimas 2015-06-11 Nr. XII-1784) 22 straipsnio 6 punkto nuostatomis gamtinio karkaso teritorijose draudžiama statyti pramonės įmones, kurioms reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai, ir gyvenamuosius kvartalus.

Buvusiose sodybvietėse (jei sodybos buvimas yra nustatytas archyviniais dokumentais ar juridinio fakto pripažinimas teismo keliu), bei kompaktinių kaimų ribose, kai sklypas betarpiškai ribojasi bent su viena gyvenamąja sodyba, žemės ūkio paskirties žemės paskirtis betarpiškai gali būti keičiama į kitą, gyvenamosios paskirties teritorijas.

Rengiant kompleksinius, specialiuosius teritorijų planavimo dokumentus, užstatymui galima planuoti kitos paskirties žemės sklypus, žemės ūkio paskirties žemės sklypus (pirmiausia - mažos ūkinės vertės žemės plotus, neturinčius melioracijos įrenginių) ir III - IV grupių menkaverčius miškus (išskyrus draustinių miškus). Esamoms sodyboms ir kitos paskirties žemės sklypams detalieji planai rengiami tik jeigu to reikalauja teisės aktai ir statinių planavimo sąlygas išduodančios institucijos.

VI. Specializuotu kompleksu zona (U-SK-F). Šios teritorijos vystymąsi įtakoja magistralinis kelias, jungiantis Uteną su Vilniumi. Šiuo keliu vyksta intensyvus keleivių ir krovinių pervežimas. Planuojama komercinės paskirties, aptarnavimo objektų (prekybos,

paslaugų ir pramogų statiniai) statybos teritorija iki 300 m (trijų šimtų metrų) atstumu nuo magistralinio kelio Vilnius-Molėtai- Utena A14, bei iki 100 m (šimto metrų) atstumu krašto bei rajoninių kelių, esančių urbanistinės integracijos ašių zonoje. Šioje zonoje prioritetas teikiamas ūkinės-komercinės ir pramoninės paskirties pastatų statybai, parengus specialiuosius planus inžinerinės infrastruktūros objektų išdėstymui ir, jų pagrindu, - teritorijų planavimo dokumentus, numatančius žemės sklypų formavimą ne žemės ūkio paskirties statiniams. Gyvenamieji namai gali būti statomi tik esamose sodybose bei prie šių sodybų esančiuose žemės sklypuose, jeigu yra gatvė (privažiavimo kelias) ir elektros linija - parengus detalų planą, taip pat nustatyta tvarka parinktose vietose ūkininkų sodybų statybai. Likusioje šios zonos neužstatytoje teritorijoje žemės ūkio vystymas rekomenduojamas atsižvelgiant į gretimoms zonoms nustatytus reglamentus.

Įstatymų nustatytais atvejais teritorijų planavimo dokumentai nerengiami, o žemės sklypo tvarkymo ir naudojimo režimas bei statinio projekto svarstymo su visuomene procedūrų, numatytų Statybos įstatyme, privalomumas nustatomas statinio projektavimo sąlygomis.

Teritorijoje, numatytoje pramonės plėtrai (Videnišio seniūnijoje) galima pramoninės ir ūkinės-komercinės paskirties statinių statyba pagal parengtus teritorijų planavimo dokumentus.

VII. Miškų ir miškingų teritorijų zona (MI-F).

Žemės naudojimo ir reglamentų brėžinyje miškų ūkio, rekreacinių miškų, ekosistemų apsaugos miškų ir apsauginių miškų sklypai apibendrintai vaizduojami kaip miškų ir miškingų teritorijų zona.

Miškų grupės išskiriamos „Miškų ir NATURA 2000 teritorijų išdėstymo“ brėžinyje.

Pagal ūkininkavimo tikslus, ūkininkavimo režimą ir pagrindinę funkcinę paskirtį miškai skirstomi į grupes:

I grupė – rezervatiniai miškai (valstybinių gamtinių rezervatų, valstybinių parkų ir biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijose esančių gamtinių rezervatų ir rezervatinių apyribių miškai). Ūkininkavimo tikslas – sudaryti sąlygas miškams natūraliai augti. Miško kirtimai, išskyrus LR saugomų teritorijų įstatyme ir rezervatų nuostatuose numatytus atvejus, draudžiami.

II grupė – specialios paskirties miškai. Joje skiriami:

A – ekosistemų apsaugos miškai (kraštovaizdžio, telmologinių, pedologinių, botaninių, zoologinių, botaninių-zoologinių draustinių miškai ar jų dalys, priešeroziniai miškai). Ūkininkavimo tikslas – išsaugoti arba atkurti miško ekosistemas ar atskirus jų komponentus. Šios miškų grupės medynuose draudžiami plynieji pagrindiniai miško kirtimai, o gamtinės brandos nepasiekusiuose medynuose draudžiami atvejiniai pagrindiniai miško kirtimai;

B – rekreaciniai miškai (miško parkai, miestų miškai, valstybinių parkų rekreacinių zonų miškai, rekreaciniai miško sklypai ir kiti poilsiui skirti miškai). Ūkininkavimo tikslas – formuoti ir išsaugoti rekreacinę miško aplinką. Šios miškų grupės medynuose draudžiami

plynieji pagrindiniai miško kirtimai, o gamtinės brandos nepasiekusiuose medynuose draudžiami atvejiniai pagrindiniai miško kirtimai. Kirtimus draudžiama vykdyti poilsavimo sezono metu, išskyrus stichinių arba biotinių veiksnių sudarytus medynus.

III grupė – apsauginiai miškai (genetinių, geologinių, geomorfologinių, hidrografinių, kultūrinių draustinių ar jų dalių, kultūrinių rezervatų miškai, atkuriamųjų ir genetinių sklypų, miško sėklinių medynų, laukų apsauginiai, apsaugos zonų miškai). Ūkininkavimo tikslas – formuoti produktyvius medynus, galinčius atlikti dirvožemio, oro, vandens, žmogaus gyvenamosios aplinkos apsaugos funkcijas. Plynųjų pagrindinių miško kirtimų biržės plotas negali būti didesnis kaip 5 hektarai. Plynieji pagrindiniai miško kirtimai draudžiami nacionaliniuose parkuose, išskyrus pelkinių ir užmirkusių augaviečių medynus.

IV grupė – ūkiniai miškai (miškai, nepriskirti I, II, III miškų grupėms). Šioje miškų grupėje skiriami:

A – normalaus kirtimo amžiaus ūkiniai miškai. Ūkininkavimo tikslas – laikantis aplinkosaugos reikalavimų, formuoti produktyvius medynus, nepertraukiamai tiekti medieną. Plynųjų pagrindinių miško kirtimų, išskyrus plynuosius sanitarinius miško kirtimus, biržės plotas negali būti didesnis kaip 8 hektarai. Draudžiami plynieji pagrindiniai miško kirtimai nacionaliniuose parkuose, išskyrus pelkinių ir užmirkusių augaviečių medynus;

B – trumpo kirtimo amžiaus plantaciniai miškai. Ūkininkavimo tikslas – greičiau išauginti kuo daugiau medienos. Tai yra miškai, kuriuose taikant spartaus auginimo technologijas auginami greitai augančių medžių rūšių medynai, kurių kirtimo amžius turi būti ne mažesnis kaip 15 metų. Šiems miškams gali būti priskiriami tik tos pačios amžiaus klasės medynai. Plantacinius miškus draudžiama veisti neplantacinių miškų kirtavietėse arba šių miškų žuvusių želdinių, žėlinių ir medynų vietose, miško aikštėse ir miško laukymėse.

Draustinių miškų dalys, vadovaujantis specialiojo teritorijų planavimo dokumentais, gali būti priskirtos skirtingoms miškų grupėms.

Miškų miškų grupėms priskiria Aplinkos ministerija, vadovaudamasi Vyriausybės nustatyta tvarka ir normatyvais.

Numatomi naujai įveisti miškai pagal savo funkcijas priskirtini tai zonai ar miškų grupei, kuriai priskirti greta esantys miškai. Rekomenduotina, kad pirmacilis miško sodinimas būtų planuojamas priešeroziniuose miškuose, laukų apsauginiuose miškuose ir vandens telkinių apsaugos zonų miškuose.

Mišku tikslinga sodinti didesnius apleistų, toliau nuo kelių esančių žemių plotus, taip pat išeksploatuotų žvyro ir smėlio telkinių rekultivuotus plotus. Miško įveisimas žemės ūkio paskirties žemėje turi būti vykdomas teisės aktų nustatytais sąlygomis, tai yra - pagal savivaldybės teritorijos miškų išdėstymo schemą bei vadovaujantis Žemės ūkio ministro ir Aplinkos ministro įsakymais, nustatančiais miško įveisimo ne miško žemėje tvarką ir pagrindines nuostatas Lietuvos miškingumo didinimui bei miško sklypų išdėstymui. Išduodant leidimus miško įveisimui, prioritetą turi būti teikiamas gamtinio karkaso teritorijoje esantiems nenaudojamų žemių ir erozijos paveiktų žemės ūkio naudmenų dirvožemių plotams. Nusausintą žemę, kitus našių dirvožemių ariamosios žemės plotus

būtina panaudoti žemės ūkio veiklai, vadovaujantis geros ūkininkavimo praktikos reikalavimais. Vertingos natūralios pievos, ganyklos ir šlapžemės turi būti panaudojamos tradicinei, ekstensyviai žemės ūkio veiklai.

Miškų, esančių valstybinių parkų ir draustinių teritorijose tvarkymą ir naudojimą reglamentuoja parkų ir draustinių nuostatai, planavimo schemos, tvarkymo planai, specialiojo planavimo dokumentai bei teisės aktai: Vyriausybės 2001-11-07 nutarimas Nr. 1308 „Dėl Asvejos regioninio parko ir jo zonų ribų patvirtinimo“, 2001-10-01 nutarimas Nr. 1530 „Dėl Labanoro regioninio parko ir jo zonų ribų plano patvirtinimo“, 2004 08 19 nutarimas Nr. 996 „Dėl saugomų teritorijų tipinių apsaugos reglamentų patvirtinimo“ ir kt.

Intensyvi miškų ūkio veikla numatoma arealuose, kur vyrauja eksploataciniai (IV grupės) miškų plotai. Kitoje miškų ūkio paskirties žemėje numatomas tausojamasis ūkininkavimas. Miškų ūkio veiklai priskirtas teritorijas tvarkyti pagal miškų tvarkymo schemas ir vidinės miškotvarkos projektus.

Miesteliuose ir kompaktiško užstatymo kaimuose žemės naudojimo paskirties keitimas, statyba galima IV ir III grupių miškuose (išskyrus draustinių ir apsauginius miškus) parengus kompleksinį ar specialųjį teritorijų planavimo dokumentą.

Statybos ir ūkinė veikla miškuose esančiuose valstybinių parkų ir draustinių teritorijoje, reglamentuojama pagal šių saugomų teritorijų planavimo dokumentus ir juose nustatytus apsaugos reglamentus.

VIII. Vandens zona (H-F).

Vandens ūkio paskirties žemę sudaro pagal teritorijų planavimo dokumentus ar žemės valdos projektus suformuoti valstybei ar kitiems fiziniams ar juridiniams asmenims nuosavybės teise priklausantys vandens telkiniai.

Pagal teritorijų planavimo dokumentuose ar žemės valdos projektuose nustatytą žemės naudojimo būdą vandens ūkio žemės sklypai skirstomi į:

- 1) ūkinei veiklai naudojamus vandens telkinius;
- 2) rekreacinius vandens telkinius;
- 3) ekosistemas saugančius vandens telkinius;
- 4) bendrojo naudojimo vandens telkinius.

Vandens telkinių naudojimą nustato Vandens įstatymas.

IX. Pramonės ir sandėliavimo zona (U-PS-F).

Teritorijoje, numatytoje pramonės plėtrai (Videnišio seniūnijoje) galima pramoninės ir ūkinės-komercinės paskirties statinių statyba pagal parengtus detaliuosius planus. Kitos pramonės, sandėliavimo objektų teritorijos numatomos strategiškai patraukliausiose vietose:

- rajoninio kelio Nr. 2809 ir magistralinio kelio A14 sankryžos šiaurės-vakarinėje dalyje ties Rudokais;

- rajoninio kelio Nr. 2808 ir magistralinio kelio A14 sankryžos šiaurės – rytų dalyje ties Bijutiškiu;
- krašto kelio Nr. 114 ir magistralinio kelio A14 sankryžos šiaurės – rytų dalyje ties Šeštokiškių kaimu;
- prie rajoninio kelio Nr.2822 ties Toliejais;
- prie magistralinio kelio A14 ties Suginčiais.

Erdvinio objekto kodas	Funcinė zona	Pagrindinė žemės naudojimo paskirtis	Žemės naudojimo būdas	Pastabos(*)
Neurbanizuojamos teritorijos funkcinės zonos				
MI-F	Miškų ir miškingų teritorijų zona	Miškų ūkio paskirties žemė; Kitos paskirties žemė	Ūkinių miškų sklypai; Ekosistemų apsaugos miškų sklypai; Rekreacinių miškų sklypai; Apsauginių miškų sklypai (*) Rekreacinės teritorijos; (*) Vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų teritorijos	Miesteliuose ir kompaktiško užstatymo kaimuose žemės naudojimo paskirties keitimas, statyba galima IV ir III grupių miškuose (išskyrus draustinių ir apsauginius miškus) parengus kompleksinį ar specialųjį teritorijų planavimo dokumentą, bei kitais teisės aktais numatytais atvejais.
ZU-SI-F	Intensyvi specializuotų ūkių ir žemės ūkio teritorijų zona	Žemės ūkio paskirties žemė; Kitos paskirties žemė	Specializuotų sodininkystės, gėlininkystės, šiltnamių, medelynų ir kitų specializuotų ūkių; Kiti žemės ūkio paskirties žemės sklypai; Mėgėjų sodų žemės sklypai (*) Rekreacinės teritorijos; (*) Vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų teritorijos	- Galima statyti naujoje vietoje ūkininko sodybą ir žemės ūkio gamybinius pastatus įstatymų nustatytais sąlygomis, parengus žemėtvarkos planavimo dokumentą; - Miesteliuose ir kompaktiško užstatymo kaimuose žemės naudojimo paskirties keitimas, statyba galima parengus kompleksinį ar specialųjį teritorijų planavimo dokumentą, bei kitais teisės aktais numatytais atvejais.
ZU-SE-F	Ekstensyvi specializuotų ūkių ir žemės ūkio teritorijų zona	Žemės ūkio paskirties žemė; Kitos paskirties žemė	Kiti žemės ūkio paskirties žemės sklypai; Specializuotų sodininkystės, gėlininkystės, šiltnamių, medelynų ir kitų specializuotų ūkių; Mėgėjų sodų žemės sklypai (*) Rekreacinės teritorijos; (*) Vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų teritorijos	- Galima statyti naujoje vietoje ūkininko sodybą ir žemės ūkio gamybinius pastatus įstatymų nustatytais sąlygomis, parengus žemėtvarkos planavimo dokumentą, bei kitais teisės aktais numatytais atvejais; - Miesteliuose ir kompaktiško užstatymo kaimuose žemės naudojimo paskirties keitimas, statyba galima parengus kompleksinį ar specialųjį teritorijų planavimo dokumentą, bei kitais teisės aktais numatytais atvejais.
ZU-R-F	Rekreacinio naudojimo žemės ūkio teritorijos	Žemės ūkio paskirties žemė; Kitos paskirties žemė	Rekreacinio naudojimo žemės sklypai; Rekreacinės teritorijos; (*) Vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų teritorijos	Miesteliuose ir kompaktiško užstatymo kaimuose žemės naudojimo paskirties keitimas, statyba galima parengus kompleksinį ar specialųjį teritorijų planavimo dokumentą, bei kitais teisės aktais numatytais atvejais.
H-F	Vandenų zona	Vandens ūkio paskirties	Bendrojo naudojimo vandens telkiniai;	

Erdvinio objekto kodas	Funcinė zona	Pagrindinė žemės naudojimo paskirtis	Žemės naudojimo būdas	Pastabos(*)
		žemė	Rekreaciniai vandens telkiniai; Ekosistemas saugantys vandens telkiniai; Ūkinei veiklai naudojami vandens telkiniai.	
C-F	Koncervacinės teritorijos zona	Konservacinės paskirties žemė	Gamtinių rezervatų žemės sklypai; (*) Rekreacinio naudojimo žemės sklypai; (*) Rekreacinės teritorijos; (*) Vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų teritorijos	• Statyba galima tik saugomos teritorijos planavimo dokumente numatytose vietose ir nustatytais sąlygomis.
<i>Urbanizuotos ir urbanizuojamos teritorijos funkcinės zonos</i>				
U-GG-F	Gyvenamoji zona	Kitos paskirties žemė	Vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų teritorijos; Visuomeninės paskirties teritorijos; Komerčinės paskirties objektų teritorijos; Pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijos; Susisiekimo ir inžinerinių komunikacijų aptarnavimo objektų teritorijos; Susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijos; Bendrojo naudojimo teritorijos; Atskirųjų želdynų teritorijos	• Paskirties keitimas, statyba galima parengus kompleksinį ar specialųjį teritorijų planavimo dokumentą, bei kitais teisės aktais numatytais atvejais.
U-SK-F	Specializuotų kompleksų zona	Kitos paskirties žemė	Komerčinės paskirties objektų teritorijos; Pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijos; Susisiekimo ir inžinerinių komunikacijų aptarnavimo objektų teritorijos; Susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijos; Bendrojo naudojimo teritorijos; Atskirųjų želdynų teritorijos	• Paskirties keitimas, statyba galima parengus kompleksinį ar specialųjį teritorijų planavimo dokumentą, bei kitais teisės aktais numatytais atvejais.
U-PS-F	Pramonės ir sandėliavimo zona	Kitos paskirties žemė	Pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijos; Komerčinės paskirties objektų teritorijos;	• Paskirties keitimas, statyba galima parengus kompleksinį ar specialųjį teritorijų planavimo dokumentą, bei kitais teisės aktais

Erdvinio objekto kodas	Funcinė zona	Pagrindinė žemės naudojimo paskirtis	Žemės naudojimo būdas	Pastabos(*)
			Susisiekimo ir inžinerinių komunikacijų aptarnavimo objektų teritorijos; Susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijos; Bendrojo naudojimo teritorijos; Atskirųjų želdynų teritorijos	numatytais atvejais.

Rajono teritorijoje esančioms gyvenvietėms parengti planavimo dokumentai (bendrieji išplanavimo projektai), patvirtinti rajono savivaldybės tarybos sprendimais, galioja iki šių planų korektūros Teritorijų planavimo įstatymo nustatyta tvarka. Tai savivaldybės tarybos 1998-06-25 sprendimu Nr. 32 patvirtinti Alantos, Naujasėdžio, Levaniškių, Toliejų, Dapkūniškių, Žalvarių, Luokesos, Girsteitiškių, Bekupės, Kijelių, Seginčių, Balninkų, Giedraičių, Inturkės, Mindūnų, Miežonių, Videniškių, Žaugėdų, Verbickių, Sidabrinės, Skudutiškio, Bijutiškio, Joniškio, Arnionių kaimo gyvenamųjų vietovių bendrieji išplanavimo projektai ir 1996-08-22 sprendimu Nr. 94 patvirtintas Molėtų miesto bendrasis planas (jo korektūros 2002-02-14 sprendimu Nr. 7 ir 2004-04-15 sprendimu Nr. B1-60).

4.3. Bioprodukcinio ūkio plėtra (nauja redakcija)

4.3.1. Žemės ūkio vystymas (nauja redakcija)

Bendrajame plane žemės ūkio vystymui sudaromos sąlygos:

1. Nustatytos žemės ūkio paskirties žemės perspektyvinės ribos. Šiais bendrojo plano sprendiniais (Žemės naudojimo ir reglamentų brėžinyje) privalo vadovautis kitų žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentų rengėjai.

2. Nustatytos rekomenduojamos žemės ūkio veiklos zonos (funkcinės zonos), atsižvelgiant į geriausią dirvožemių savybių panaudojimą, žemės ūkio gamybos efektyvumą ir gamtos išteklių apsaugą.

Tausojantis žemės ūkis numatomas teritorijose, kur žemdirbystė ribojama šių reikalavimų: saugoti dirvožemius nuo vandens ir vėjo erozijos, saugoti požeminius vandenius, saugoti paviršinius vandenius nuo užteršimo, laikytis nustatytos pasėlių struktūros ar nustatytų trąšų ir chemikalų normų. Ekstensyvioje specializuotų ūkių ir žemės ūkio teritorijų zonoje numatoma žemės ūkio veikla, derinant auginamus pasėlius prie dirvožemių savybių ir laikantis tausojamajam arba ekologiniam ūkininkavimui nustatytų reikalavimų. Didžiausius plotus nuardytose kalvose turėtų užimti daugiamečių žolių, pievų ir ganyklų plotai su laiku atnaujinamais kultūriniais žolynais. Žemės ūkio veiklos subjektų pajamas palaikys ES fondų ir valstybės biudžeto mokamos tiesioginės išmokos už žemės ūkio naudmenas ir pasėlius mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse, o ekologinę produkciją auginančiuose ūkiuose – parama ekologinių ūkių kūrimui. Mišku apsodinti tikslinga tik smulkius, nepatogius mechanizuotai įdirbti žemės sklypus, neturinčius gero privažiavimo.

Teritorijose, kuriose numatomas intensyvus žemės ūkis, žemės ūkio gamybos specializavimas vyks atsižvelgiant į dirvožemių savybes, produkcijos perdirbimo įmonių išdėstymą ir ekonomines sąlygas. Intensyvioje specializuotų ūkių ir žemės ūkio teritorijų zonoje numatoma sudaryti sąlygas plėtoti augalininkystės specializacijos arba mišrios specializacijos ūkius, kurie augintų bulves, lubinus ir žieminius rugius; dalis pašarinių grūdų turėtų būti panaudota kiaulininkystei vystyti. Nausinti pelkėtų dirvožemių plotai prie naudotini pašarų gamybai, aprūpinant ūkius, auginančius galvijus, žaliaisiais ir stambiaisiais pašarais.

3. Teritorijose su rekomenduojama intensyvia žemės ūkio veikla gamyba bus efektyvi tik pasiekus atitinkamus jos pajėgumus ir sustambinus ūkių žemėvaldas. Perspektyvių

ūkių dydžiai priklauso nuo jų verslo planuose numatytų gamybos apimčių. Rekomenduojama intensyvios žemės ūkio veiklos zonose plėtoti prekinę žemės ūkio gamybą. Rekomenduojami minimalūs racionalios žemėvaldos plotai tam tikros specializacijos ūkiams (tradicinio ūkininkavimo mišrios augalininkystės-gyvulininkystės specializacijos ūkiuose – 40 ha žemės ūkio naudmenų, kiaulininkystės specializacijos arba vien augalininkystės specializacijos ūkiuose – 100 ha žemės ūkio naudmenų).

4. Rekomenduojamą žemės naudojimą tikslinga skatinti valstybės paramos priemonėmis, jas diferencijuojant taip, kad prioritetas teikti paramą taikytinas veiklai, atitinkančiai zonos ypatumams (jeigu to nedraudžia ES reglamentai ir direktyvos). Prioritetinės valstybės paramos priemonės turėtų būti:

1) vidutinės ūkinės vertės žemėse bei lengvose žemėse (daugiausia – ZU-SI-F zonoje) – investicijos į žemės ūkio valdas, jaunųjų ūkininkų įsikūrimas, standartų laikymasis (Nitrātų direktyva), pusiau natūrinių restruktūrizuojamų ūkių rėmimas;

2) ekologiškai jautriose bei prastos ūkinės vertės žemėse (daugiausia – ZU-SI-F zonoje) – žemės ūkio ir artimų ekonominės veiklos sektorių įvairinimas, kaimo turizmo ir amatų skatinimas, žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku, standartų laikymasis (Nitrātų direktyva);

3) žemėse, įeinančiose į saugomų teritorijų ribas (daugiausia – C-F zonoje), priklausomai nuo jų naudojimo intensyvumo: ekologinio ūkininkavimo programa, kraštovaizdžio tvarkymo programa, vietovės su aplinkosaugos apribojimais, standartų laikymasis (Nitrātų direktyva).

5. Bendrojo plano sprendinių įgyvendinimui žemės ūkio paskirties žemėje reikalinga rengti kaimo plėtros žemėtvarkos projektus (jų atmainą – atskirų seniūnijų kompleksinius žemės ūkio ir kaimo plėtros projektus) ir žemės konsolidacijos projektus. Pagrindiniai šių žemėtvarkos teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai, turintys ilgalaikes pasekmes ir būtini spręsti įvertinant svarbiausius žemės ūkio gamybos plėtrą bei kaimo kraštovaizdžio formavimą įtakojančius veiksnius:

1. vietinės reikšmės kelių tinklo išdėstymas;
2. stambiųjų ūkių centrų išdėstymas bei gamybos apimčių juose nustatymas;
3. sausinimo sistemų remonto ar rekonstrukcijos poreikio nustatymas;
4. miško želdinių detalesnio išdėstymo ir jų funkcijų nustatymas;
5. žemės ūkio naudmenų laukų masių, tinkamų naudoti tam tikroms augalų grupėms, formavimas;
6. žemės gerinimo priemonių suplanavimas;
7. natūralių kraštovaizdžių, dirvožemio ir vandens apsaugos priemonių suplanavimas.

4.3.2. Miškų ūkio vystymas

Miškų ūkis Molėtų rajone turi būti plėtojamas laikantis Lietuvos miškų ūkio politikos nuostatų, iš kurių pažymėtinos:

- 1) miško išteklių išsaugojimas ir gausinimas;
- 2) racionalus, tolygus ir nepertraukiamas miško išteklių naudojimas bei miškų

produktyvumo didinimas ir auginamos medienos kokybės gerinimas;

- 3) miškų ūkio ekonominio efektyvumo didinimas;
- 4) miško ekosistemų tvarumo užtikrinimas;
- 5) biologinės įvairovės išsaugojimas bei miškų sveikatingumo gerinimas;
- 6) visuomenės bendrųjų su miškais susijusių reikmių tenkinimas;
- 7) valstybinio ir privataus miškų ūkio plėtra bendrosios kaimo plėtros kontekste.

Bendrojo plano sprendinius įgyvendinantys bei miškų ūkio paskirties žemės ir miškų naudojimą planuojantys dokumentai – miškų tvarkymo schemas ir vidinės miškotvarkos projektai. Jų rengimas, tikslinimas ir įgyvendinimas numatomas teisės aktų nustatyta tvarka.

Miško žemės naudojimo perspektyvos atitinka miškotvarkos planavimo dokumentuose išskeltus uždavinius: miškų plotų padidinimas, daugiatislijo miškų naudojimo skatinimas, miškų stabilumo išsaugojimas, miško funkcijų, saugant vandenį ir dirvožemį, užtikrinimas, iškirstų miškų atkūrimas, miškų rūšinės įvairovės išlaikymas.

Iš viso Molėtų rajone per 10 metų miškų plotus galima padidinti apie 7,4 tūkst. ha, iš jų 3,5 tūkst. ha dėl miško įveisimo rekultivuojamuose plotuose, apleistose žemės ūkio naudmenose ir kitose mažo našumo žemės ūkio naudmenose. Bendras rajono miškingumas padidės nuo 28,6 proc. iki 34,0 proc. Tai atitinka mokslinių įstaigų rekomendacijas šios gamtinės zonos miškingumui. Numatomas miškų įveisimas žemės ūkio paskirties žemėje leis padidinti ne tik ūkinių miškų plotus, bet ir ekosistemų apsaugos (draustinių, priešerozinių) tiek apsauginių miškų (draustinių, valstybinių parkų apsaugos zonų, laukų apsauginių, vandens telkinių apsaugos zonų) miškų plotus.

4.3.3. Vandens ūkio vystymas

Molėtų rajone esantys vandens telkiniai daugiausia bus naudojami, kaip ir šiuo metu, ekosistemų apsaugai, rekreacijai ir žuvininkystei.

Ekosistemas saugantys vandens telkiniai – tai vandens telkiniai, turintys gamtosaugines funkcijas (esantys Labanoro ir Asvejos regioniniuose parkuose, draustiniuose ir kitose saugomose teritorijose) arba kartu su apyžerių pelkėmis reikalingi kraštovaizdžio ekologinės pusiausvyros stabilumui išlaikyti. Stambiausi šios grupės ežerai Molėtų rajone: a) kartu naudojami ir rekreacijai: Rudesė, Rudesėlis; b) kartu naudojami rekreacijai ir žuvininkystei: Lakajai Baltieji, Kertuojai, Siesartis, Lakajai Juodieji, Bebrusai, Luokesai, Asveja (Dubingių ež.), Žvernas, Ilgis; c) kartu naudojami ir žuvininkystei: Galuonai, Išnarai.

Rekreaciniai vandens telkiniai – tai vandens telkiniai, naudotini mėgėjiškai žūklei, vandens sportui, poilsiui ir turizmui. Pagal savybes ir esamą naudojimą šiai grupei požymius Molėtų rajone priskiriami ežerai dažniausiai turi papildomą žuvininkystės ūkinę funkciją. Tačiau rekreacinio naudojimo būdas ir su tuo susiję vandens telkinio naudojimo sąlygos, teisės bei prioritetai gali būti teisiškai įforminti tik priskyrus vandens telkinį šiems tikslams (vadovaujantis teritorijų planavimo dokumentu) apskrities viršininko arba savivaldybės sprendimu. Stambiausi rekreacijai naudojami vandens telkiniai Molėtų rajone (be esančių saugomose teritorijose): a) naudojami tik rekreacijai: Lukštenas, Vaikščiukas, Ešerinis, Virvelinis, Smailių ež.; kartu naudojami rekreacijai ir žuvininkystei: Stirniai, Galuonis, Alaušai, Virintai, Aisetas, Makys, Želva, Alnis, Vastapas, Kiementas, Dumblys, Baltis.

Ūkinei veiklai naudojami vandens telkiniai – tai vandens telkiniai, naudojami vidaus

vandens keliams, hidrotechnikos statybai, verslinei žvejybai, vandens paėmimui ir nuotekų išleidimui. Stambiausi ežerai Molėtų rajone, naudojami tik žuvininkystei: Dūriai, Malkestas, Ilgis, Ilmėdas, taip pat Arnionių žuvininkystės tvenkinių sistemoje esantys ežerai (Arinas, Pravalas, Spenglas).

Vandens telkinių, esančių valstybiniuose parkuose ir draustiniuose, naudojimas galimas laikantis šių saugomų teritorijų nuostatų bei jų specialiojo planavimo dokumentuose nustatytų reglamentų.

4.4. Teritorijos naudojimo reglamentai (nauja redakcija)

Žmogaus ūkinės ir kitos veiklos, susijusios su žemės (teritorijos) naudojimu reglamentavimas pagal bendrąjį planą pasireiškia privalomų sąlygų nustatymu kompleksiniams ir specialiesiems teritorijų planavimo dokumentams. Išduodant planavimo sąlygas, bendrojo plano organizatorius turi nustatyti sąlygas derinti teritorijų planavimo dokumentą su bendrojo plano sprendiniais, užfiksuotais savivaldybės tarybos nutarime dėl bendrojo plano patvirtinimo. Be to, turi būti vadovaujama įstatymų ir Vyriausybės nutarimų nuostatomis. Svarbiausios privalomo ir rekomendacinio pobūdžio planavimo sąlygos:

1. Žemės ūkio paskirties žemėje esančios žemės ūkio naudmenos ir žemė su veikiančiais melioracijos įrenginiais turi būti saugoma nuo jų ploto sumažėjimo vadovaujantis Žemės įstatymo 22 straipsnio nuostata: „Ariamoji žemė, kurios dirvožemio našumas didesnis už vidutinį šalyje taip pat žemė, kurioje yra eksploatuojamos melioracijos sistemos, turi būti naudojama taip, kad nesumažėtų jų plotas, išskyrus ekologiškai nuskurdintose gamtinio karkaso teritorijas, ir nepablogėtų dirvožemio savybės“. Gamtinio karkaso teritorijos pažymėtos žemės naudojimo ir reglamentų brėžinyje, tačiau kurios iš jų yra nuskurdintos, gali būti nustatyta tik pagal Aplinkos ministerijos parengtus teisės aktus, atitinkamais skaičiavimais įrodžius, jog šiose teritorijose miškų ir kitų natūralių biocenozų plotas neužtikrina vietovės ekologinio stabilumo.

2. Gamtinio karkaso teritorijose ūkinė veikla ribojama vadovaujantis Saugomų teritorijų įstatymo 22 straipsnio 6 dalies nuostatomis: „Gamtinio karkaso rekreacinės, miškų ūkio ir agrarinės paskirties teritorijose draudžiama statyti pramonės įmones, kurioms reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai, ir gyvenamuosius kvartalus. Leidžiama tokia veikla, kuri užtikrina kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą ir ekosistemų stabilumą, atkuria pažeistas ekosistemas, yra vykdoma pagal teritorijų planavimo dokumentus“. Siekiant suderinti aplinkosauginius ir racionalaus žemės naudojimo reikalavimus, žemės ūkio veiklai naudojamose teritorijose, priskirtose gamtiniam karkasui, rekomenduojamas tausojamasis ūkininkavimas ir ekologinės įvairovės didinimas: įveisiant mišką žemės ūkiui mažiau tinkamuose plotuose, formuojant smulkesnius pasėlių plotus, didinant daugiamečių ir kitų žiemojančių augalų plotus, derinant gyvulininkystės ir augalininkystės specializuotas ūkio šakas. Išduodant sąlygas teritorijų planavimo dokumentų, numatančių pastatų išdėstymą, rengimui, reikia vadovautis LR Aplinkos ministro 2007-02-14 įsakymu Nr. D1-96 patvirtintais Gamtinio karkaso nuostatais.

3. Rekomendacijos kraštovaizdžio tvarkymui, nepažeidžiant gamtinio karkaso formavimo principų, pateiktos Kraštovaizdžio tvarkymo zonų brėžinyje, kuris naudotinas rengiant planavimo sąlygas melioracijos darbams, miško želdinių išdėstymui, statinių išdėstymo

tankumui ir kt.

4. Ūkininkų ūkių registre įregistruotų asmenų žemėvaldose galima statyti ūkininko ūkio sodybą (su gyvenamuoju namu ir ūkiniais pastatais). Vieta ūkininko ūkio sodybai turi būti parinkta rengiant žemėvaldos planą (projektą) arba kaimo plėtros žemėtvarkos projektą, ne mažesniame kaip 0,5 ha ploto žemės ūkio paskirties žemės sklype, ūkininkui priklausančiame nuosavybės teise.

5. Žemės ūkio gamybinius pastatus galima statyti ūkininkų sodybose arba prie esamų ūkinių pastatų, taip pat (parinkus jų išdėstymą žemėtvarkos projekte ar kitame specialiajame teritorijų planavimo dokumente) – kitose vietose, suderinus tai su planavimo sąlygas išduodančiomis institucijomis teisės aktų nustatyta tvarka.

6. Išduodant sąlygas kompleksinio planavimo dokumentų rengimui, gali būti nurodoma prieš tai parengti infrastruktūros plėtros specialųjį planą.

7. Rengiant kompleksinius ir specialiuosius teritorijų planavimo dokumentus gamtinio karkaso teritorijose teisės aktų nustatytais atvejais privalo būti atliktas sprendinių pasekmių poveikio aplinkai ir kraštovaizdžiui vertinimas.

8. Rengiant specialiuosius planus kaimo vietovėje, privalo būti pažymėtos žemės ūkio gamybinių pastatų sanitarinės apsaugos zonos. Jose, vadovaujantis Vyriausybės patvirtintomis Specialiosiomis žemės ir miško naudojimo sąlygomis (1992-05-12 nutarimas Nr. 343), draudžiama statyti gyvenamuosius namus ir visuomeninius pastatus, o esamos sodybos ar visuomeniniai pastatai gali būti rekonstruojami tik įvertinus neigiamą veiklos poveikį sveikatai ir šiose zonose gyvenantiems asmenims sutikus. Sanitarinės apsaugos zonos dydis (metrais): prie stambių kiaulių fermų – 500 m; prie stambių karvių, kitų galvijų, arklių ir paukščių fermų – 300 m.

9. Molėtų astronominės observatorijos apsaugos zonoje išduodant planavimo sąlygas bei leidimus kirsti mišką ar vykdyti kitą veiklą privalo būti vadovaujamasi Vyriausybės 1992-05-12 nutarimu Nr. 343 patvirtintų Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų XXV skyriaus reikalavimais. Šioje zonoje žemės savininkams ir naudotojams, nesuderinus su Molėtų astronomijos observatorijos administracija, draudžiama:

- statyti naujus pramonės ir žemės ūkio objektus, gyvenamuosius namus, ūkinius pastatus, poilsia vietas;
- tiesti kelius ir aukštos įtampos elektros linijas;
- įrengti išorinį gyvenviečių apšvietimą;
- vykdyti pagrindinio naudojimo plynus kirtimus;
- performuoti kraštovaizdį;
- vykdyti kitus darbus, kurių metu teršiama atmosfera arba naktį lauke naudojamas apšvietimas.

10. Vandens telkinių apsaugos zonose, statybos ir ūkinė veikla galima vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992-05-12 nutarimu Nr. 343 patvirtintų Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų reikalavimų.

4.5. Pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties keitimas (nauja redakcija)

Urbanizuotose ir *urbanizuojamose teritorijose* pagrindinė žemės naudojimo paskirtis keičiama pagal savivaldybės bendrąjį planą ar savivaldybės dalies bendrąjį ir detalųjį planus.

Kai planuojamai statybai ir numatomi veiklai vykdyti privaloma pakeisti žemės sklypo žemės naudojimo paskirtį ir / ar būdą, jie keičiami savivaldybės administracijos direktoriaus sprendimu pagal savivaldybės lygmens bendrąjį planą ir / ar vietovės lygmens bendrąjį planą.

Neurbanizuotose ir *neurbanizuojamose teritorijose* pagrindinė žemės naudojimo paskirtis gali būti keičiama vietovės lygmens specialiojo teritorijų planavimo dokumentu arba žemės valdos projektu, jeigu pagrindinės žemės naudojimo paskirties keitimas neprieštarauja savivaldybės bendrajam planui.

Žemės ūkio paskirties žemės sklype miškas gali būti *įveisiamas* nekeičiant pagrindinės žemės naudojimo paskirties ir būdo, kai žemės plotas, kuriame numatoma įveisti mišką, užims **iki 50 procentų** bendrojo žemės sklypo ploto.

Tais atvejais, kai žemės ūkio paskirties žemės sklypo dalyje numatoma įveisti mišką, kuris sudaro vientisą masę ir gali būti suformuotas ir funkcionuoti kaip atskiras sklypas, žemės ūkio paskirties žemės sklypas pagal žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektą padalijamas į atskirus žemės sklypus ir pagrindinė žemės naudojimo paskirtis pakeičiama į miškų ūkio paskirtį.

Tais atvejais, kai *žemės ūkio paskirties sklype įveisiama miško 50 – 90 proc.* žemės sklypo ploto, o kitoje žemės sklypo dalyje nenumatoma įveisti miško ir, pagal teisės aktus, ši sklypo dalis gali funkcionuoti kaip atskiras žemės sklypas, tuomet žemės ūkio paskirties žemės sklypas pagal žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektą turi būti padalijamas ir po padalijimo pertvarkyto žemės sklypo, kuriame numatoma įveisti mišką, pagrindinė žemės naudojimo paskirtis pakeičiama į miškų ūkio paskirtį.

Tais atvejais, kai *numatoma įveisti mišką daugiau kaip 90 proc.* viso žemės ūkio paskirties žemės sklypo ploto, šio žemės sklypo pagrindinė žemės naudojimo paskirtis pakeičiama į miškų ūkio paskirtį pagal kaimo plėtros žemėtvarkos projektus, žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektus, miškų išdėstymo žemėtvarkos schemas.

Visuomeninės paskirties pastatų statybai žemės naudojimo paskirtis ir būdas keičiami bei (esant reikalui) žemė paimama visuomenės poreikiams pagal savivaldybės administracijos parengtus detaliuosius planus bei suinteresuotųjų institucijų parengtus žemės paėmimo visuomenės poreikiams projektus.

Pagrindinė žemės naudojimo paskirtis ir / ar būdas (būdai) keičiamas savivaldybės tarybos arba savivaldybės administracijos direktoriaus sprendimu, kai teritorijų planavimo dokumentą ar žemės valdos projektą, kuriais keičiama pagrindinė žemės naudojimo paskirtis ir / ar būdas (būdai), tvirtina savivaldybės taryba arba savivaldybės administracijos direktorius arba kai pagrindinė žemės naudojimo paskirtis ir / ar būdas (būdai) keičiami savivaldybės administracijos direktoriaus sprendimu pagal savivaldybės lygmens bendrąjį planą ir /ar vietovės

lygmens bendrąjį planą, ir kai šiuo sprendimu pakeičiama tik žemės sklypo pagrindinė žemės naudojimo paskirtis ir / ar būdas (būdai).

Kai teritorijų planavimo dokumentą ar žemės valdos projektą tvirtina Nacionalinės žemės tarnybos vadovas ar jo įgaliotas teritorinio padalinio vadovas arba specialiojo teritorijų planavimo dokumentą tvirtinanti institucija, tokiu atveju pagrindinės žemės naudojimo paskirties ir / ar būdo (būdai) keičiami Nacionalinės žemės tarnybos vadovo ar jo įgalioto teritorinio padalinio vadovo arba specialiojo teritorijų planavimo dokumentą tvirtinančios institucijos sprendimu.

Tais atvejais, kai detalizajame plane numatyti tik žemės sklypų formavimo ir / ar pertvarkymo principai, rengiami žemės valdos projektai, kuriuose pagal detaliojo plano nustatytus teritorijos naudojimo reglamentus suformuojami nauji žemės sklypai arba pertvarkomos esamų žemės sklypų ribos, vadovaujantis detalizajame plane numatytais principais, ir nustatoma ar keičiama pagrindinė žemės naudojimo paskirtis, naudojimo būdas. Miestuose ir miesteliuose žemės valdos projektų rengimą organizuoja ir juos tvirtina savivaldybės administracijos direktorius.

Kitais teisės aktais nustatytais atvejais.

4.6. Teritorijos, rezervuojamos visuomenės poreikiams (nauja redakcija)

Bendrojo plano sprendiniai apima ir teritorijų, reikalingų panaudoti visuomenės poreikiams, rezervavimą – jų išjungimą iš Nacionalinės žemės tarnybos prie ŽŪM patvirtintų laisvo fondo valstybinės žemės sklypų (skirtų kompensacijai pretendams į nuosavybės teisių atkūrimą ar pardavimui) arba galimą išpirkimą iš žemės savininkų, jeigu žemė jau privatizuota. Tai žemės plotai, numatyti poilsiavietėms, parkams ir kitiems rekreaciniams objektams, valymo įrenginiams, kapinių praplėtimui, gyvenviečių infrastruktūrai ir kt. Šių plotų detalesnis tvarkymas, atskiriant galimas privatizuoti žemės sklypų dalis, galimas tik parengus kompleksinį ar specialiojo teritorijų planavimo dokumentą.

Molėtų rajono bendrojo plano brėžiniuose pažymėti nauji keliai (apvažiavimai), poilsiavietės (papildiniai), kapinių plėtimui reikalingos teritorijos ir kt. (žr. 4.3 lentelę) turi teritorijų, rezervuojamų visuomenės poreikiams, statusą. Įgyvendinant bendrojo plano sprendinius, šioms teritorijoms turi būti rengiami specialiojo teritorijų planavimo dokumentai (esant reikalui), kompleksiniai teritorijų planavimo dokumentai (esant reikalui) arba statinių techniniai projektai (teisės aktais numatytais atvejais). Po to žemė, numatyta valstybinės reikšmės automobilių kelių, kitų statinių ar valstybinės svarbos objektų statybai, gali būti paimta visuomenės poreikiams iš savininkų ir panaudota suplanuotiems tikslams įgyvendinti.

4.3. lentelė. Molėtų rajono teritorijos, rezervuojamos teritorijos visuomenės poreikiams (bendrojo plano sprendiniai)

Eil. Nr.	Seniūnija ir gyvenamoji vietovė	Žemės sklypo apibūdinimas	Plotas, ha
	<u>Alantos seniūnija</u>		
1.	Antakščių kaimas	Paplūdimys prie Lukšto ež.	0,05
2.	Kazių kaimas	Paplūdimys prie Duobio ež.	0,1
3.	Kazių kaimas	Paplūdimys prie Duobio ež.	0,1
4.	Naujasodžio kaimas	Paplūdimys prie Virintos upės	0,05
	<u>Videniškių seniūnija</u>		
5.	Baltadvario kaimas	Paplūdimys prie Siesarties upės	0,15
6.	Palainio kaimas	Paplūdimys prie Lainio ež.	0,3
7.	Palainio kaimas	Paplūdimys prie Lainio ež.	0,15
	<u>Dubingių seniūnija</u>		
8.	Dubingių mst.	Paplūdimys prie Asvejos ež.	0,05
9.	Dubingių mst.	Paplūdimys prie Asvejos ež.	0,05
10.	Dubingių mst.	Vieta laivams prie Asvejos ežero	
11.	Dubingių mst.	Parkas Armijos Krajovos aukoms atminti	
12.	Dubingių mst.	Žemės sklypas prie autobusų stotelės	
13.	Dubingių mst.	Žemės sklypas - aikštelė prie kapinių	
14.	Dubingių mst.	Žemės sklypas kapinių praplėtimui	
15.	Dubingių mst	Žemės sklypas vandens valymo įrenginiams	
16.	Liudgardo kaimas	Paplūdimys prie Žverno ež.	0,1
17.	Bijutiškio kaimas	Žemės sklypas kapinių praplėtimui	
18.	Bijutiškio kaimas	Paplūdimys prie ežero	
19.	Našiškių kaimas	Paplūdimys prie Žverno ež.	0,05
	<u>Giedraičių seniūnija</u>		
20.	Bekupės kaimas	Paplūdimys prie Spalio (Dudėnų) ež.	0,03
21.	Martiniškių kaimas	Paplūdimys prie Kiemento ež.	0,02
22.	Pušalotu kaimas	Paplūdimys prie Ambraziškių ež.	0,1
23.	Giedraičių mst.	Paplūdimys prie Kiemento ež.	0,02
	<u>Joniškio seniūnija</u>		
24.	Bimbiškių kaimas	Paplūdimys prie Pakamanės ež.	0,03
25.	Pakamano kaimas	Paplūdimys prie Pakamanės ež.	0,05
26.	Graužinių kaimas	Paplūdimys prie Švento ež.	0,05
27.	Joniškio mst.	Paplūdimiai prie Arino ež.	0,15 ir 0,1
28.	Kerulių kaimas	Paplūdimys prie Žverno ež.	0,05
29.	Pažvėrinės kaimas	Paplūdimys prie Žverno ež.	0,03
30.	Laibiškių kaimas	Paplūdimys prie Nikajo ež.	0,05
31.	Žaugėdų kaimas	Paplūdimys prie Žaugėdų ež.	0,1
32.	Bijūnų kaimas	Paplūdimys prie Krakavo ež.	0,05

Eil. Nr.	Seniūnija ir gyvenamoji vietovė	Žemės sklypo apibūdinimas	Plotas, ha
33.	Pukentiškių kaimas	Paplūdimys prie Krakavo ež.	0,05
34.	Šlavinos kaimas	Paplūdimys prie Šlavinos ež.	0,03
	<u>Luokesos seniūnija</u>		
35.	Luokesos kaimas	Paplūdimys prie Luokesos ež.	0,05
36.	Kirneilės kaimas	Paplūdimys prie Gulbio ež.	0,03
37.	Šiaudiškių kaimas	Paplūdimys prie Ilgio ež.	0,12
38.	Ažuoluokesos kaimas	Paplūdimys prie Luokesaičio ež.	0,05
39.	Ažubalių kaimas	Paplūdimys prie Dūrių ež.	0,1
40.	Pakubietiško kaimas	Paplūdimys prie Dūrių ež.	0,05
41.	Levaniškio kaimas	Paplūdimys prie Dūrių ež.	0,05
42.	Kairionių kaimas	Paplūdimys prie Dūrių ež.	0,05
43.	Pečiulių kaimas	Paplūdimys prie Dūrių ež.	0,02
44.	Ščiuriškių kaimas	Paplūdimys prie Bebrusų ež.	0,03
	<u>Inturkės seniūnija</u>		
45.	Juršišės kaimas	Paplūdimys prie Rudesėlio ež.	0,05
46.	Rudesėlės kaimas	Paplūdimys prie Rudesėlės ež.	0,03
47.	Bučeliškės kaimas	Paplūdimys prie Siesarties ež.	0,03
48.	Šniūrų kaimas	Paplūdimys prie Siesarties ež.	0,1
49.	Miežonių kaimas	Paplūdimys prie Galuonų ež.	0,15
50.	Mackonių kaimas	Paplūdimys prie Galuonų ež.	0,05
51.	Sklėriškės kaimas	Paplūdimys prie Galuonų ež.	0,05
52.	Inturkės kaimas	Paplūdimys prie Gėluonų ež.	0,25
53.	Dūdanosių kaimas	Paplūdimys prie Gėluoto ež.	0,05
54.	Kertuojos kaimas	Paplūdimys prie Kertuojų ež.	0,2
55.	Kertuojos kaimas	Paplūdimys prie Juodųjų Lakajų ež.	0,1
56.	Lakajos kaimas	Paplūdimys prie Juodųjų Lakajų ež.	0,05
57.	Ščiūrio kaimas	Paplūdimys prie Baltųjų Lakajų ež.	0,05
58.	Palakajo kaimas	Paplūdimys prie Baltųjų Lakajų ež.	0,1
59.	Rudesos kaimas	Paplūdimys prie Baltųjų Lakajų ež.	0,1
60.	Rudesos kaimas	Paplūdimys prie Rudesos ež.	0,18
	<u>Mindūnų seniūnija</u>		
61.	Palakajo kaimas	Paplūdimys prie Baltųjų Lakajų ež.	0,05
62.	Pašeikio kaimas	Paplūdimys prie Pasčio ež.	0,05
63.	Prie poilsio namų „Baltis“	Paplūdimys prie Balčio ež.	0,15
64.	Prie poilsio namų „Ešerinis“	Paplūdimys prie Ešerinio ež.	0,1
65.	Stirnių kaimas	Paplūdimiai prie Galnakio I ež.	0,05
66.	Poviliškio miškas	Paplūdimys prie Žiotelės ež.	0,05
67.	Poviliškio miškas	Paplūdimiai prie Alnio ež.	0,05 ir 0,05
68.	Alnės kaimas	Paplūdimys prie Aiseto ež.	0,05
69.	Kempingo vieta	Paplūdimys prie Baltųjų Lakajų ež.	5,5

Eil. Nr.	Seniūnija ir gyvenamoji vietovė	Žemės sklypo apibūdinimas	Plotas, ha
70.	Šnieriškės kaimas	Paplūdimys prie Aiseto ež.	0,05
71.	Kulionių kaimas	Paplūdimiai prie Šilagilužio ež.	0,05
72.	Saliniškio kaimas	Paplūdimys prie Aiseto ež.	0,05
73.	Grūsio kaimas	Paplūdimys prie Baltųjų Lakajų ež.	0,05
74.	Mindūnų miškas	Paplūdimys prie Baltųjų Lakajų ež.	0,05
75.	Apkartų kaimas	Paplūdimys prie Baltųjų Lakajų ež.	0,05
76.	Patramės kaimas	Paplūdimys prie Tramio ež.	0,02
77.	Kašelinės kaimas	Paplūdimys prie Siesarties ež.	0,05
78.	Braškikės kaimas	Paplūdimys prie Siesartis ež.	0,05
79.	Likiškio kaimas	Paplūdimys prie Stirnių ež.	0,1
80.	Paąžuolių kaimas	Paplūdimiai prie Stirnių ež.	0,1
81.	Stižaučiškės kaimas	Paplūdimys prie Stirnių ež.	0,1
	<u>Suginčių seniūnija</u>		
82.	Paalksnės kaimas	Paplūdimys prie Alksno ež.	0,03
83.	Kumelynės kaimas	Paplūdimys prie Virintos ež.	0,04
84.	Spiečiūnų kaimas	Paplūdimys prie Virintos ež.	0,04
85.	Suraižos kaimas	Paplūdimys prie Želvos ež.	0,05
86.	Padumblės kaimas	Paplūdimiai prie Dumblio ež.	0,4
87.	Sanklodžiškės kaimas	Paplūdimys prie Želvos ež.	0,05
88.	Krivičių kaimas	Paplūdimys prie Vaspalio ež.	0,05
89.	Pašekščių kaimas	Paplūdimys prie Galuonio ež.	0,5
90.	Pagraužės kaimas	Paplūdimys prie Galuonio ež.	0,5
91.	Pagalunės I kaimas	Paplūdimys prie Galuonio ež.	0,5
92.	Paalksnės kaimas	Paplūdimys prie Alksno ež.	0,03
93.	Suraižos ir Želvos kaimai	Paplūdimys prie Želvos ež.	3,0
94.	Pavadokšnės kaimas	Paplūdimys prie Vadokšno ež.	0,03
	<u>Čiulėnų seniūnija</u>		
95.	Sliziškių kaimas	Paplūdimys prie Virintų ež.	0,1
96.	Kulinių kaimas	Paplūdimiai prie Stirnių ež.	0,1 ir 0,1
97.	Poviliškių miškas	Paplūdimys prie Stirnių ež.	0,05
98.	Taitiškių kaimas	Paplūdimys prie Stirnių ež.	0,1
99.	Levaniškių kaimas	Paplūdimys prie Durių ež.	0,09
100.	Purvėnų kaimas	i aplūdimys prie ilmedo ež.	0,15
	<u>Balninkų seniūnija</u>		
101.	Toliejų kaimas	Rekreacinės teritorija (skveras)	0,3
102.	Toliejų kaimas	Sporto aikštelė	0,15
103.	Balninkų kaimas	Paplūdimys prie Alaušo ež.	0,2
104.	Gėliogalių kaimas	Paplūdimys prie Gėlių ež.	0,05
105.	Antanavos kaimas	Paplūdimys prie Krūmiškių ež.	0,03
106.	Perkalių kaimas	Paplūdimys prie Perklio ež.	0,05

Eil. Nr.	Seniūnija ir gyvenamoji vietovė	Žemės sklypo apibūdinimas	Plotas, ha
107.	Valių kaimas	Paplūdimys prie Kriogžlio ež.	0,05
108.	Girsteitiškio kaimas	Paplūdimys prie Gruodžių ež.	0,03
109.	Girsteitiškio kaimas	Paplūdimys prie Alantos upės	0,04
110.	Sparginų kaimas	Paplūdimys prie Gilužio ež.	0,05
111.	Gilužių kaimas	Paplūdimys prie Gilužio ež.	0,1
112.	Dapkūniškių kaimas	Paplūdimys prie Baldono ež.	0,05
113.	Galių kaimas	Paplūdimiai prie Keršių ež.	0,05 ir 0,05
114.	Vengrių kaimas	Paplūdimiai prie Liubertavos ež.	0,03 ir 0,03
115.	Liubertavos kaimas	Paplūdimys prie Liubertavos ež.	0,05

5. NEKILNOJAMASIS KULTŪROS PAVELDAS (NAUJA REDAKCIJA)

5.1. Bendrosios nuostatos

Molėtų rajono bendrojo plano kultūros paveldo dalis nustato Molėtų savivaldybės teritorijos nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkybos ir naudojimo prioritetus bei priemones, užtikrinančias kultūros paveldo objektų išsaugojimą. Pateikiami sprendiniai atitinka Lietuvos nacionalinės darnaus vystymosi strategijos (*Žin., 2003, Nr. 89-4029, aktuali 2011-04-08*), nurodančios, kad Lietuvos kultūrinio savitumo išsaugojimas yra vienas iš Lietuvos darnaus vystymosi prioritetų.

Sprendinių konkretizavimas atitinka rajono lygmens teritorijų planavimo reikalavimus ir Savivaldybės teritorijos bendrojo plano rengimo taisyklėmis nustatytą grafines dalies mastelį (*Rekreacijos, turizmo, gamtos ir kultūros paveldo plėtojimo brėžinys, M 1:50000*). Pateikiamos sąvokos ir sprendinių turinys atitinka: Lietuvos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymą (*Žin., 2004, Nr. 153-5571*); 1992 m. pataisyta Europos archeologijos paveldo apsaugos konvencija (*Žin., 1999, Nr. 100-2895*); Europos architektūros paveldo apsaugos konvenciją (*Žin., 1999, Nr. 100-2896*); Lietuvos turizmo plėtros iki 2015 m. strategiją; Lietuvos kultūrinio turizmo plėtros programą;

LR dvarų paveldo išsaugojimo ir jo integravimo į visuomenės gyvenimą koncepciją (*Žin., 2002, Nr. 96-4240*); Buvusių dvarų sodybų išsaugojimo principams (*Žin., 1992, Nr. 17-491; 2002-04-24 redakcija*); Buvusių dvarų ir palivarkų paminklinių sodybų apsaugos bendriesiems nuostatomis (*Žin., 1993, Nr. 18-460; 2002-05-28 redakcija*); Ilgalaikę medinių dvarų paveldo objektų tvarkymo darbų programą (*2005-01-05 KVAD prie LR KM direktoriaus įsakymas Nr. Į-04*); Ilgalaikę dvarų paveldo objektų – istorinių želdynų (parkų) tvarkymo darbų programą (*2005-01-10 KVAD prie LR KM direktoriaus įsakymas Nr. Į-09*); Želdynų apsaugos, tvarkymo ir atkūrimo strategiją (*Žin., 2003, Nr. 1-9*); Lietuvos etnografinių kaimų išlikimo ilgalaikę programą (*Žin., 2003, Nr. 89-4033*); LR kraštovaizdžio politikos kryptių aprašą (*Žin., 2004, Nr. 174-6443*), Utenos regiono plėtros planą 2006-2013 m.; Molėtų rajono savivaldybės plėtros planą 2004-2010 m.; Kultūrinio turizmo, panaudojant kultūros paveldą Molėtų rajone vystymo strategiją, bei kitus nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugą reglamentuojančius teisės aktus.

Molėtų rajono bendrojo plano sprendiniai atitinka Nacionalinės žemės konsolidacijos strategiją (*Žin., 2008, Nr. 18-635; 2009, Nr. 26-1013*), kurioje iškeliamas tikslas – puoselėti kultūros paveldą ir kraštovaizdį, išsaugant istoriškai susiklosčiusias perspektyvias žemės naudojimo formas, sustabdyti kraštovaizdžio gamtinių elementų nykimą ir išsaugoti būdingą jo įvairovę, parengti ir įgyvendinti kraštovaizdžio ir jo elementų apsaugai svarbių teritorijų planavimo ir tvarkymo programas, apriboti technogeninį poveikį karstiniais procesams ir reiškiniams, kurti urbanistinio ir kaimo kraštovaizdžio teritorijų apsaugos, tvarkymo ir plėtros

politiką. Taip pat atitinka LR teritorijos bendrojo plano sprendinius (*Žin., 2002, Nr. 110-4852*), Utenos apskrities bendrojo plano sprendinius (patvirtintas LR Vyriausybės 2011-11-02 nutarimu Nr. 1318), Valstybinės kultūros paveldo komisijos ir Etninės kultūros globos tarybos sprendimo Dėl etnografinių kaimų išsaugojimo (*2006 m. birželio 28 d. Nr. S-3-(119/TN-1)*) nuostatas.

Sprendiniai parengti atsižvelgiant į LR Vyriausybės nutarimą Dėl Dubingių piliavietės pritaikymo kultūriniam turizmui 2007-2009 metų programos patvirtinimo (*2007-01-29, Nr. 86*).

Pagrindine teritorijos plėtros kryptimi bendrojo plano koncepcija numato decentralizuotos koncentracijos strategiją, kuri atitinka integralios kultūros paveldo apsaugos sampratą – siekiama vertingiausių objektų išsaugojimo, skatinant jų naudojimą visuomenės reikmėms. Nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimas laikomas integralia Molėtų savivaldybės teritorijos plėtros dalimi. Principą, kad kultūros paveldo išsaugojimą būtina vertinti kaip svarbią paskatą vietovės ekonominei plėtrai (*1 str. 3 sk., Žin., 2002, Nr. 110-4852*), įtvirtina LR teritorijos bendrąjį planą.

Pateikiami sprendiniai taip pat atitinka tikslus, numatytus Lietuvos ratifikuotoje Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo globos konvencijoje (*5 str.; Žin., 1997, Nr. 19-411*):

1) priimti generalinę politiką, kuri siektų kultūros ir gamtos paveldui suteikti tinkamą vaidmenį bendruomenės gyvenime ir to paveldo globą integruoti į bendras planavimo programas;

2) vystyti mokslinius ir techninius tyrimus ir tyrinėjimus ir paruošti veiksmingas priemones, kurios įgalintų valstybę neutralizuoti grėsmę, iškilusią kultūros ir gamtos paveldui;

3) imtis tinkamų įstatyminių, mokslinių, techninių, administracinių ir finansinių priemonių, būtinų šio paveldo identifikavimui, globai, išsaugojimui (konservavimui), prezentavimui bei reabilitavimui.

Pateikiami sprendiniai yra siejami su gamtos paveldo apsaugos reikalavimais ir atitinka aplinkos tvarkymo tikslus, nustatytus Lietuvos ratifikuotoje Europos kraštovaizdžio konvencijoje (*5 ir 6 str.; Žin., 2002, Nr. 104-4621*):

1) įteisinti kraštovaizdį kaip svarbią žmonės supančios aplinkos sudedamąją dalį, jų bendro kultūros ir gamtos paveldo apraišką bei jų savasties pagrindą;

2) integruoti kraštovaizdį kaip reiškinį į savo teritorijų ir miestų planavimo politiką bei savo kultūros, aplinkos, žemės ūkio, socialinę ir ekonominę politiką, taip pat į kiekvieną kitą politikos sritį, galinčią turėti poveikį kraštovaizdžiui;

3) nustatytus kraštovaizdžius įvertinti atsižvelgiant į suinteresuotų dalyvių ir atitinkamos gyventojų grupės jiems priskiriamą ypatingą vertę.

Teritorinės nekilnojamojo kultūros paveldo vertybių apsaugos prioritetai Molėtų rajono teritorijoje yra apibrėžti nustačius:

1) Nekilnojamojo kultūros paveldo vertybių sankaupos arealus. Jų teritorijos naudojimo ir tvarkybos prioritetai yra nustatyti įvertinus nekilnojamojo kultūros paveldo objektų (pavienių objektų, jų kompleksų ir vietovių), registruotų kaip nekilnojamosios kultūros paveldo vertybės, kompleksiskumo lygį ir teritorinės sąveikos (tarpusavyje bei su gamtine aplinka) pobūdžiu.

2) Didžiausia kultūrine verte ir visuomenine reikšme pasižyminčias nekilnojamasias kultūros paveldo vertybes. Kultūrinė vertė įvertinta remiantis iki šiol atliktais objektų istoriniais, archeologiniais, urbanistiniais ir architektūriniais tyrimais bei atlikus dabartinės būklės žvalgomouosius architektūrinius, urbanistinius ir kraštovaizdinius estetinius tyrimais.

5.2. Nekilnojamųjų kultūros vertybių reikšmė (nauja redakcija)

Rekreacijos, turizmo, gamtos ir kultūros paveldo plėtojimo brėžinyje žymimi visi į Kultūros vertybių registrą įtraukti nekilnojamojo kultūros paveldo objektai (archeologinės vietos, urbanistinės vietovės, statinių kompleksai, pavieniai statiniai, įvykių vietos, laidojimo vietos, monumentai). Atskirai pažymimi objektai, išsiskiriantys didžiausia kultūrine verte ir tinkamumu naudoti turizmo reikmėms (pasižymintys išskirtiniu kultūriniu pažintiniu ir rekreaciniu potencialu). Nustatant objektų svarbą įvertinta ne tik jų istorinė, archeologinė, urbanistinė, architektūrinė arba meninė vertė, bet ir gamtinės aplinkos patrauklumas, sąsajos su kitais kultūros paveldo objektais bei pasiekiamumas (lokalizacija turizmo maršrutų arba kitų Molėtų rajonų kelių atžvilgiu).

Kultūros paveldo objektų reikšmė įvertinta atsižvelgiant į jų dabartinę fizinę būklę, pastarojo laikotarpio kultūrinės vertės pokyčius bei aplinkos naudojimo būdą. Vizualiniu tipologiniu aspektu Molėtų rajono kraštovaizdyje išskirtinė reikšmė tenka dvarų sodyboms, piliakalnių kompleksams ir sakralinio architektūros paveldo objektams. Istorinės vertės aspektu unikaliais Lietuvoje objektais laikytini archeologinis kompleksas Dubingiuose ir senovės polinių gyvenviečių liekanos Luokesų ežero dugne (Luokesų ežero polinės gyvenvietės I ir II²).

Kompleksiškai apibendrinus tyrimų rezultatus nustatyta, kad labai dideliu kultūriniu pažintiniu ir rekreaciniu potencialu išsiskiriančiais Molėtų rajono kultūros paveldo objektais yra:

1) Dubingių archeologijos (piliakalnis su piliaviete Asvejos ežero pusiasalyje), urbanistikos ir architektūros (Dubingių tiltas, buvusios smuklės pastatas, senieji gyvenamieji namai) kompleksas – urbanistinis draustinis;

2) Luokesų ežero rekreacinė zona su senovės polinių gyvenviečių liekanomis ežero dugne (siūlomos Molėtų rajono kultūros paveldo išsaugojimo ir pritaikymo turizmo reikmėms, marketingo plėtojimo ašies, objektas³);

3) Alantos urbanistikos ir architektūros kompleksas (saugotinos urbanistinės vietovės teritorija ir apsaugos zona, Šv. Apaštalo Jokūbo bažnyčia, buvusios mokyklos pastatas, buvusios smuklės pastatai, senieji gyvenamieji namai);

4) Videniškių urbanistinė vietovė (saugotinos urbanistinės vietovės teritorija, Šv. Lauryno bažnyčios ir augustinų vienuolyno ansamblis, Baltadvario bastioninės pilies

² Remiantis Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu reglamentuojama tik į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą įtrauktų objektų, jų kompleksų ir vietovių tvarkyba ir naudojimas. Kitų objektų apsaugos siūlymai yra tik rekomendacinio pobūdžio.

³ Kultūrinio turizmo, panaudojant kultūros paveldą Molėtų rajone, vystymo strategija. Galimybių studija, UAB „Investicijų ekspresas“, Vilnius.

liekanos)⁴;

5) Kulionių kompleksas (piliakalnis, senovės gyvenvietė, etnografinė sodyba - muziejus);

6) Alantos⁵, Arnionių, Čiulų dvarų sodybos.

Didele kraštovaizdine verte ir kultūriniu pažintiniu potencialu išsiskiria ir Bendžiukų, Kulionių, Liesėnų, Pavandenės, Perkalių, Piliakiemių, Suginėčių, Svobiškėlio, Vorėnų piliakalniai, tačiau jie iki šiol nėra pakankamai pritaikyti lankymui.

Į saugomų Lietuvos etnografinių kaimų sąrašą yra įrašytos dvi Molėtų rajono kaimo gyvenvietės - gatvinė Gilužių kaimo ir dviejų sodybų Obelynės kaimo gyvenvietė. Tačiau šių ir kitų Molėtų rajono senųjų kaimo gyvenviečių, neįtrauktų į Kultūros vertybių registrą, vertę ir turistinį bei rekreacinį patrauklumą menkina pastarajame laikotarpyje įvykę pokyčiai - žymiai sunykęs erdvės struktūros ir senųjų pastatų autentiškumas, pakitęs naudojimo būdas (gyvenamųjų namų ir buvusių ūkinių pastatų konversija į vasarnamius). Manoma, kad ši kaimo gyvenviečių kaitos tendencija išliks ir planuojamame laikotarpyje.

Gyventojų skaičiaus kitimas neturėtų įtakos nekilnojamojo kultūros paveldo objektų apsaugai, jei būtų savalaikiai nustatytos jų vertingosios savybės, reikalavimai tvarkybai ir naudojimui.

5.3. Nekilnojamojo kultūros paveldo vertybių sankaupos arealai

Molėtų savivaldybės teritorijoje nustatyta 13 nekilnojamųjų kultūros vertybių sankaupos arealų, kurie yra įvardinami sąlyginai – pagal juose esančias reikšmingiausias gyvenvietes arba svarbesnius piliakalnius (žr. *Esama būklė. Nekilnojamojo kultūros paveldas*). Teritorinės apsaugos koncentravimas kultūros vertybių sankaupos arealuose įgalina sudaryti palankias sąlygas išsaugoti reliktinį istorinį kraštovaizdį, kuris yra itin svarbus Molėtų savivaldybės kultūros paveldo savitumo aspektu.

Siekiant išsaugoti istorinį kraštovaizdį svarbiausiomis jo ypatybėmis laikytina urbanistinės, architektūrinės, istorinės ir etnografinės arba meninės vertybių kompleksiskumas, nekilnojamojo kultūros paveldo objektų tarpusavio vizualinis kompozicinis bei istorinis semantinis sąryšingumas, kultūros vertybių integralumas su vaizdinga gamtine aplinka. Šiais aspektais įvertinus Molėtų rajono kraštovaizdį išskirta:

- 1) arealai, kuriuose vyrauja archeologijos paveldas: Paąžuolių, Maišiakulės, Vorėnų, Mintaučių, Šaltupio, Rudesos ir Bendžiukų;
- 2) Molėtų arealas, kuriame vyrauja urbanistikos ir architektūros paveldas;
- 3) arealai be vieno vyraujančio kultūros paveldo objektų tipo: Alantos, Videniškių, Didžiokų, Giedraičių ir Dubingių⁶.

⁴ Vietovės turistinis ir rekreacinis potencialas šiuo metu neišnaudojamas dėl nepakankamo vietovės parengtumo lankymui.

⁵ Alantos dvaro sodyba kitų Molėtų rajono dvaro sodybų tarpe išsiskiria gera fizine statinių būkle ir veiksmingu naudojimu visuomeninei paskirčiai.

⁶ Rekreacijos, turizmo, gamtos ir kultūros paveldo plėtojimo brėžinyje pateikiamos tik preliminarai nustatytos arealų ribos. Arealų ribos tikslintos rengiant jų specialiųjų ir atskirų vietovių detaliuosius planus, atliekant papildomus istorinius, archeologinius, kraštovaizdinius ir urbanistinius architektūrinius tyrimus.

Palankias sąlygas koncentruoti rekreacijos ir turizmo bei kultūros paveldo apsaugos resursus ir pastangas Molėtų rajono kultūros vertybių sankaupos arealuose sudaro:

1) nekilnojamojo kultūros paveldo objektų sklaidos Molėtų rajono teritorijoje ypatumai - dauguma kultūros paveldo objektų, esančių kultūros vertybių sankaupos arealuose, yra susiformavę išskirtinai vaizdingame kalvotame kraštovaizdyje, upių slėniuose ir paslėniuose;

2) Dubingių, Molėtų ir Giedraičių arealus kerta nacionalinis (prioritetinis) turizmo maršrutas „Lietuvos istorijos ir kultūros vėrinys“. Regioninis turizmo maršrutas „Aukštaitijos parkų žiedas“ kerta Dubingių, Giedraičių, Molėtų ir Rudesos arealus. Dubingių ir Molėtų arealus sieja Eurovelo sistemos trasų koridorius „Rytų Europos takas“ (LR bendrasis planas. Rekreacinės teritorijos). Utenos apskrities dviračių trasa „Aukštaitijos dviračių žiedas“ (parengtas techninis projektas) praeina pro Molėtus ir Etnokosmologijos muziejų;

3) Dubingių, Molėtų, Videniškių, Rudesos ir Alantos kultūros vertybių sankaupos arealus kerta rajono turizmo plėtrai palankios vandens turizmo trasos. Populiariausia ir geriausiai parengta iš šių trasų kerta Rudesos arealą⁷.

Ypač palankiu Molėtų rajono turizmo plėtrai ypatumu yra daugelio svarbių kultūros vertybių lokalizacija šalia pagrindinių kelių (buvusių istorinių traktų). Dubingių, Molėtų, Alantos, Videniškių ir Giedraičių arealus kerta Molėtų rajono krašto keliai, Dubingių arealą kerta rajoninis kelias. Šiuose arealuose susiformavusių kultūros paveldo objektų pritaikymo visuomeninei paskirčiai galimybės yra didesnės nei Didžiokų, Paažuolių, Maišiakulės, Vorėnų, Mintaučių, Šaltupio, Rudesos ir Bendžiukų arealų, susiklosčiusių atokesnėse (sunkiau pasiekiamose) teritorijose.

5.4. Nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkybos ir naudojimo kryptys (nauja redakcija)

Remiantis LR Nekilnojamųjų kultūros paveldo apsaugos įstatymo 3 str. 1 p., visi objektai, saugoti kaip nekilnojamosios kultūros vertybės pagal įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo įgyvendinimo“ 9 straipsnį, pripažįstami Kultūros vertybių registre registruotomis nekilnojamosiomis kultūros vertybėmis.

Kultūros paveldo objektų teritorijose ir jų apsaugos zonose planuojama veikla reglamentuojama kultūros paveldo specialiaisiais planais (*Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklės, Žin., 2005, Nr. 81-2973; pakeitimas 2013-10-11*) bei kultūros paveldo apsaugą reglamentuojančiais aktais. Apsaugos specialieji planai rengiami, kai galiojančiuose bendrojo, detaliojo ar specialiojo teritorijų planavimo dokumentuose nėra nustatyti nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos ir veiklos plėtojimo paveldosaugos reikalavimai, nekilnojamosios kultūros vertybės ir jos apsaugos zonos ribos arba būtina juos keisti ar detalizuoti. Kultūros paveldo vertybių tvarkyba ir naudojimas vykdomi pagal specialiuosius teritorijų planavimo dokumentus, strateginius planus, tikslines programas ir tvarkomuosius paveldosaugos darbų projektus. Kol objektų,

⁷ Planuojamos turizmo trasos parodytos Rekreacijos, turizmo, gamtos ir kultūros paveldo plėtojimo brėžinyje.

įrašytų į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą, apsaugos zonos nėra nustatytos, joms taikomi LR Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (*Žin., 2004, Nr. 153-5571; aktuali 2013-10-24*) 9 str. 5 p. reikalavimai: kultūros paveldo objektų aplinkoje, kurių teritorija ir apsaugos zona nenustatytos, apriboti ar uždrausti darbus galima iki 250 metrų atstumu nuo objekto.

Visų archeologijos paveldo objektų tvarkybai yra nustatyta konservavimo kryptis (*LR teritorijos bendrasis planas, 21 str.*). Visos kapinės yra tvarkomos pagal Kapinių tvarkymo taisyklės. Neveikiančių kapinių teritorijoms nustatyta pagrindinė konservacinė (saugojimo) žemės naudojimo paskirtis (*LR Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, 20 str.*). Prioritetiniai tvarkytini dideliu kultūriniu pažintiniu ir rekreaciniu potencialu išsiskiriantys Molėtų savivaldybės nekilnojamojo kultūros paveldo objektai bei kultūros vertybių sankaupos arealai.

Kultūros paveldo objektams, esantiems abiejų Molėtų rajone įkurtų regioninių parkų: Asvejos ir Labanoro, teritorijose, priežiūros, tvarkymo ir naudojimo sąlygas nustato patvirtinti šių parkų apsaugos reglamentai, parkų ribų bei zonų ribų ir tvarkymo specialieji planai.

Kultūros paveldo objektų sankaupos arealai tvarkomi išryškinant dominuojančių kultūros paveldo objektų sąveiką su kitais kultūros paveldo objektais ir gamtine aplinka. Kultūros paveldo objektų sankaupos arealų teritorinėms apsaugos priemonėms nustatyti tikslinga parengti nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentus (*Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklės, Žin., 2005, Nr. 81-2973; ; pakeitimas 2013-10-11*).

Nekilnojamojo kultūros paveldo objektai naudojami atsižvelgiant į jų vertingąsias savybes ir teritorinį kontekstą. Bendrajam turizmui Molėtų rajone prioritetiniai naudotini:

- 1) kultūros paveldo objektai, esantys prie pagrindinių rajono kelių susiklosčiusiuose kultūros vertybių sankaupos arealuose;
- 2) svarbiausios ir geriausiai išlikusios rajono dvarų sodybos;
- 3) didžiausia kultūrine verte pasižymintys sakralinio architektūros paveldo objektai;
- 4) lankymui pritaikyti piliakalniai ir jų aplinka.

Specializuotam kultūriniam pažintiniam turizmui Molėtų rajone prioritetiniai naudotini:

- 1) kultūros paveldo objektai, esantys atokiau pagrindinių rajono kelių susiklosčiusiuose kultūros vertybių sankaupos arealuose;

- 2) intensyviai lankymui netinkami archeologinės ir memorialinės vietovės: pilkapynai, senosios kapinės ir kitos laidojimo vietos, genocido vietos.

Artimiausiame laikotarpyje tikslinga skatinti lankymui pritaikyti kultūros paveldo objektus, esančius planuojamo investicijų į nekilnojamąjį turtą augimo ir intensyvaus turizmo plėtojimo teritorijose:

- 1) Labanoro ir Asvejos regioniniuose parkuose;
- 2) Molėtų mieste;
- 3) **b** kategorijos centruose: Giedraičiuose, Alantoje;
- 4) **c** kategorijos centruose: Dubingiuose, Videniškiuose;
- 5) Kamastos kraštovaizdžio draustinyje, prie Asvejos, Stirnių, Baltųjų Lakajų, Galuonų, Kertuojų, Siesarties, Virintų ežerų, Virintos ir Siesarties upių.

Tikslinga skatinti kaimo turizmui naudoti etnokultūrinę vertę pasižyminčias sodybas, esančias dideliu rekreacinio potencialu pasižyminčiose teritorijose aplink Stirnių, Baltųjų ir Juodųjų Lakajų, Galuonų, Kertuojų, Dūrių, Ežerės, Grabuosto, Spalio, Asvejos, Ilgio, Aiseto, Vastapo, Lukšto, Guobio ežerus.

Apie buvusių dvarų sodybas suformuojamos žemėnaudos, kurios pagal galiojančius LR įstatymus gali būti grąžinamos, parduodamos, nuomojamos ar paliekamos naudoti fiziniams ir juridiniams asmenims, valdantiems šias sodybas. Buvusių dvarų sodybos traktuojamos kaip istoriškai susiformavę kompleksai, kurių vientisumas sudaro kultūrinę jų vertę.

Saugomos istoriškai susiformavęs ir išlikęs vientisas dvaro sodybos sklypas su visais jame esančiais įvairios paskirties elementais, taip pat dvaro laikotarpio arba iki 1940 m. pastatyti vertingi reprezentaciniai, gyvenamieji, rekreaciniai, ūkinės bei gamybinės paskirties pastatai ir statiniai, parkas, alėjos, vandens telkiniai.

Sodybos teritorijoje draudžiama:

- Keisti hidrografinį tinklą, vertingų vandens telkinių kontūrus, vertingas reljefo formas;
- Tiesti antžemines magistralines ryšių ir energijos komunikacijas;
- Vykdyti be leidimo žemės darbus, taip pat remonto, rekonstrukcijos, statybos ir griovimo darbus;
- Naudoti žemės ūkio naudmenas ne pagal paskirtį, nurodytą juridiniuose žemės suteikimo ir naudojimo dokumentuose.

Molėtų rajono kultūrinio turizmo programas tikslinga ruošti ir įgyvendinti kartu su kitomis Aukštaitijos regiono savivaldybėmis. Tikslinga rengti specialias programas, skirtas Rytų Aukštaitijos etnografiniam regionui būdingos tradicinės medžio statybos ir kitų amatų bei verslų, susijusių su kultūriniu turizmu ir kultūros paveldo objektų atgaivinimu, plėtotei. Toliau plėtotinos ir tikslingos kultūrinio turizmo maršrutų trasos: nacionalinio turizmo maršruto “Lietuvos istorijos ir kultūros vėrinys”, regioninio turizmo maršruto “Aukštaitijos parkų žiedas”, Eurovelo sistemos trasų koridoriaus “Rytų Europos takas”, Utenos apskrities dviračių trasa “Aukštaitijos dviračių žiedas”, vandens turizmo trasos. Nekilnojamųjų kultūros vertybių registro objektus, įtrauktus į turizmo maršrutus, būtina prioritetiniai ženklinti ir rengti intensyvesniam lankymui.

Tikslinga numatyti mokesčių lengvatas ir kitas skatinimo priemones pritaikant kaimo turizmui sodybas, įsikūrusias vertingosiomis istorinio kultūrinio kraštovaizdžio savybėmis ir estetinė gamtinio kraštovaizdžio vertę pasižyminčiose kaimo vietovėse ir pasižyminčias etnoarchitektūros vertę bei autentiškumu. Žemės ūkis laikomasi svarbia sąlyga kaimiškajam kultūros paveldui išsaugoti (*Lietuvos etnografinių kaimų išlikimo ilgalaikė programa, Žin., 2003, Nr. 89-4033*). Molėtų rajono kultūros vertybių sankaupos arealų teritorijose, kurios pasižymi vertingosiomis istorinio kraštovaizdžio savybėmis ir estetinė gamtinio kraštovaizdžio vertę, skatintina tradicinė žemdirbystė žemės ūkis (šios teritorijos nustatomos rengiant kultūros vertybių sankaupos arealų specialiuosius apsaugos planus).

Planuojama gyvenviečių plėtra turi būti įgyvendinama, atsižvelgiant į vertingąsias urbanistikos paveldo savybes. Dubingių miestelis yra tvarkomas pagal nustatytus Asvejos

regioninio parko urbanistinio draustinio reikalavimus. Šio draustinio tikslas - išsaugoti Dubingių miestelio planinę ir erdvinę struktūrą ir kitas kultūros vertybes (*LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Asvejos regioninio parko ir jo zonų ribų patvirtinimo“, 2001 m. lapkričio 7 d. Nr. 1308, Žin., 2001 11 14, Nr. 95-3351*). Rengiant Dubingių draustinio detaliuosius planus privaloma iš esmės nekeisti susiklosčiusios planinės struktūros, vertingų gamtos ar kultūros elementų, numatyti būdus jiems išryškinti ar atkurti.

Tikslinga inicijuoti kultūros vertybės statuso suteikimą Giedraičių, Molėtų istoriniams centrams, Videniškių aikštės ir Šv. Lauryno bažnyčios su buv. vienuolyno pastatu kompleksu, atlikti jų papildomus kultūrinės vertės tyrimus ir parengti specialiuosius apsaugos planus. Laikotarpyje, kol nėra suteiktas kultūros vertybės statusas ir nepaskelbti saugomomis vietovėmis, Giedraičių, Molėtų ir Videniškių miestelių istorinius centrus tikslinga tvarkyti siekiant išsaugoti ir išryškinti kultūros paveldo objektus ir vertingąsias urbanistikos paveldo savybes. Siekiant plėtoti saugotinių miestelių patrauklumą ir gyvybingumą, tikslinga numatyti ir įgyvendinti socialinės plėtros priemonės, skirtas:

- 1) išlaikyti ir stiprinti vietos bendruomenės;
- 2) aktyviau įtraukti bendruomenės į teritorijų planavimo ir kultūros paveldo išsaugojimo procesus;
- 3) plėtoti vietos medžio statybos tradicijas, kitus būdingus senuosius verslus ir amatus;
- 4) stiprinti ilgalaikėje Molėtų rajono raidoje susiklosčiusias savitas kultūrinės religines tradicijas.

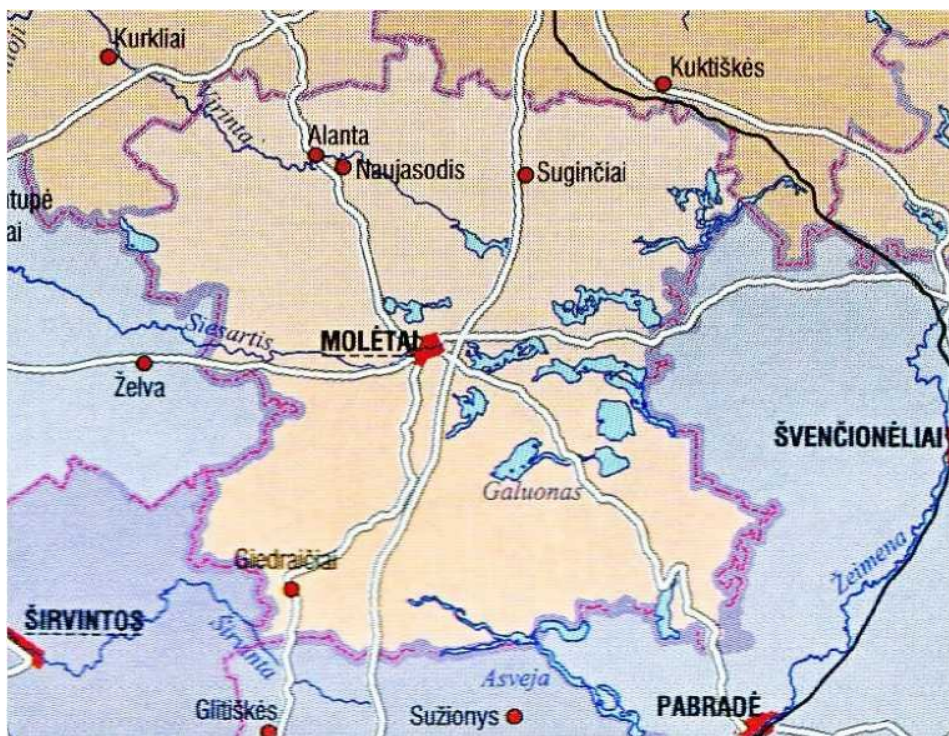
Tikslinga parengti ir įdiegti privačių lėšų, panaudotų visuomenei prieinamų registruotų kultūros paveldo objektų tvarkybai, kompensavimo mechanizmą.

5.5. Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų ir kultūros vertybių sankaupos arealų monitoringas

Bendrojo plano kultūros paveldo apsaugos sprendinių įgyvendinimo stebėseną (monitoringą) turi būti vykdoma pagal Nekilnojamojo kultūros paveldo stebėsenos taisykles (*Žin., 2005, Nr.86-3242; ir vėlesni pakeitimai*). Stebėsenos rezultatai: stebėjimo ir fiksavimo duomenys, vertingąsias savybes naikinančių ar žalojančių poveikių vertinimas, apibendrinimas ir prognozavimas, turi būti teikiami už kultūros paveldo vertybių apsaugą ir teritorijų planavimą atsakingoms institucijoms.

6. RAJONO SUSISIEKIMO SISTEMOS SPRENDINIAI

Molėtų rajono susisiekimo sistemos pagrindą sudaro magistralinis kelias ir penki krašto automobilių keliai (6.1 pav.), kuriais vyksta didžiausias eismas rajono teritorijoje. Perspektyvoje naujų magistralinių ir krašto kelių rajone tiesti nenumatoma, todėl minėtais keliais vyks intensyviausias automobilių eismas.

6.1 pav. Molėtų rajono kelių tinklas

Per visą Molėtų rajono teritoriją šiaurės pietų kryptimi praeina magistralinis kelias A 14 Vilnius - Utena, kuriuo atliekami pagrindiniai keleivių ir krovinių vežimai po visą Respublikos teritoriją.

Penki krašto keliai: Nr.114 Molėtai - Ignalina, Nr.115 Ukmergė - Molėtai, Nr.119 Molėtai - Anykščiai, Nr.172 Raudondvaris - Molėtai, Nr.173 Molėtai - Pabradė patenkina visus rajono gyventojų ir poilsiautojų poreikius.

Kadangi urbanistinė teritorinė plėtra Molėtų rajone vyksta nepertraukiamai, tai yra susiję pirmiausia su rajono labai patraukliu rekreaciniu potencialu bei besikeičiančiomis ekonominėmis ir socialinėmis sąlygomis, todėl čia kasmet didėja gyventojų pragyvenimo lygis ir sparčiai auga individualių automobilių skaičius. Aukštas automobilizacijos lygis kelis kartus padidino gyventojų mobilumą, dabar 80 - 100 km atstumas nuo gyvenamosios vietos iki darbovietės jau nėra jokia kliūtis ir vis daugiau didmiesčių gyventojų teikia prioritetą gamtai, poilsiui, rekreacijai, kas ypač ryškiai pasireiškia Molėtų rajone. Nuolatinių ir vasaros gyventojų automobilizacijos lygis rajone leidžia būti visai nepriklausomas nuo viešojo transporto.

Molėtų rajono savivaldybės kelių tinklo pagrindą šiaurės - vakarų kryptimi ateityje kaip ir dabar formuos magistralinis kelias A14 Vilnius - Utena. Netoli rajono savivaldybės teritorijos iš Vakarinės pusės praeinanti automagistralė A2 Vilnius - Panevėžys susijungia su tarptautine magistrale Via Baltica. Šie du magistraliniai keliai perspektyvoje turės svarbią reikšmę Molėtų rajono ekonominei ir socialinei plėtrai.

Rajono valstybinės reikšmės automobilių kelių tinklą be magistralinio kelio A14 sudaro

dar penki krašto keliai. Krašto keliai Nr.114 Molėtai - Ignalina ir Nr.115 Molėtai - Ukmergė praeina per rajono teritoriją rytų - vakarų kryptimi, o taip pat ir per patį rajono centrą - Molėtus. Nuo Molėtų miesto šiaurės - vakarų kryptimi, per rajono vakarinę teritoriją praeina krašto kelias Nr.119 Molėtai - Anykščiai. Krašto kelias Nr.172 veda iš Molėtų miesto pietų kryptimi pro Giedraičius, Paberžę į Vilnių, o krašto kelias Nr.173 iš Molėtų pietryčių kryptimi pro Inturkę, Joniškį atveda į Pabradę.

Šių valstybinės reikšmės magistralinio ir penkių krašto automobilių kelių tinklas efektyviai aptarnauja Molėtų rajono savivaldybės teritoriją ir yra pakankamas perspektyviniam laikotarpiui (6.1 lentelė).

6.1 lentelė. Perspektyvinis paros transporto eismo intensyvumas Molėtų rajono valstybinės reikšmės automobilių keliuose (aut./parą)

Kelio pavadinimas	2005 m.	2010 m.	2015 m.
A14 Vilnius - Utena (28,97 km)	5086	6000	7100
A14 Vilnius - Utena (90,30 km)	3967	4600	5300
114 Molėtai - Ignalina	654	1200	1700
115 Ukmergė - Molėtai	1300	1750	2300
119 Molėtai - Anykščiai	628	1100	1500
172 Raudondvaris - Molėtai	1170	1750	2300
173 Molėtai - Pabradė	529	950	1150

Perspektyviniai transporto srautai Molėtų rajono magistraliniame ir krašto keliuose 2017 metais sieks 5000 - 7000 automobilių per parą. Sunkiojo transporto eismas ir toliau vyraus magistraliniame kelyje A14 Vilnius - Utena, kuriame 2017 m. važiuos 700 - 800 sunkvežimių per parą, krašto keliuose sunkiojo transporto srautai bus žymiai mažesni ir perspektyvoje sieks 200 - 250 transporto priemonių per parą.

Molėtų rajono teritorijoje valstybinės reikšmės automobilių kelių tinklo tankis yra 0,35 km/km, jis sujungia visas pagrindines rajono gyvenvietes, todėl perspektyvoje kelių tinklo plėsti nėra poreikio. Rajono miestų ir miestelių gatvių tinklo plėtra yra susieta su jų teritorijų bendraisiais planais.

Asfaltuotų valstybinės reikšmės automobilių kelių procentą rajone reikės padidinti nuo 55,2 % (2006 m.) iki 63,5 % (2015 m.). Pirmoje eilėje reikia asfaltuoti tuos valstybinės reikšmės rajoninius automobilius kelių, kurie jungia visų lygmenų rajono lokalinius centrus.

Paskaičiuota prognozė 2015 metams rodo, kad Molėtų rajono automobilizacijos lygis išaugs iki 460 aut./1000 gyventojų (6.2 lentelė). Šis rodiklis rodo, kad rajono gyventojai iš transporto priemonių pasirenka - lengvuosius automobilius ir tai lemia didelį gyventojų mobilumą.

Sparčiai didėjantis automobilizacijos lygis turi didelę įtaką automobilių transporto srautų augimui Molėtų rajono keliuose ir miestų bei gyvenviečių gatvėse.

6.2 lentelė. Molėtų rajono automobilizacijos lygis ir jo prognozė (lengv. aut./1000 gyv.)

2000 m.	2005 m.	2010 m.	2015 m.	2020 m.	2025 m.
251	378	430	460	510	550

Susisiekimui pagerinti ir sumažinti tranzitinių automobilių eismą Molėtų mieste yra labai aktualu nutiesti aplinkkelį, kuris sujungtų krašto kelią Nr. 119 Molėtai - Anykščiai (Alantos miestą) su magistraliniu keliu A14 Vilnius - Utena ir praeitų palei šiaurinę Molėtų miesto teritoriją.

Artimiausioje perspektyvoje turi būti stiprinamos dangos per Molėtų rajono teritoriją einančiame magistraliniame kelyje A14 Vilnius - Utena ir krašto keliuose Nr.114 Molėtai - Ignalina, Nr.115 Ukmergė - Molėtai, Nr.172 Raudondvaris - Molėtai ir Nr.173 Molėtai - Pabradė.

Svarbu yra rekonstruoti atskirus ruožus krašto keliuose: Nr.114 Molėtai - Kaltanėnai - Ignalina, Nr.119 Molėtai - Ignalina, Molėtai - Pabradė.

Didinant eismo saugumą intensyviuose valstybinės reikšmės krašto automobiliniuose keliuose Nr.114 Molėtai - Ignalina ir Nr. 119 Molėtai - Anykščiai reikalinga nutiesti pėsčiųjų ir dviratininkų takus, o kelyje 173 Molėtai - Pabradė, Inturkės gyvenvietėje nutiesti pėsčiųjų taką. Saugaus eismo priemonės būtina diegti ir kituose valstybinės reikšmės, kur dažnai įvyksta eismo įvykiai.

7. INŽINERINĖS INFRASTRUKTŪROS SPRENDINIAI

7.1. Įvadas

Molėtų rajono teritorijos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros sprendiniai parengti vadovaujantis:

- Molėtų rajono teritorijos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros esamos būklės analizės išvadomis ir koncepcija;
- LR teritorijos bendruoju planu;
- strateginiais LR dokumentais: Darnaus vystymosi strategija, Vandentvarkos ūkio (vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo) plėtros strategija, Valstybiniu strateginiu atliekų tvarkymo planu, Nacionaline energetikos strategija, Šilumos ūkio plėtros kryptimis ir kitais;
- Utenos regiono ir Molėtų rajono teritorijų planavimo dokumentais ir strateginiais planais: Utenos regiono plėtros planu, Molėtų rajono plėtros planu, Molėtų rajono šilumos tiekimo specialiuoju planu ir kitais;
- Neries baseino investiciniu vandentvarkos projektu;
- LR galiojančiais teisės aktais.

Molėtų rajono teritorijoje galimos dvi inžinerinės infrastruktūros plėtros alternatyvos: teritoriškai prioritetizuota inžinerinės infrastruktūros plėtra ir teritoriškai neprioritetizuota plėtra. Teritoriškai prioritetizuota inžinerinės infrastruktūros plėtra būtų užtikrinama

įgyvendinant bendrajame plane suformuluotas inžinerinės infrastruktūros vystymo nuostatas. Ši alternatyva užtikrintų sistemingą rajono infrastruktūros vystymą palaipsniui, prioritetų tvarka, įgyvendinant bendrojo plano sprendinius. Inžinerinių tinklų plėtra, numatyta atsižvelgiant į rajono teritorijos esamą ir planuojamą urbanistinę struktūrą, leidžia parinkti optimalų įrenginių našumą, sąlygojantį techniniu ir ekonominiu požiūriu efektyviausią, sukeliantį mažiausią neigiamą poveikį gamtinei aplinkai įrenginių darbą.

Infrastruktūros plėtra būtų vykdoma ir tuo atveju, jei bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros dalies sprendiniai nebūtų įgyvendinami, nes infrastruktūros plėtra yra inicijuojama įvairių interesų grupių. Be to, net ir neįgyvendinant bendrojo plano, inžinerinės infrastruktūros plėtra būtų reguliuojama dėka gana gerai išvystytos šios srities teisinės aplinkos. Tačiau šiuo atveju kiltų pavojus, kad infrastruktūros plėtra būtų nepakankamai suderinta su rajono teritorijos urbanistine raida. Tai lemtų tiek neefektyvus finansinių išteklių naudojimo grėsmę, tiek nepakankamai racionalų gamtinių išteklių naudojimą ir didesnį, nei neišvengiamas, inžinerinių objektų neigiamą poveikį aplinkai.

Molėtų rajono bendrojo plano koncepcijos studijoje buvo įvertinti mieste esančių centralizuotų sistemų pajėgumai, prie sistemų prijungtų vartotojų esami poreikiai ir nustatytas centralizuotų sistemų turimas rezervas - kiek naujų vartotojų būtų galima prijungti prie šių sistemų, nediegiant naujų pajėgumų. Nustatyta, kad esamos centralizuotos sistemos turi perteklinių pajėgumų, kurie gali būti panaudoti naujiems vartotojams prijungti.

Bendrojo plano sprendiniai neturėtų riboti inžinerinės infrastruktūros plėtros - esant pagrįstam poreikiui (pvz., siekiant gerinti inžinerinių paslaugų kokybę, didinti rajono konkurencingumą, mažinti neigiamą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai), rajono teritorijoje gali būti įrengiami ir objektai, nepažymėti bendrojo plano sprendinių brėžinyje. Visų planuojamų objektų teritorijos turėtų būti tikslinamos žemesnio lygmens teritorijų planavimo ir/ar projektavimo metu.

Molėtų rajono teritorijos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros grafiniai sprendiniai pateikti inžinerinės infrastruktūros sprendinių brėžinyje.

7.2. Vandentiekia ir vandenvala (nauja redakcija)

Molėtų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros ir susisiekimo sprendinių brėžinyje ir 7.1 pav. pažymėtos Molėtų rajono gyvenamosios vietovės, kuriose planuojama vandentvarkos sistemų renovacija, plėtra ar įrengimas. Molėtų rajono teritorijoje pagal Neries upės baseino investicinį vandentvarkos projektą numatoma Molėtų miesto vandens išgavimo gerinimo įrenginių rekonstrukcija, vandentiekio tinklų renovacija ir plėtra, Inturkės nuotekų valyklos rekonstrukcija, Inturkės vandentiekio sistemos bei nuotekų tinklų plėtra ir renovacija, Giedraičių, Alantos ir Naujasodžio gyvenvietėse numatoma valyklų rekonstrukcija, vandentiekio ir nuotekų tinklų plėtra ir renovacija.

Dėl prastos grėžinių būklės ar nepakankamo pajėgumo numatyta Toliejų, Suginčių, Dapkūniškio, Levaniškio, Skudūtiškio, Balninkų, Luokesos, Kaniukų, Dubingių, Bekupės, Sidabrinės, Klabinių, Bijūtiškio, Mindūnų, Žalvarių, Ambraziškių, Liačių gyvenvietes aptarnaujančiose vandenvietėse grėžinių „pergrėžimas“. Šių grėžinių statybai papildomų teritorijų rezervuoti nereikia.

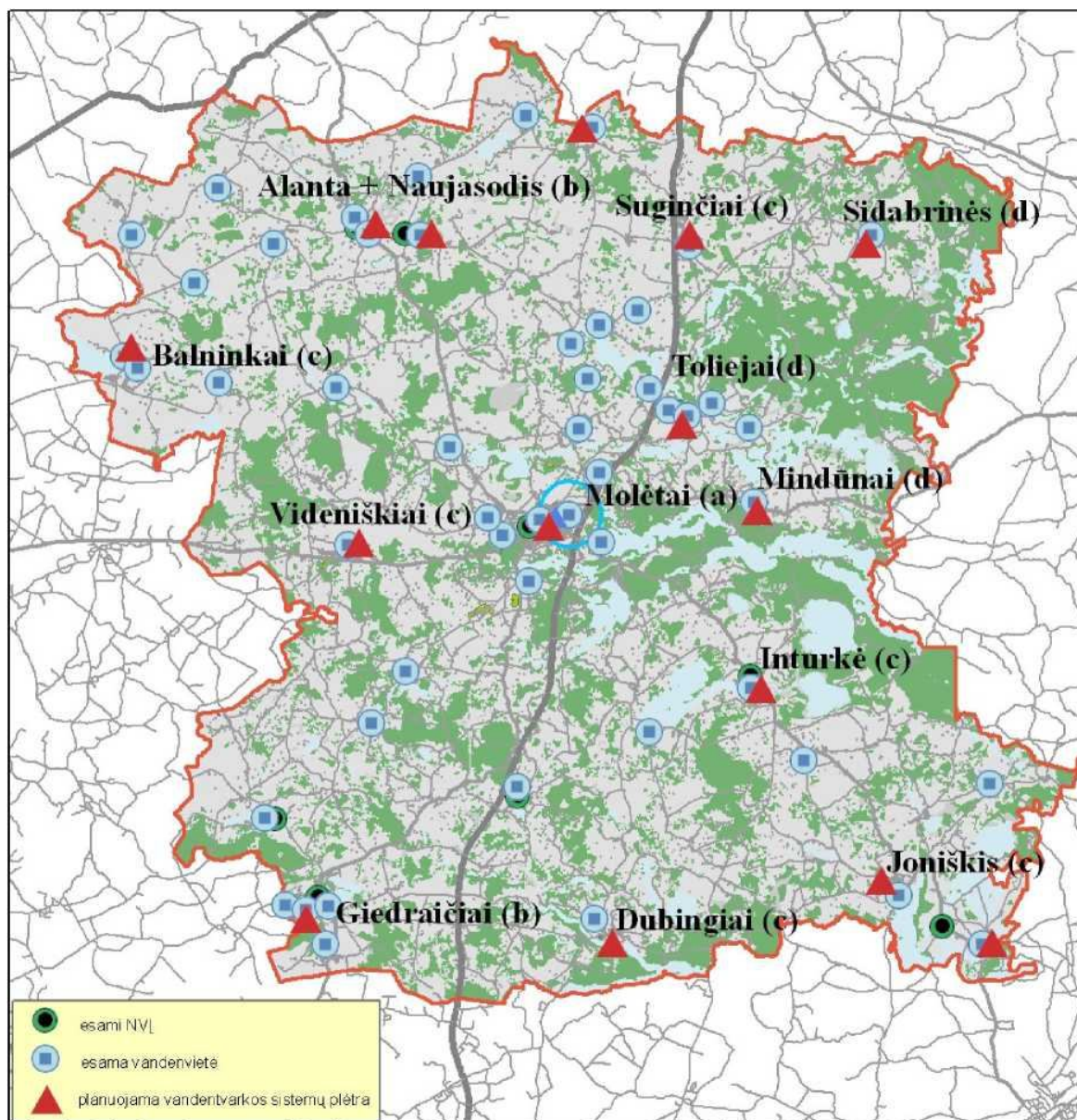
Tolimesnės vandentvarkos sistemų planingos plėtros užtikrinimui parengti ir patvirtinti Molėtų rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros specialųjį planą. Šiuo planu nustatyti viešojo vandens tiekėjo teritorijas, siekiant, kad vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo paslauga būtų prieinama didžiajai Molėtų rajono gyventojų daliai.

Vandenvėlos sistemas patartina įrengti visose gyvenvietėse, kuriose yra arba numatyta įrengti vandentiekos sistemas. Tikslinga atlikti buitinių nuotekų surinkimo sistemų technologijų parinkimą, nustatyti teritorijas, kuriose gali būti taikomas centralizuotas ir individualus nuotekų surinkimas, valymas bei šalinimas. Šių sistemų įrengimui reikalingos teritorijos turi būti numatytos rengiant vandentvarkos infrastruktūros specialųjį planą, tikslinamos detaliojo planavimo metu.

Ir toliau turi būti užtikrintas buitinių nuotekų išvalymas iki tinkamų reikalavimų Molėtų rajono gyvenvietėse, kuriose yra centralizuotas nuotekų surinkimas ir valymas, būtina plėsti centralizuotomis nuotekų šalinimo sistemomis apimamą plotą.

Molėtų rajono gyvenvietėse įrengti ir plėsti centralizuotą vandentiekį. Užtikrinant tiekiamo vandens kokybę gyventojams, renovuoti vandentiekio tinklus, vandenvietėse įrengti vandens gerinimo įrenginius. Numatyta įrengti vandens gerinimo įrenginius Videniškių, Verbiškių, Suginėčių, Balninkų, Skudutiškio, Bekupės, Tolejų, Arnionių, Mindūnų, Levaniškių, Dubingių, Bijutiškio, Luokesos, Šeštokiškio, Joniškio, Miežonių gyvenvietes aptarnaujančiose vandenvietėse. Šių įrenginių įrengimui papildomų teritorijų rezervuoti nereikia.

Įgyvendinant subalansuotą teritorijos plėtrą, įrengiant ir renovuojant vandentvarkos sistemas prioritetą reikėtų teikti a, b ir c kategorijų centrams. Arnionių I gyvenvietėje reikalinga plėsti centralizuotą nuotekų surinkimo sistemą taip pat ir Tolejų gyvenvietėje. Balninkų, Suginėčių, Videniškių, Joniškio, Skudutiškio, Sidabrinių, Mindūnų, Dubingių, Arnionys II gyvenvietėse reikia atlikti buitinių nuotekų surinkimo sistemų technologijų parinkimą ir įdiegimą, renovuoti vandentiekio tinklus ir/ar įrengti vandens gerinimo įrenginius

7.1 pav. Vandentvarkos esami ir planuojami objektai Molėtų rajone

Molėtų rajono gyvenvietės aptarnaujančioms vandenvietėms nustatyti sanitarines apsaugos zonas. Vandenviečių sanitarinių apsaugos zonų nustatymui turi būti parengti specialieji vandenviečių SAZ nustatymo planai.

Siekiant užtikrinant požeminio vandens apsaugą, nustatyti, kurie Molėtų rajone esantys vandens gręžiniai yra nenaudojami ir nereikalingi, vėliau juos likviduoti.

Molėtų mieste ir Molėtų rajono gyvenvietėse įrengti, renovuoti ir plėsti centralizuotą lietaus nuotekų šalinimo sistemą ir įrengti paviršinių nuotekų valymo įrenginius. Teritorijos rezervuojamos gatvių apsaugos zonoje, sistema įrengiama aikščių, skverų, parkų teritorijose bei palei gatves.

Molėtų rajono gyvenvietėse gaisrinio vandentiekio sistema ir reikalinga priešgaisrinė infrastruktūra turi būti renovuojama ir plėtojama kartu su vystomų gyvenviečių bei naujų

teritorijų plėtra. Priešgaisrinė infrastruktūra turi būti pakankama ir įrengta pagal normatyvus, kad priešgaisrinis aptarnavimas apimtų visą Molėtų rajono savivaldybės teritoriją.

7.3. Atliekų tvarkymas

Molėtų rajono atliekų tvarkymo sistema kuriama kaip bendros Utenos regiono atliekų tvarkymo sistemos dalis.

Molėtų rajono teritorijoje pagal Lietuvoje pradėtą įgyvendinti regioninį atliekų surinkimo sistemos tvarkymą palaipsniui turi būti uždaromi dabar veikiantys sąvartynai, jų teritorijos rekultivuotos iki 2008 metų IV ketvirčio pagal „Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros taisyklės“ ir kitus galiojančius teisės aktus. Rekultivuotini sąvartynai pažymėti Molėtų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros ir susisiekimo sprendinių brėžinyje.

Siekiant, kad uždaromi sąvartynai būtų prižiūrimi ir tvarkomi nekeliant neigiamo poveikio aplinkai, reikalinga parengti specialųjį planą, kuriuo būtų patikslintos rekultivuotinių sąvartynų teritorijos, nustatytos uždaromų sąvartynų įtakos zonos bei nustatyti uždaromų sąvartynų teritorijų ir jų priklausinių panaudojimo apribojimai.

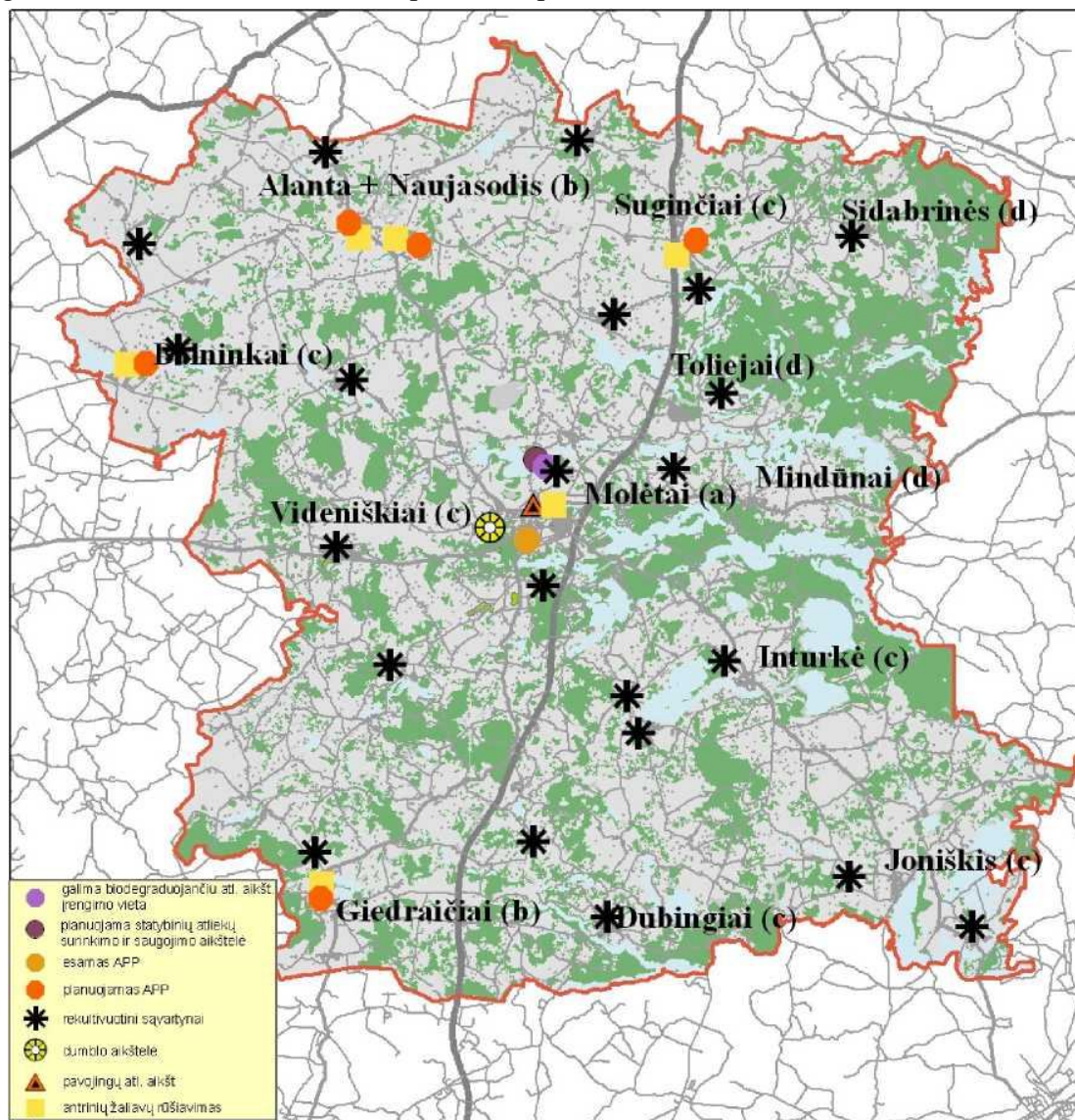
Molėtų rajone komunalinių atliekų surinkimo paslauga dar nėra pakankamai įdiegta: laikoma, kad komunalinių atliekų surinkimo paslauga įdiegta, kai 85 % ūkio subjektų ir gyventojų planuojamoje teritorijoje naudojami šia paslauga. Siekiant atliekų tvarkymo paslaugomis aprūpinti kuo daugiau ūkio subjektų ir gyventojų, reikia šias paslaugas plėsti kaimiškose teritorijose.

Molėtų rajono teritorijoje turi būti įrengta ir toliau plėtojama: komunalinių atliekų (gyvenvietėse turinčiose mažiau 200 gyventojų), antrinių žaliavų surinkimo (gyvenvietėse turinčiose virš 100 gyventojų, taip pat įmonėms ar įstaigoms esančioms Molėtų mieste), stambiagabaričių atliekų surinkimo, biodegraduojančių atliekų, buities pavojingų atliekų surinkimo paslauga ir tam reikalinga infrastruktūra. Konteineriai antrinėms žaliavoms rinkti statomi aikštelėse kartu su komunalinių atliekų surinkimo konteineriais; neesant įrengtų aikštelių parenkamos gyventojams patogios vietos. Molėtų mieste planuojama įrengti 10 antrinių žaliavų surinkimo aikštelių. Tikslios šių aikštelių parinkimo vietos nustatomos žemesnio lygmens planavimo metu. Gyvenvietėse turinčiose mažiau kaip 200 gyventojų, komunalinių atliekų konteineriai statomi arti parduotuvių, autobusų stotelių, kitų gyventojų dažnai lankomų vietų. Tam tikslui reikalinga rezervuoti teritorijas naujoms komunalinių ir antrinių žaliavų surinkimo konteinerinėms aikštelėms įrengti.

Planuojama įrengti statybinių atliekų surinkimo ir sandėliavimo aikštelę Ažušilių kaime, buvusio karjero teritorijoje. Nauja statybinių atliekų surinkimo ir sandėliavimo aikštelė turi būti įrengta laikantis aplinkosauginių reikalavimų, taip pat šiai aikštei turi būti nustatyta sanitarinė apsaugos zona.

Alantoje, Balninkuose, Giedraičiuose, Naujasodyje, Suginėčiuose turi būti įrengti atliekų priėmimo punktai. Naujų atliekų priėmimo punktų statybai reikalinga rezervuoti teritorijas. Tikslus atliekų priėmimo punktų vietų parinkimas turi būti atliekamas žemesnio lygmens planavimo metu.

Reikalinga įrengti biodegraduojančių (organinių) atliekų kompostavimo aikštelę. Šią aikštelę siūloma įrengti, šalia Molėtų miesto, Stacijavos sąvartyno teritorijoje, arba įrengti kartu su planuojama statybinių atliekų surinkimo aikšte Ažušilių kaime, numatytoje teritorijoje. Biodegraduojamų atliekų kompostavimo aikštelės tikslios vietos parinkimas turi būti atliekamas žemesnio lygmens planavimo metu. Biodegraduojančių atliekų kompostavimo aikštelės įrengimui turi būti atlikta atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo

7.2 pav. Atliekų tvarkymo sistemos esami ir planuojami objektai Molėtų rajone

Siekiant spręsti nuotekų valymo įrenginiuose susidarančio dumblo tolesnį panaudojimą, reikalinga atlikti dumblo panaudojimo galimybių studiją. Viena iš galimybių Molėtų rajone susidarantį dumblą vežti į Utenos nuotekų valyklą, kurioje dumblas bus apdorojamas džiovykloje. Taip pat susidarantį dumblą galima panaudoti sąvartynų teritorijų rekultivavimui, energetinio miško auginimui, sunaikintų žemių atstatymui, iš eksploatuotų žvyro, smėlio, molio karjerų ir durpynų rekultivacijai; pakelių sutvirtinimui ir apželdinimui. Taip panaudojant ir

perdirbant dumblą, dumblo saugojimo aikštelės neturėtų būti perpildytos. Jeigu dumblo panaudojimo sąlygos netinkamos, reikia rezervuoti teritoriją papildomai dumblo aikštei, šalia esančių dumblo saugojimo aikštelių.

7.4. Šilumos ūkis

Siekiant, kad šilumos vartotojai Molėtų rajone būtų aprūpinami šiluma mažiausiomis sąnaudomis ir neviršijant didžiausio leidžiamo poveikio aplinkai, turi būti ir toliau įgyvendinamos Molėtų rajono šilumos tiekimo specialiojo plano, patvirtinto 2005 m. kovo 3 d. Molėtų rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. B1-22, nuostatos. Planuojant naujas tankiai užstatytas teritorijas, specialusis planas turi būti atnaujinamas nustatant šių teritorijų aprūpinimo šiluma būdą. Rengiant detaliuosius planus, teritorijose, kuriose numatomas centralizuotas aprūpinimo šiluma būdas, komunikaciniams koridoriams skirtos teritorijos turi būti rezervuojamos, atsižvelgiant į galimybę šiose vietovėse plėtoti centralizuotą šilumos tiekimo sistemą.

Didinti šilumos gamybos efektyvumą ir patikimumą, siekti, kad modernizuojant esamas katilines ar įrengiant naujas, būtų užtikrinamas modernių efektyvesnių ir ekologiškesnių technologijų pritaikymas, įvertinamos atsinaujinančių energijos išteklių ir atliekinės šilumos panaudojimo bei šilumos ir elektros gamybos bendrame cikle (kogeneracijos) pritaikymo galimybės. Kogeneracijos technologijų panaudojimo potencialą sudaro veikiančios centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemos Molėtų mieste, Giedraičiuose ir Naujasodyje.

Siekiant didinti šilumos tiekimo patikimumą ir mažinti šilumos nuostolius trasose, palaipsniui keisti senas šilumos trasas naujomis.

Siekiant efektyvesnio šilumos vartojimo, įgyvendinti efektyvaus energijos vartojimo priemonės savivaldybei priklausančiuose pastatuose, atnaujinant ir modernizuojant švietimo, kultūros ir medicinos įstaigų šilumos ūkius, pirmenybę teikti a, b ir c kategorijų centrums. Parengti Molėtų rajono daugiabučių modernizavimo programą ar kitas finansavimo schemas efektyvaus energijos vartojimo priemonių įgyvendinimui gyvenamuosiuose būstuose.

Nustatyti sanitarines apsaugos zonas šilumos gamybos įrenginiams, kuriems šių zonų nustatymą numato LR teisės aktai. Katilinių sanitarinės apsaugos zonos dydis turi būti nustatomas pagal teršiančiųjų medžiagų ir triukšmo sklaidos skaičiavimus, taip pat atsižvelgiant į šių objektų fizinį poveikį. Vykdyti šių sanitarinių apsaugos zonų įgyvendinimo kontrolę.

7.5. Gamtinių dujų tiekimas (nauja redakcija)

Priimant sprendimą dėl Molėtų miesto ir kitų Molėtų rajono gyvenviečių dujofikavimo, turi būti įvertinamas ekonominis pagrįstumas, atsižvelgiant į potencialių vartotojų skaičių ir jų poreikius, ekonominius, finansinius rodiklius, konkurenciją su kitomis iškastinio kuro rūšimis, vietiniais bei atsinaujinančiais energijos ištekliais. Planuojamoje teritorijoje numatomas magistralinis dujotiekis nuo magistralinio dujotiekio Vilnius - Vievis iki Molėtų miesto gamtinių dujų skirstymo stoties (DSS). Numatant vietą planuojamai Molėtų dujų skirstymo stočiai, atsižvelgti į LR Vyriausybės 1992-05-12 nutarimą Nr. 343 „Dėl specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“ (Žin., 1992, Nr. 22-652; aktuali redakcija 2014-07-15), kuriame

nurodyta, kad aplink magistralinių dujotiekių ir naftotiekius įrenginius numatyta 25 metrų pločio apsaugos zona. Apsaugos zonoje draudžiama statyti pastatus ir įrenginius. Esant poreikiui, sanitarinės apsaugos zonos (SAZ) ribos gali būti tikslinamos atliekant poveikio visuomenės sveikatai vertinimą ir parengiant bei patvirtinant SAZ ribų nustatymo dokumentą.

Galima planuojamo magistralinio dujotiekio paklojimo vieta pažymėta Molėtų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros ir susisiekimo sprendinių brėžinyje ir 7.3 pav. Planuojamo magistralinio dujotiekio trasos paklojimo vieta ir paskirstymo tinklų plėtra turi būti detalizuota rengiant žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentus.

Vadovaujantis Gamtinių dujų įstatymo (Žin., 2007, Nr. 43-1626) 8 straipsnio 3 dalimi naujas perdavimo ar skirstymo sistemas naujoje dujofikuojamoje teritorijoje turi teisę įrengti juridiniai asmenys, įgiję šią teisę konkurso būdu. Sprendimą leisti įrengti naujas sistemas priima Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija.

7.6. Elektros energijos tiekimas (nauja redakcija)

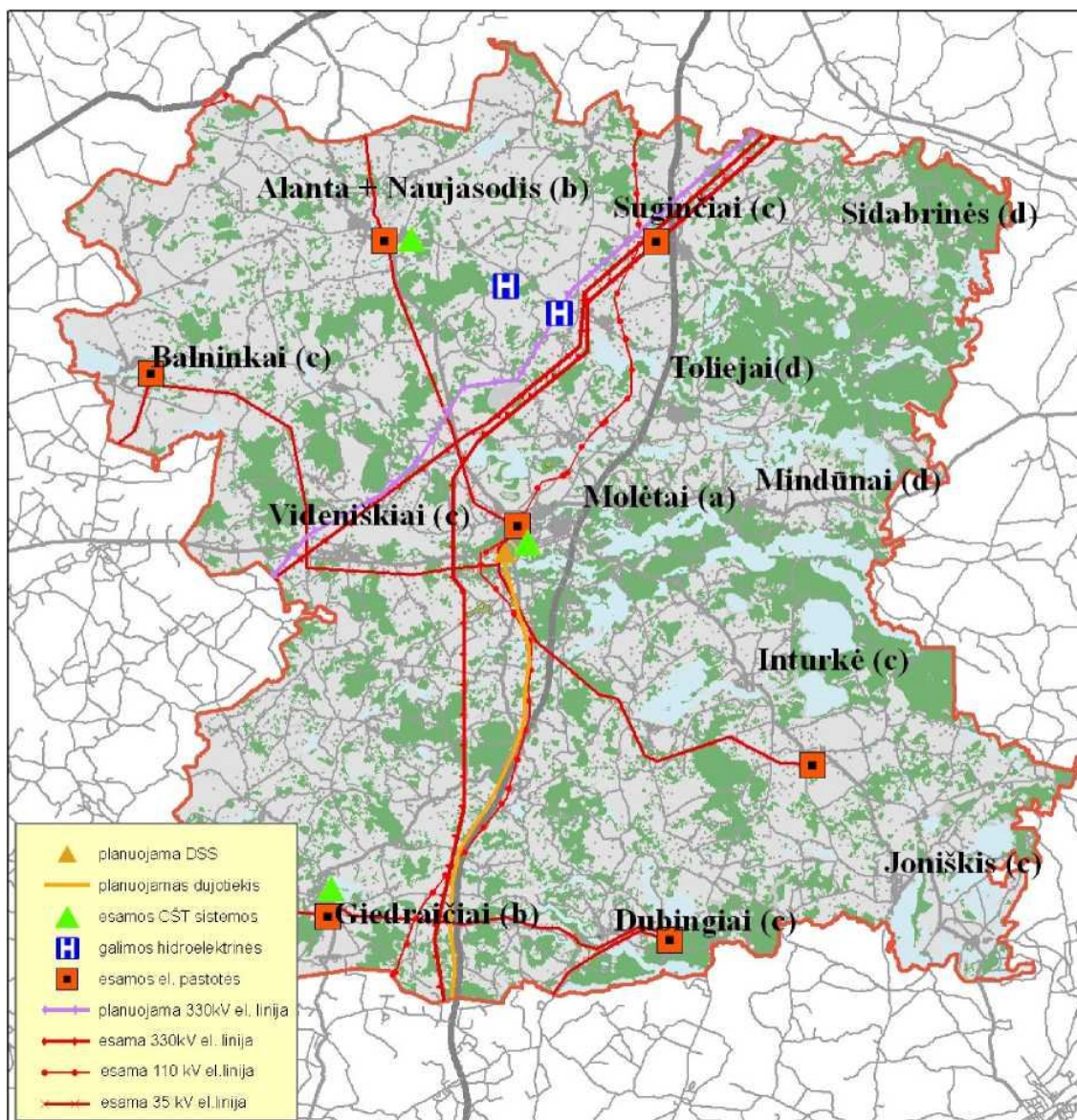
Statant naują LR atominę elektrinę, planuojama modernizuoti perdavimo tinklo schemą, pastatant 330 kV elektros liniją iš naujos atominės elektrinės į Kruonio HAE 330/110 kV TP. Planuojama oro linija eis per Molėtų rajono teritoriją, numatoma elektros linijos tiesimo vieta pažymėta Molėtų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros ir susisiekimo sprendinių brėžinyje ir 7.3 pav. Tiksliai planuojamos linijos tiesimo vieta ir jai reikalingos teritorijos turi būti nustatant rengiant žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentus ir/ar projektinę statinio dokumentaciją. Atsižvelgiant į šios linijos įtampą, pagal LR Vyriausybės 1992-05-12 nutarimą Nr. 343 „Dėl specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“ (Žin., 1992, Nr. 22-652; aktuali redakcija 2014-07-15) jai turi būti nustatomas po 30 m apsaugos zonos plotis nuo kraštinių linijos laidų.

Rekonstruojant orinius žemos įtampos elektros energijos tiekimo tinklus, nutiestus Molėtų mieste ir kitose užstatytose teritorijose, numatyti galimybę orines linijas pakeisti kabelinėmis. Naujai elektrifikuojamose teritorijose kabelinėms elektros linijoms teikti prioritetą.

Modernizuojant savivaldybės komunalinio ūkio infrastruktūros objektus, įrengti elektros energiją tausojančius įrenginius.

Būtina rekonstruoti esamas gatvių apšvietimo sistemas visose kaimiškose seniūnijose. Kasmet sudaryti darbų planą dėl naujų gatvių apšvietimo sistemų įdiegimo miesto ir kaimiškųjų seniūnijų centruose. Gatvių apšvietimui numatyti pažangias priemones, kurios leistų efektyviai naudoti elektros energiją.

Užtikrinti esamų hidroelektrinių eksploataciją ir atlikti galimybių studiją dėl naujų hidroelektrinių panaudojant esamas užtvankas rajone. Atliekant galimybių studiją, būtina įvertinti aplinkosauginiams reikalavimus, parengti galimybių studijas dėl biomasę deginančių elektrinių įrengimo rajone. Prioriteto tvarka turėtų būti kreipiamas dėmesys esamų šiluminių katilinių rekonstrukcijai, pritaikant jas bendrai šilumos ir elektros gamybai.

7.3 pav. Molėtų rajono energetikos sistemos esami ir planuojami objektai

Šiuo metų įgyvendinamas projektas "Kaimiškųjų vietovių informacinių technologijų plačiąjuostis tinklas RAIN", kurio tikslas yra suteikti plačiąjuosčio duomenų perdavimo prieigą visoms kaimiškųjų seniūnijų viešojo sektoriaus administravimo institucijoms, ligoninėms, laboratorijoms, mokykloms, muziejams, bibliotekoms, viešosios prieigos prie interneto taškams, gyventojams bei verslo įmonėms. RAIN šviesolaidinė infrastruktūra apjungiamos kaimiškųjų Molėtų rajono seniūnijų gyvenvietės: Alanta, Balninkai, Toliejai, Dubingiai, Giedraičiai, Inturkė, Joniškis, Luokėsa, Mindūnai, Suginciai, Videniškiai. Naujai klojamos RAIN šviesolaidinės kabelinės linijos pažymėtos Molėtų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros ir susisiekimo sprendinių brėžinyje ir 7.4 pav.

Planuojant naujus komunikacinius koridorius, rengiant detaliuosius teritorijų planus, įvertinti ryšių infrastruktūros poreikį. Planuojant naujai užstatomas teritorijas, detaliojo

planavimo metu užstatomos teritorijos centrinėje dalyje rezervuoti teritoriją, skirtą telekomunikacinių įrenginių pastatymui.

Plėsti esamą elektroninių ryšių infrastruktūrą, pagal poreikį ruošiant infrastruktūros schemas ir detaliuosius planus naujiems statiniams. Molėtų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros ir susisiekimo sprendinių brėžinyje nurodytos preliminarios planuojamų bokštų vietos, tinkamų vietų bokštams statyti paieška bus vykdoma 3 - 5 kilometrų spinduliu. Planuojamiems judriojo ryšio bokštams rezervuoti iki 4500 m² ploto teritoriją (detaliojo planavimo metu nustatyti žemės naudojimo ribojimo sąlygas). Tiksliai bokštų vietas nustatyti žemesnio lygmens teritorijų planavimo metu. Naujai planuojamiems mobilaus ryšio bokštams, kurie patenka į Labanoro ir Asvejos regioninių parkų teritorijas, žemesnio lygmens teritorijų planavimo ar projektavimo metu atlikti atranką dėl poveikio aplinkai privalomo vertinimo. Planuojami mobilaus ryšio bokštai, kuriems reikalinga atlikti atranką dėl privalomo poveikio aplinkai vertinimo, yra prie Šnieriškių, Stirnių ir Dubingių.

Bendrojo plano sprendiniai neriboja naujų infrastruktūros objektų, nenumatytų sprendiniuose, planavimo, jei tam susidaro poreikis.

Siekiant, kad visi rajono gyventojai turėtų galimybę naudotis internetu teikiamomis paslaugomis, įrengti viešuosius interneto prieigos taškus seniūnijų centruose, kuriuose jie dar nėra įrengti: Mindūnuose ir Luokesoje.

7.4 pav. Esami ir planuojami ryšių objektai Molėtų rajone